Szkoła na TAK!

PODRĘCZNIK

KLASA 2

część 2

Nowość 2024

WSiP

Drogi WSiP,

Nigdy bym nie publikowała publicznie książek wydawnictw, które działają na uczciwych zasadach.

Wasza firma jednak promuje masowy dodruk, całkowicie niepotrzebnych książek, które mogłyby być zastąpione wersjami elektronicznymi!

Co prawda e-booki są dostępne na waszej stronie, jednak:

- W przeciwieństwie do fizycznej książki, licencja na e-book kończy się po roku. Oznacza to,
- że jeżeli moja córka chciałaby powtórzyć sobie całą wiedzę do matury, musiałabym jej kupić wszystkie wasze książki od nowa.
- Waszych e-booków nie da się pobrać! Wymagają one dostęp do internetu, co uniemożliwia ich użycie na naszej wsi, gdzie zasięg jest ograniczony.
- Wasze e-booki nie działają na telefonach komórkowych!
- Wasze e-booki sprzedawane są po tej samej (albo wyższej) cenie co regulame książki. Cena e-booka powinna być niższa, gdyż e-booki wymagają elektronicznego czytnika (tabletu)!

Czas rozpocząć nową erę, w której papier nie jest bezczelnie marnowany dla pieniędzy.
Przedstawiam e-book, który spełnia wszystkie oczekiwania uczniów.

Dbajmy o środowisko, zróbmy to dla młodych pokoleń.

Spis treści

LISTOPAD

Tydzień IX. Wspomnienia i pamiątki 4

1. Jak wspominamy tych, którzy odeszli? 6
2. Dlaczego rodzinne pamiątki są ważne? 8
3. Co to jest „pamiętnik”? 10
4. Jakie przygody w dzieciństwie miał Lolek? 14

Tydzień X. Polacy i niepodległość 16

1. Kto to jest „patriota”? 18
2. Jakie miejsca ważne dla Polski warto odwiedzić? 20
3. Co znaczy słowo „niepodległość”? 23
4. Co Kasztanka ma wspólnego z niepodległością? 26

Tydzień XI. Wiem, jak się uczyć 28

1. Co jest prawdą na temat uczenia się? 30
2. Jak się skutecznie uczyć? 31
3. Po co nam mapa myśli? 34
4. Jak ćwiczyć swój mózg? 36

Tydzień XII. Cicho sza... 38

1. Czym jest „hałas”? 40
2. Jak poradzić sobie z hałasem? 42
3. Z czym kojarzy się cisza? 44
4. Czy wyrazy mogą hałasować? 46

GRUDZIEŃ

Tydzień XIII. Kontynenty 48

1. Jak powstały kontynenty? 50
2. Na jakim kontynencie mieszkam? 52
3. Dlaczego przyroda na Ziemi jest taka różna? ... 54
4. Gdzie żyrafa może się spotkać z pingwinem? ... 58

Tydzień XIV. Piękno różnorodności 60

1. Co ludzi łączy, a co – różni? 62
2. Do kogo jesteśmy podobni? 64
3. Po co uczyć się języków obcych? 68
4. Jak się porozumiewamy? 70

Tydzień XV. Już niedługo święta 72

1. Jak spędzamy wieczór wigilijny? 74
2. Jak obchodzi się święta w różnych miejscach na Ziemi? 76
3. Dlaczego w baśni dziewczynka sprzedawała zapałki? 78
4. Jak napisać życzenia świąteczne? 80

STYCZEŃ

Tydzień XVI. Kartki z kalendarza 82

1. Po co nam kalendarz? 84
2. Jakie mamy kalendarze? 86
3. W czym wszystkie kalendarze są podobne? 88
4. Jak dobrze korzystać z kalendarza? 90

Tydzień XVII. Biało dookoła 94

1. Co mogą spowodować śnieg i mróz? 96
2. Co kasztanowiec robi zimą? 98
3. Czy góra ma coś wspólnego z ogórkiem? 102
4. Jak przygotować zimową herbatkę? 104

Tydzień XVIII. Detektyw Pozytywka na tropie 106

1. Kim jest „detektyw”? 108
2. Co pomaga pokonywać trudności? 110
3. Co to jest „eksperyment”? 112
4. Czy każda zagadka ma rozwiązanie? 114

Sprawa dla detektywa 116

Sposób na czytanie 118

Dobre wychowanie – zakończenia opowiadań wychowawczych 128

Świat wokół nas – opowiadania przyrodnicze „Lena i Tymek poznają świat” 131

Wspomnienia i pamiątki

1.
Jak wspominamy tych, którzy odeszli?

2.
Dlaczego rodzinne pamiątki są ważne?

1. Zamknij oczy. Pomyśl o swoich dziadkach lub pradziadkach, jak wyglądają, jak się wspólnie bawicie. Co jako pierwsze przychodzi ci do głowy, kiedy o nich myślisz?
2. Czy masz w domu rodzinną pamiątkę? Co to jest?
3. Czy wiesz, co oznacza pojęcie **blog**? Wyjaśnij je swoimi słowami.

20 stycznia

Jestem bardzo ciekawa, jak uda się nasze dzisiejsze spotkanie!

A tak w zeszłym roku bawiłyśmy się na nartach :)

BFF

OPS

Do zapamiętania!!!
Opisać Alicji piątkową przygodę!

3. Co to jest „pamiętnik”?

4. Jakie przygody w dzieciństwie miał Lolek?

4. Czy byłaś / byłeś kiedyś w Wadowicach? Co wiesz o tym mieście? Z czego ono słynie?
5. Czy jest jakaś piosenka (popularna, ogniskowa, harcerska, żołnierska), którą zna kilka osób w klasie, a której nie nauczyliście się w szkole? Jeśli tak, to powiedzcie, jakie macie wspomnienia związane z tą piosenką.

Danuta Gellnerowa

Dla tych, którzy odeszli

Dla tych,
którzy odeszli w nieznany świat,
płomień na wietrze
kołysze wiatr.

Dla nich tyle kwiatów
pod cmentarnym murem
i niebo jesienne
u góry.

Dla nich
harcerskie warty
i chorągiewek gromada,
i dla nich ten dzień –
pierwszy dzień listopada.

Cmentarz na Pęksowym Brzyzku w Zakopanem

Cmentarz na Powązkach w Warszawie

1. Posłuchaj wiersza lub przeczytaj go samodzielnie. W jaki nastrój cię on wprowadził? Dlaczego?
2. O jakich zwyczajach jest mowa w wierszu? Z jakimi świętami są one związane?
3. Komu zapalamy znicze – czy tylko naszym bliskim?

W Polsce pierwsze dni listopada są poświęcone pamięci zmarłych. **1 listopada** to dzień Wszystkich Świętych, a **2 listopada** – Zaduszki. Spotykamy się wtedy przy grobach naszych bliskich. Przynosimy kwiaty, zapalamy znicze. Jest to czas zadumy, refleksji i wspomnień.

coś ciekawego

W wielu miejscach na świecie tradycje związane ze wspominaniem zmarłych wyglądają zupełnie inaczej niż w Polsce.

Obon to kilkudniowe święto obchodzone w Japonii w lipcu lub sierpniu. Jest ono radosne, wypełnione światłem i tańcem. Nazywa się też **Festiwalem Latarni**.

Japończycy wierzą, że duchy przodków powracają w te dni na ziemię. Zapalają więc **lampiony** i rozpalają ogniska, żeby wskazać zmarłym drogę.

W czasie tego święta Japończycy wykonują tradycyjny taniec **bon odori**, który zaczyna się o zmierzchu i może trwać aż do rana.

Na zakończenie święta na rzeki, jeziora oraz morza są wypuszczane **papierowe latarnie**, które mają odprowadzić dusze zmarłych do ich krainy.

4. Powiedz, jak w Polsce zwyczajowo obchodzi się dzień Wszystkich Świętych i Zaduszki.
5. Jakie tradycje związane z 1 i 2 listopada pielęgnuje się w twojej rodzinie?
6. Opowiedz, w jaki sposób Japończycy czczą pamięć o swoich bliskich. Czy znasz zwyczaje z jeszcze innych krajów?

Dobre wychowanie

Melania Kapelusz

Broszka i krasnoludek

W sypialni rodziców stała ozdobna misa, wypełniona rozmaitymi drobiazgami. Lilka z zaciekawieniem brała do ręki kolejne przedmioty. Były tam różne zdjęcia, na których rozpoznała siebie i rodziców, zielono-czerwony naparstek w kwiatki, ozdobne spinki do włosów, zegarek taty, naszyjnik z turkusów, który mama zakładała na specjalne okazje, i broszka. Lilka pomyślała, że chyba nigdy wcześniej nie widziała tej broszki. Może dlatego, że leżała na samym spodzie. A może mama jej nie nosiła. Lilka wzięła broszkę i zaczęła ją oglądać. Broszka była srebrna i miała pełno zawijasów, a w środku – szary kamień. Lilka najbardziej lubiła oglądać kolorowy naparstek. Był prześliczny i zawsze leżał na wierzchu. Ale widziała go już setki razy. Teraz patrzyła na niezbyt ładną broszkę i zastanawiała się, po co mama ją tu trzyma.

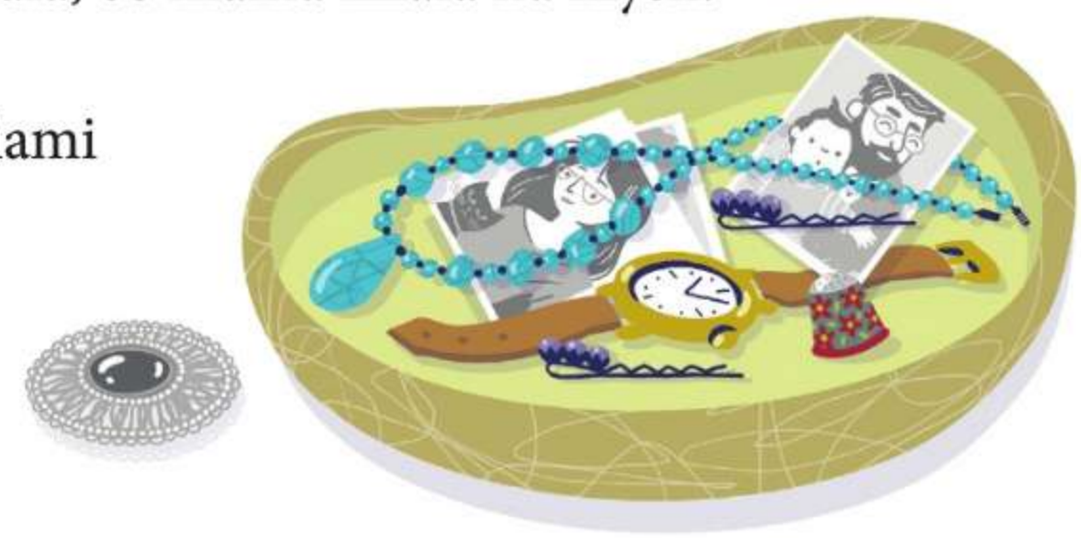
– Kochanie – odezwała się mama, która weszła do sypialni – co ty tam robisz?

– Nic takiego – odparła Lilka. – Oglądam tę brzydką broszkę.

– Brzydką? Ja uważam, że jest piękna – powiedziała mama. – Zresztą ta broszka to cenna pamiątka. Więc uważaj na nią.

Cenna pamiątka? Lilka nie bardzo wiedziała, co mama miała na myśli. Ale ostrożnie odłożyła broszkę na miejsce.

Mama wyciągnęła z półki album ze zdjęciami i usiadła na łóżku.

– Chodź, coś ci pokażę – powiedziała. – Poznajesz?

Lilka przyjrzała się fotografii w albumie.

– To ty i babcia! – wykrzyknęła.

Lilka prawie nie pamiętała babci, która umarła, gdy ona miała cztery lata.

– O! I babcia ma na sobie broszkę. Taką jak ta, co tu leży.

1. Posłuchaj uważnie opowiadania i odpowiedz na pytania: Co Lilka oglądała w ozdobnej misie stojącej w sypialni rodziców? Jaki przedmiot zaciekawił dziewczynkę? Co o nim pomyślała? Czym on się okazał?
2. Jak myślisz, jak poczuła się mama, gdy usłyszała od Lilki, że broszka jest brzydka? A jak poczuła się Lilka, gdy mama powiedziała, że chciała wyrzucić krasnoludka? Dlaczego?
3. Zastanówcie się w parach, co mogło się stać dalej. O czym mogły rozmawiać Lilka i jej mama?

– To ta sama broszka. – Mama się uśmiechnęła. – Pamiętam dobrze pewien spacer, na którym byłyśmy we dwie z babcią. Była piękna pogoda. Zastanawiałam się wtedy, czy nie wyjechać na studia do innego miasta. Dziadkowie martwili się, że mam się przeprowadzić. Twoja babcia powiedziała do mnie: „Cokolwiek zrobisz, będę trzymać za ciebie kciuki". A potem odpięła tę broszkę i mi ją podarowała. Teraz rozumiesz, dlaczego to jest dla mnie cenna pamiątka?

– Tak – powiedziała poważnie Lilka. – Mamo – dodała po chwili – ja też ci coś pokażę.

Lilka wybiegła z pokoju. Kilka minut później wróciła, ale wyglądała na zmartwioną.

– Mamo, nie widziałaś mojego krasnoludka? Takiego z materiału. Z czerwonym paskiem.

– Krasnoludka? – zdziwiła się mama. – Chyba nie o to ci chodzi? – Mama wyciągnęła z kieszeni maleńki gałganek, obwiązany czerwonym sznureczkiem. – Był pod twoim łóżkiem. Właśnie miałam go wyrzucić. Myślałam, że to jakaś szmatka…

4. Posłuchaj zakończenia tej historii, które znajduje się na stronie 128. Dlaczego krasnoludek był tak ważny dla Lilki? Co postanowiła mama po rozmowie z córką?
5. Jaką wartość mogą mieć dla nas przedmioty związane z przeszłością? Dlaczego? Od czego to zależy?
6. Czy masz jakąś cenną pamiątkę, która jest dla ciebie wyjątkowa? Jeśli tak, to opowiedz o niej. A jeśli takiej nie masz, to pomyśl, co to mogłoby być. Jaką supermoc mógłby mieć taki przedmiot? Wykonaj na kartce rysunek tego przedmiotu.

3. Co to jest „pamiętnik”?

Od dawna ludzie piszą **pamiętniki**. Zapisują w nich to, co im się przydarzyło, wyrażają swoje emocje. Zazwyczaj notatki w pamiętniku są bardzo osobiste. Współczesną formą pamiętników mogą być **blogi**, prowadzone w internecie. Są to regularne wpisy osób, które chcą się podzielić z innymi swoimi przeżyciami, na przykład z podróży.

O mnie | Kategorie | Podróże | Kontakt

Właśnie wróciłem z Egiptu. Ojej! Jak tu zimno!
A jeszcze 15 godzin temu opalałem się na plaży, snurkowałem* i podziwiałem rafę koralową.
Uwierzcie mi, to trzeba zobaczyć na własne oczy!
Piękno koralowców, wielobarwnych ryb i innych stworzeń zamieszkujących rafę.

Przed wejściem do wody pamiętajcie o założeniu odpowiednich butów, żeby nie poślizgnąć się i nie pokaleczyć. Przydadzą się też gogle, fajka i płetwy do snurkowania!

Kolejny wpis już jutro. Czekam na Was!

Autor: Mały Turysta **Opublikowane:** 20 października

* snurkowanie – pływanie na powierzchni wody z zanurzoną twarzą, w masce z rurką i w płetwach

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Wyjaśnij swoimi słowami, co to jest **pamiętnik**.
3. Czym według ciebie różni się pisanie bloga od pisania pamiętnika, a w czym jest to podobne? Jakie ty masz doświadczenia z pisaniem pamiętnika lub bloga?

Trening czytania

Środa, 20 października 1954 roku

Czy ja zawsze muszę mieć pecha?

Tak ucieszyłam się z nowej obsadki i stalówki.
Byłam pewna, że dostanę piątkę z kaligrafii.
Pisałam już ostatnie zdanie, gdy nagle moja
stalówka złamała się i... Zamiast pięknie
napisanych zdań zobaczyłam wielkiego kleksa!
Tyle starań na nic.

Gramatyka

Zdanie może się składać z dwóch wyrazów.
Niewiele jednak się z niego dowiemy.
Dlatego warto budować **zdania rozwinięte**.

Dzieci czytają.
Dzieci czytają blog.
Dzieci czytają blog podróżniczy.
Dzieci z klasy drugiej czytają blog podróżniczy.

W odwrotny sposób zdania można skracać.

4. Ustalcie wspólnie, co oznaczają nazwy: **obsadka**, **stalówka**, **kleks**, **kałamarz**, **kaligrafia**.
5. Rozwiń ustnie zdania: **Kasia pisze**, **Staś rysuje**.
6. Wykonaj swój minipamiętnik. Weź siedem karteczek. W górnej części każdej napisz nazwy kolejnych dni tygodnia. Przygotuj okładkę i ozdób ją w dowolny sposób. Okładkę i karteczki zepnij zszywaczem. Każdego dnia zapisuj, co ciekawego ci się przydarzyło.

Właściwości ziół

Zioła to rośliny, które wpływają na zdrowie człowieka. Rośliny zielarskie dzielą się na rośliny lecznicze, przyprawy i takie, z których robi się olejki zapachowe. Zioła można stosować zarówno świeże, jak i suszone.

rozmaryn

mięta

cząber

szałwia

bazylia

majeranek

tymianek

Czas na poradę!

Pamiętaj, że jeśli coś ci dolega, to sposób leczenia zawsze uzgadniaj z lekarzem. Zioła pij dokładnie według jego wskazówek!

1. Posłuchaj opowiadania „Co było w pamiętniku prababci?” z cyklu „Lena i Tymek poznają świat”, które znajduje się na stronach 131–132. Odpowiedz na zawarte w nim pytania.
2. Co to są **zioła**? Jak je dzielimy? Jak myślisz, które zioła mocniej pachną: suszone czy świeże? Dlaczego? Czy tak jest zawsze?
3. Jakich ziół używa się w twoim domu? Które z nich najbardziej lubisz?
4. Kup świeże zioła w doniczce lub posiej je samodzielnie. Dowiedz się, kiedy i w jaki sposób można je stosować. Zapisz to na kartce i podziel się informacją w klasie.

Gra muzyka!

O minionych czasach opowiada także muzyka. Piosenki i melodie do grania są jak **muzyczne pamiątki**. Ktoś, kto usłyszał kiedyś ładną piosenkę, szybko ją zapamiętywał, a później „podawał dalej", czyli uczył następną osobę. Czasami kolejne wersje tej samej piosenki różniły się melodią lub słowami zwrotek, bo każdy chciał dodać coś od siebie i śpiewać tak, jak mu w duszy grało.

Z czasem ludzie zaczęli zapisywać tradycyjne piosenki za pomocą nut i wynaleźli urządzenia, które mogły nagrywać i odtwarzać dźwięk.

fonograf – pierwsze urządzenie służące do nagrywania muzyki

magnetofon szpulowy

W dzisiejszych czasach do nagrywania muzyki służą **komputery**, do których podłącza się **mikrofony**.

Nadal używa się także zapisu nutowego. Nuta jest jak litera w książce. Do zapisania wiersza trzeba użyć wielu liter, a do zapisania melodii piosenki jest potrzebnych wiele nut. Czytania nut głosem, czyli śpiewania z nut, można się nauczyć.

jedna nuta = jeden dźwięk

1. Czy znasz piosenkę, której nauczyła cię inna osoba? Jeśli tak, to opowiedz, kto to był i przy jakiej okazji to się stało.
2. Wymień urządzenia w twoim domu, dzięki którym możesz słuchać muzyki.
3. Wyjaśnij, do czego służą nuty.

Lektura

Piotr Kordyasz

Przygoda na ślizgawce

(fragment książki „Lolek. Opowiadania o dzieciństwie Karola Wojtyły")

– Janek, podaj! – zawołał Zbyszek, który nagle pojawił się obok oznaczonej kamieniami bramki przeciwnika.

Janka atakowało dwóch kolegów z przeciwnej drużyny, ale ten dzielnie bronił krążka, za który służył kawałek drewnianego klocka. (…)

– Słuchajcie! – krzyknął Jurek. – Ten klocek jest do niczego, za lekki, grajmy kamieniem!

Ktoś rzucił na środek niewielki płaski kamień, zaokrąglony na bokach.

Gra rozpoczęła się na nowo. Lolek pędził za kamieniem jak szalony, choć nie czuł się tak pewnie na lodzie jak Szczepek, który (…) wyczyniał różne akrobatyczne piruety, jakby w łyżwach się urodził.

– Lolek, uważaj, Zbyszka masz na ogonie!

Lolek obejrzał się za siebie i w tym momencie stracił równowagę. Zamachał bezwiednie rękoma i runął na lodowisko, uderzając czołem w twardy lód. W oczach mu zawirowało, jakby zakręcił się na karuzeli. Jęknął z bólu. Znieruchomiał na chwilę, po czym usiadł na lodzie i złapał się za bolące miejsce. Krew lała się z rozciętego łuku brwiowego, a na oprószonej śniegiem ślizgawce pojawiła się czerwona plama.

– Ale przydzwonił – wzdrygnął się Szczepek. Dokładnie widział upadek Lolka, aż i jemu zakręciło się w głowie. Natychmiast podjechał do rannego. Twarz Lolka zalała się krwią. Niektórzy chłopcy odwrócili głowy, nie mogąc znieść takiego widoku.

– Lolek, gdzie dokładnie oberwałeś? – zapytał rzeczowo Szczepek.

– Nad okiem… o, tu! – pokazał palcem. Z rany obficie spływała krew.

Koledzy otoczyli rannego i z przerażeniem patrzyli na jego zakrwawioną twarz.

– Lolek, mdli cię?

– Nie… ale nic nie widzę! – odpowiedział przestraszony.

1. Dowiedzcie się, kim jest **papież** i gdzie znajduje się jego siedziba.
2. Który Polak został papieżem i jakie przyjął imię?
3. Obejrzyj pokazane zdjęcie z dzieciństwa Karola Wojtyły. Po czym poznasz, że zostało ono zrobione dawno temu?
4. Posłuchaj fragmentu książki „Lolek. Opowiadania o dzieciństwie Karola Wojtyły" i powiedz, jak wyglądała gra w hokeja za czasów Lolka. Czym różni się od współczesnej gry w hokeja?

– Jak to? Zupełnie nic?

– Nie widzę was. Jest ciemno!

– Galopem do szpitala! – zawołał Jurek.

– Chwila! – rzekł Szczepek. – Lolek, kręci ci się w głowie?

– Nie.

– Czy coś cię jeszcze boli prócz rozciętego miejsca?

– Nie.

– A oczy?

– Nie bolą – odrzekł – ale nic nie widzę. (…)

– Dajcie mi czystego śniegu! – zarządził Szczepek. Podano mu dużą garść białego puchu. Ulepił z niego kulę i zmył nią delikatnie krew z oczu poszkodowanego.

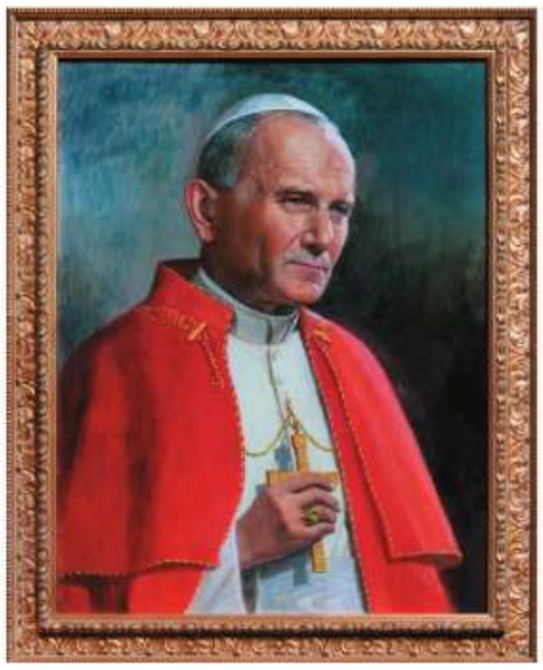
– Teraz otwórz oczy! I co, nadal nic nie widzisz?

– Widzę! – krzyknął z ulgą Lolek.

– A widzisz! – dodał Szczepek. Dobry humor nigdy go nie opuszczał. – Dajcie mi więcej tego śniegu! (…) Hm, bez szycia to się nie obejdzie – ze znawstwem godnym najlepszego chirurga oznajmił Szczepek. Rana wciąż krwawiła. (…) – Pójdziesz do mnie. Moja mama cię opatrzy – zdecydował Szczepan, który mieszkał niedaleko.

Lolek (pierwszy od lewej w górnym rzędzie) z kolegami ze szkoły

Karol Józef Wojtyła
był księdzem, biskupem, arcybiskupem Krakowa, kardynałem, filozofem i poetą. Kiedy został wybrany na papieża, przyjął imię **Jan Paweł II**

Blizna po przygodzie na lodowisku i rozciętym łuku brwiowym pozostała Lolkowi do końca życia.

Zachęcajka

Jeśli chcesz się dowiedzieć:
- jak skończył się dla Lolka mecz hokeja na lodzie,
- dlaczego Karol nie został aktorem,
- kto był mistrzem w jedzeniu kremówek,

to przeczytaj całą książkę.

5. Jak myślisz, skąd Szczepan wiedział, co robić, gdy Lolek się zranił? Jak oceniasz zachowanie Szczepana? Kim ten chłopiec mógł zostać w przyszłości?

6. Co wy byście zrobili w podobnej sytuacji? Jakiej pomocy udzielilibyście poszkodowanemu?

7. Wyobraź sobie, że jesteś reporterem szkolnej gazetki i zbierasz materiał na temat wypadku na lodowisku. Jakie pytania zadałabyś / zadałbyś chłopcom?

Polacy i niepodległość

1. Kto to jest „patriota”?

Pani pokazała nam dziś mapę Europy, na której nie było Polski.

Ale Polacy byli przez cały czas.

Rynek Główny w Krakowie z widokiem na kościół Mariacki

1. Wymień nazwiska sławnych Polek lub Polaków, którzy zasłużyli się dla naszego kraju.
2. Gdzie w twojej najbliższej okolicy znajduje się miejsce związane ze sławną Polką, sławnym Polakiem lub z walkami o wolność Polski? Zrób tam zdjęcie i przygotuj krótką informację.
3. Jakie święto obchodzimy 11 listopada? Jakie uroczystości się wtedy odbywają?

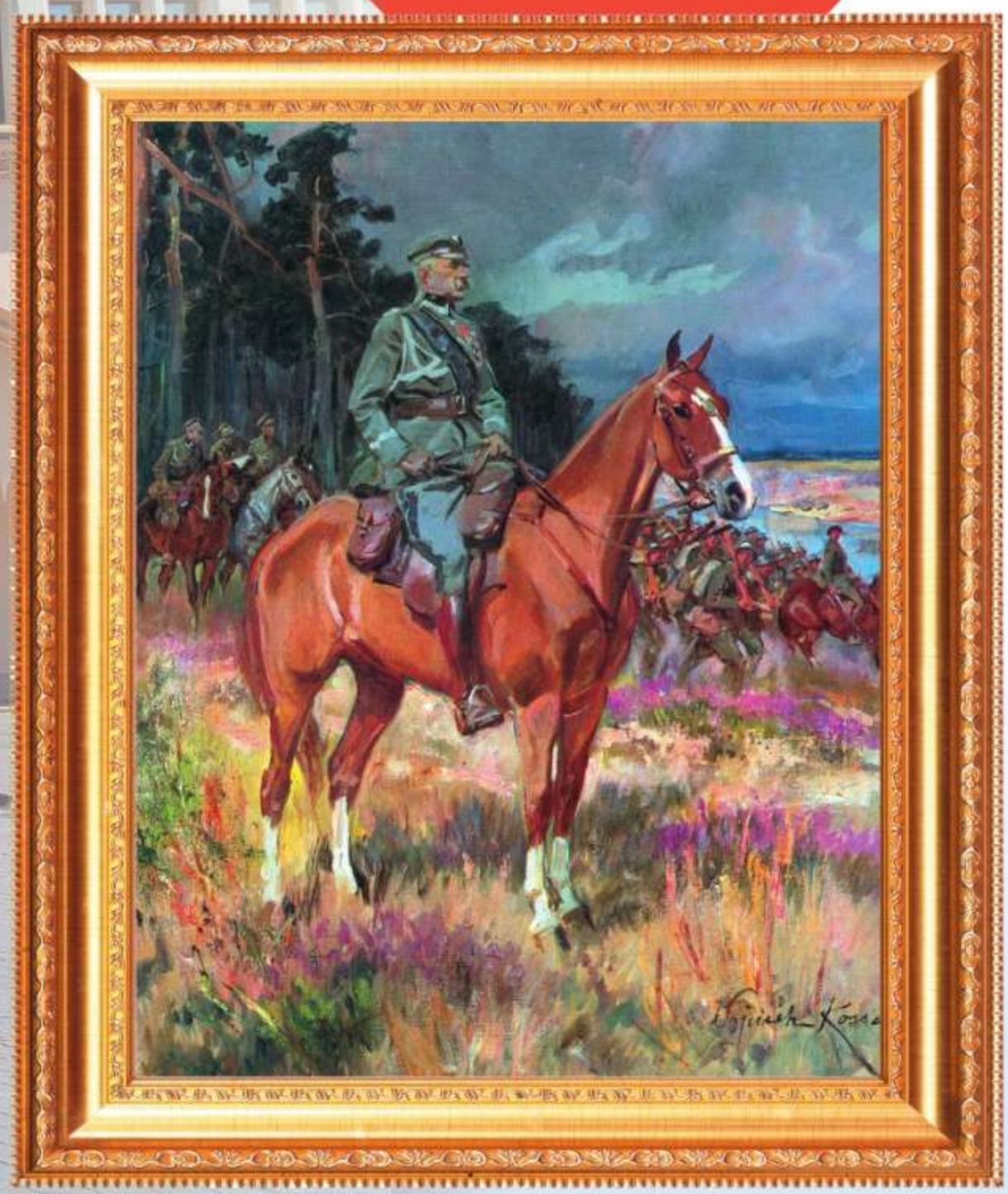
3.
Co znaczy słowo „niepodległość”?

4.
Co Kasztanka ma wspólnego z niepodległością?

2.
Jakie miejsca ważne dla Polski warto odwiedzić?

Zamek Królewski w Warszawie

Wojciech Kossak „Józef Piłsudski na Kasztance”

4. Jak myślisz, co to są **miejsca pamięci narodowej** i po co tam przychodzimy?
5. Czy znasz jakąś piosenkę patriotyczną? Spróbuj ją zanucić.
6. Wyobraź sobie, że spotykasz rówieśniczkę lub rówieśnika z innego kraju. Co opowiesz im o swojej ojczyźnie?

1. Kto to jest „patriota”?

Z historii Polski

Był taki czas w historii, kiedy obszar Polski został podzielony między trzy sąsiednie kraje: Austrię, Prusy i Rosję i nasz kraj przestał istnieć jako odrębne państwo. Przez 123 lata był pod zaborami, czyli w niewoli. Polacy jednak nigdy nie tracili wiary w odzyskanie wolności. Po zakończeniu pierwszej wojny światowej, **11 listopada 1918 roku** Polska znów stała się niepodległym krajem. Miało na to wpływ wiele wybitnych Polek i wielu Polaków, między innymi Józef Piłsudski.

Mapa ziem polskich tuż po rozbiorach. Biała linia na mapie pokazuje granice współczesnej Polski

Józef Piłsudski urodził się na Litwie. W dzieciństwie wołano na niego **Ziuk**. W czasie pierwszej wojny światowej walczył w Legionach Polskich. Był dowódcą i twórcą słynnej Pierwszej Brygady. Młodzi żołnierze często nazywali go **Dziadek**. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Piłsudski stanął na czele państwa i został pierwszym marszałkiem Polski. Pochowano go w krypcie na Wawelu.

1. Powiedz, kiedy i po ilu latach Polska odzyskała niepodległość.
2. Kto po odzyskaniu niepodległości stanął na czele państwa polskiego?
3. Opowiedz krótko, kim był Józef Piłsudski.
4. Nazwiska znanych Polek i Polaków często znajdują się w nazwach ulic czy placów. Zasłużone dla kraju osoby stają się także patronami szkół lub różnych instytucji. Podajcie wspólnie takie przykłady.

Jestem Polką / Polakiem.
Znam historię
swojego kraju.

Jestem patriotką / patriotą.
Kocham swoją ojczyznę.

Ryszard Przymus

Polska

POLSKA –
to taka kraina,
która się w sercu zaczyna.

Potem jest w myślach – blisko,
w pięknej ziemi nad Wisłą.

Znam sławne Polki
i sławnych Polaków.
Szanuję swoje korzenie.

Wywieszam w święta
państwowe polską flagę.
Mówię po polsku.

coś ciekawego

Patriota to człowiek kochający swoją ojczyznę, okazujący szacunek symbolom narodowym, znający historię swojego kraju. Uczy się, pracuje i stara się być dobrym obywatelem.

5. Posłuchaj wiersza o Polsce. Jak został w nim pokazany nasz kraj?
6. Odczytaj zdania zapisane wokół konturu Polski. Z którymi się zgadzasz? Dlaczego?
7. Porozmawiajcie w grupach, jak rozumiecie słowa **szanować swoje korzenie**.
8. Co dla ciebie oznacza bycie Polką / Polakiem?
9. Kto to jest **patriota**? Czy każdy z nas może być patriotą? Jakie zachowanie może świadczyć o postawie patriotycznej?

2. Jakie miejsca ważne dla Polski warto odwiedzić?

Jacek Malczewski
„Portret Władysława Reymonta”

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Wczoraj byliśmy z klasą na wycieczce w Lipcach Reymontowskich (czytaj: rejmontowskich). To wieś położona niedaleko naszej miejscowości. Jest tam Muzeum Regionalne imienia Władysława Reymonta (czytaj: rejmonta). Był on pisarzem. W książce pod tytułem „Chłopi” opisał życie na polskiej wsi. Za tę powieść otrzymał Literacką Nagrodę Nobla.

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Wybierz jedną z postaci opisanych w tekstach. Przedstaw ją tak, żeby zaciekawić innych.
3. Dowiedz się, jakie miejscowości w twojej okolicy są związane ze sławnymi Polkami lub Polakami. Zareklamuj w dowolny sposób wybrane miejsce.

Wiosną planujemy wycieczkę w Góry Świętokrzyskie. To urokliwe i niezbyt wysokie góry.

W czasie wyjazdu odwiedzimy Pałacyk Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku. Znajduje się tam muzeum. Jest w nim wiele pamiątek po pisarzu.

Henryk Sienkiewicz napisał dużo powieści historycznych, także związanych z dziejami Polski. Jego najbardziej znana książka dla dzieci i młodzieży to „W pustyni i w puszczy" o przygodach Stasia i Nel w Afryce.

Henryk Sienkiewicz również jest laureatem Literackiej Nagrody Nobla. Otrzymał tę nagrodę za powieść pod tytułem „Quo vadis" (czytaj: kwo wadis), co po łacinie znaczy **dokąd idziesz**.

coś ciekawego

Co roku za najwybitniejsze osiągnięcia w różnych dziedzinach są przyznawane Nagrody Nobla. Literacką Nagrodę Nobla do tej pory otrzymało pięcioro polskich pisarzy i poetów.

Henryk Sienkiewicz

Władysław Reymont

Czesław Miłosz

Wisława Szymborska

Olga Tokarczuk

4. Wymień Polki i Polaków, którym przyznano Literacką Nagrodę Nobla.
5. Zastanów się, jak mogłaby wyglądać statuetka wręczana laureatom Literackiej Nagrody Nobla. Narysuj projekt na kartce, a następnie wykonaj statuetkę z dowolnych materiałów, na przykład z modeliny.

Sposób na czytanie s. 118–119

Gra muzyka!

Najsłynniejszym Polakiem związanym z muzyką był **Fryderyk Chopin** (czytaj: szopen).

Po ojcu nosił francuskie nazwisko, dlatego wymawia się je inaczej, niż pisze. Chopin żył w czasach zaborów. Grał na fortepianie i komponował. Jego muzyka jest znana na całym świecie do dzisiaj.

Dwór w Żelazowej Woli, gdzie urodził się Chopin. Obecnie znajduje się tam muzeum

Pierwszą połowę życia Chopin spędził w Warszawie, a drugą – w Paryżu. Gdy miał 20 lat, wyjechał z ojczyzny i nigdy już do niej nie wrócił. W czasie zaborów pisarze, poeci, malarze, muzycy tylko za granicą mogli otwarcie opowiadać o Polsce swoją sztuką.

Żeby podtrzymać nadzieję na odzyskanie niepodległości, Polacy chętnie śpiewali pieśni patriotyczne. Oto fragment takiej pieśni z czasów Chopina.

Stańmy bracia wraz

(pieśń wygnańców)

Stańmy bracia wraz,
Ilu jest tu nas.
Zróbmy przyjacielskie koło
I zanućmy pieśń wesołą,
Póki mamy czas!

Maria Wodzińska
„Portret Fryderyka Chopina”

1. Opowiedz, kim był Fryderyk Chopin.
2. Wymień nazwy miejscowości związanych z życiem Fryderyka Chopina.
3. Przeczytaj pieśń „Stańmy bracia wraz” i posłuchaj nagrania odtwarzanego przez nauczyciela. Do czego zapraszają słowa tej pieśni? Zaproponuj ruch pasujący do tekstu.

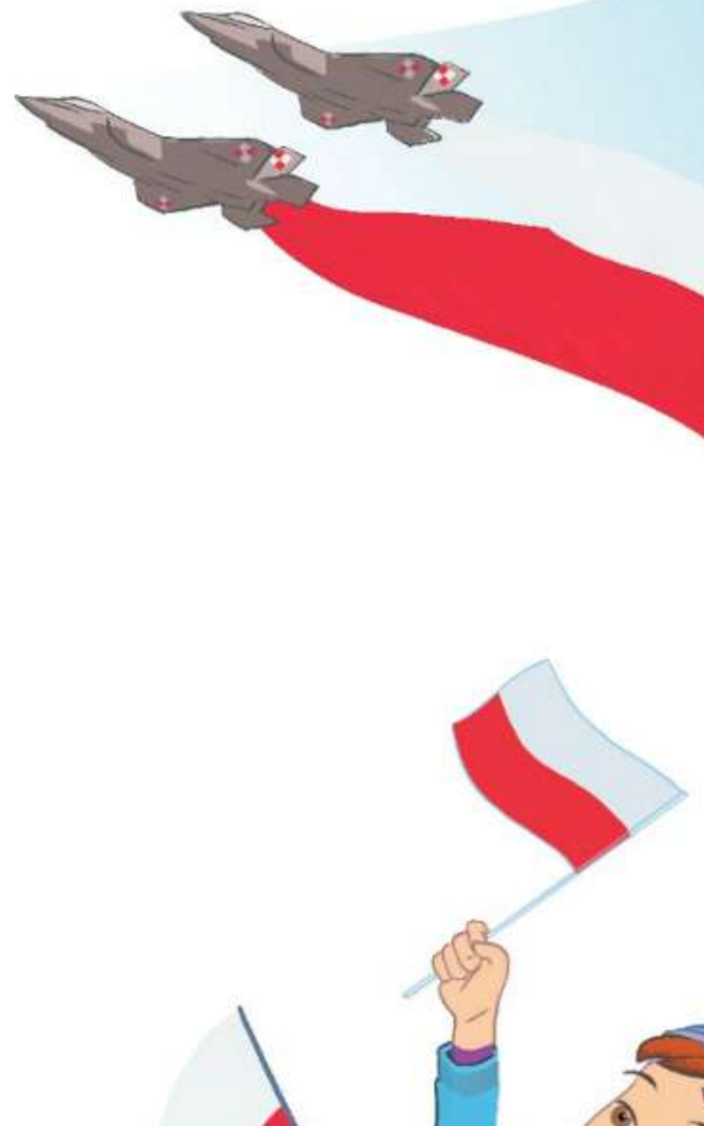

Marcin Brykczyński

11 listopada

W historii Polski, tak się składa,
był kiedyś ponad wiek niewoli.
Jedenastego listopada
nasz kraj z niewoli się wyzwolił.

I wtedy myśl powstała taka,
by przez szacunek dla przeszłości
ten dzień na zawsze dla Polaka
pozostał Dniem Niepodległości.

Niepodległość to niezależność narodu od innych państw.

1. Przeczytaj wiersz. Kiedy i dlaczego obchodzimy Narodowe Święto Niepodległości?
2. Wyjaśnij, co oznacza słowo **niepodległość**. Jakimi innymi wyrazami można je zastąpić?
3. Porozmawiajcie o tym, co to znaczy, że Polska jest teraz wolnym krajem. Jak odczuwacie to na co dzień?

Wycieczki do miejsc pamięci narodowej

Żeby nie zapomnieć o postaciach i wydarzeniach ważnych w historii naszego kraju, odwiedzamy miejsca pamięci narodowej. Zapalamy znicze, śpiewamy pieśni patriotyczne i składamy kwiaty w miejscach ważnych dla naszej historii: na cmentarzach, przy pomnikach, kopcach, w kapliczkach i przy budynkach.

Byliśmy na Westerplatte pod pomnikiem Obrońców Wybrzeża.

Gdańsk

pomnik Obrońców Wybrzeża na Westerplatte

Złożyliśmy kwiaty pod pomnikiem Powstańców Wielkopolskich w Poznaniu.

Poznań

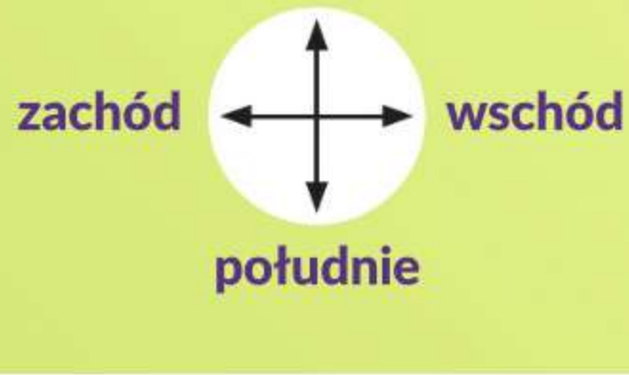
pomnik Powstańców Wielkopolskich

Odwiedziliśmy katedrę na Wawelu – miejsce spoczynku polskich królów i bohaterów narodowych.

1. Posłuchaj opowiadania „Co to znaczy, że niepodległość nie jest dana na zawsze?” z cyklu „Lena i Tymek poznają świat”, które znajduje się na stronach 132–133. Odpowiedz na zawarte w nim pytania.
2. Co to są **miejsca pamięci narodowej**? Co się w nich znajduje?
3. O jakich miejscach opowiadają pokazani uczniowie? Dlaczego? Wskaż je na mapie.

Z okazji Narodowego Święta Niepodległości często są też organizowane piesze lub rowerowe rajdy niepodległościowe oraz biegi niepodległości.

Bieg niepodległości

pomnik Zwycięstwa Grunwaldzkiego

Grunwald

Warszawa

cmentarz w Palmirach

pomnik Małego Powstańca

Kraków

Zamek Królewski i katedra na Wawelu

Zapaliliśmy znicze na cmentarzu w Palmirach w Puszczy Kampinoskiej.

Czas na poradę!

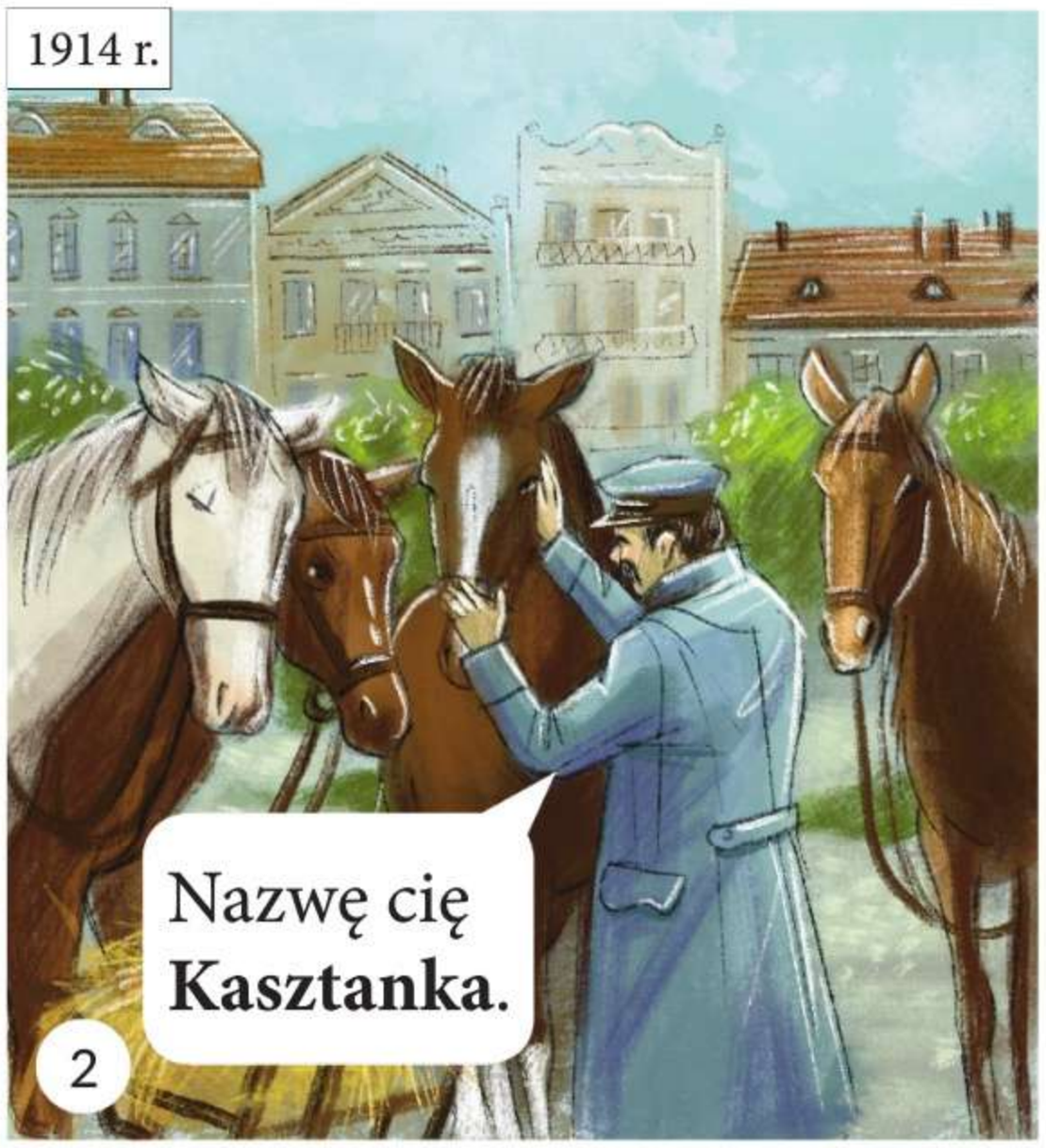
W miejscu pamięci narodowej okaż szacunek poległym i odwiedzającym to miejsce.

- Załóż odpowiedni strój.
- Zachowaj powagę.
- Nie rozmawiaj głośno, nie słuchaj muzyki, wycisz telefon komórkowy.

4. Odczytaj nazwy kierunków świata umieszczone przy strzałkach w kole.
5. Na podstawie mapy powiedz, w jakich kierunkach muszą się udać dzieci z Warszawy, żeby pojechać do Poznania, do Gdańska i do Krakowa.
6. Czy brałaś / brałeś kiedyś udział w rajdzie niepodległościowym lub w biegu niepodległości? Jeśli tak, to opowiedz o swoich wrażeniach.

4. Co Kasztanka ma wspólnego z niepodległością?

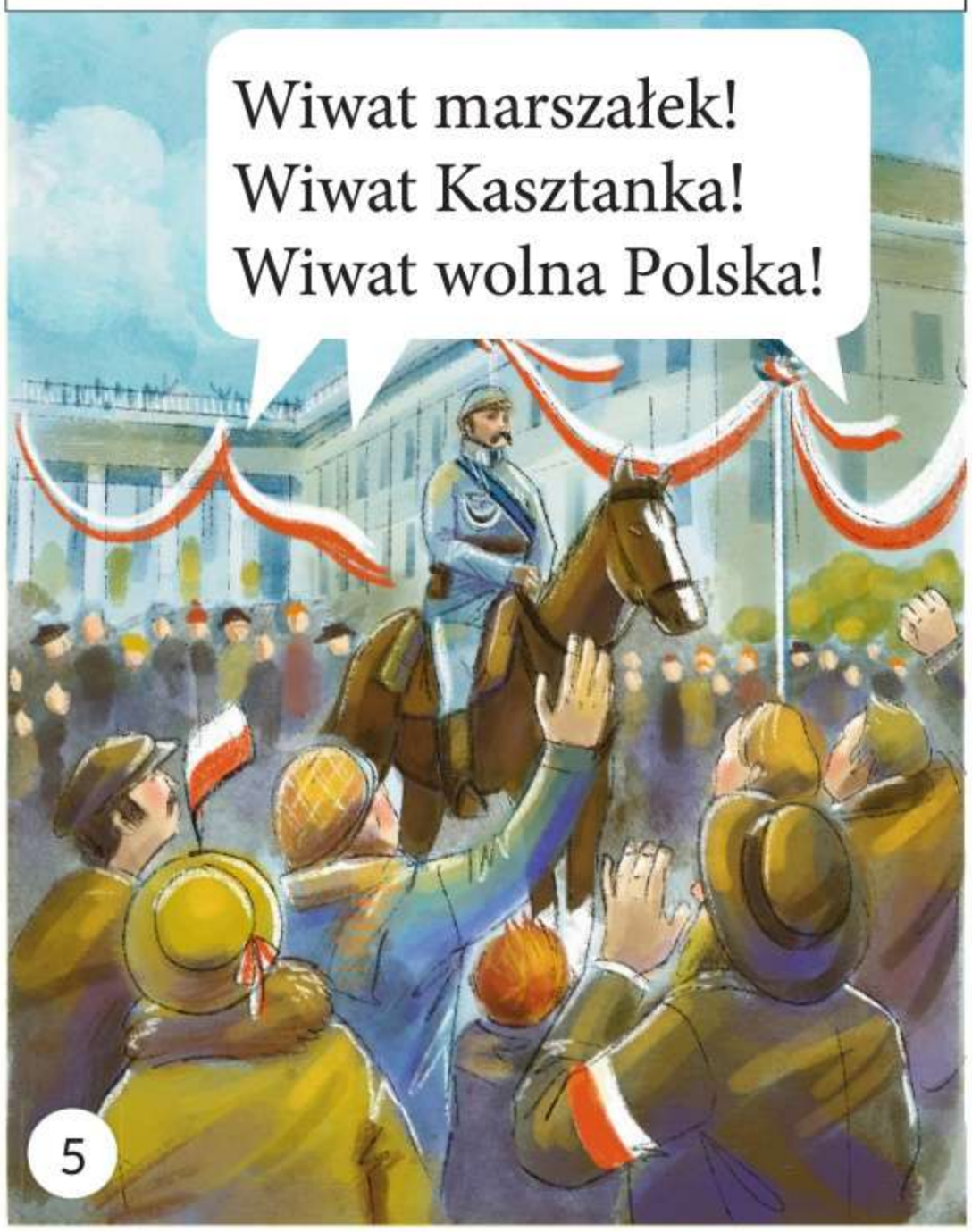

Listopad 1918 r., Warszawa, po odzyskaniu przez Polskę niepodległości

1. Przeczytaj komiks. Powiedz, kto jest jego głównym bohaterem.
2. Na podstawie ilustracji opisz wygląd Kasztanki.
3. W jakich wydarzeniach z historii Polski brała udział Kasztanka?
4. Jak myślisz, dlaczego Józef Piłsudski zmienił imię klaczy z **Fantazja** na **Kasztanka**? Jak jeszcze inaczej mógł nazwać swoją klacz?

11 listopada 1927 r., defilada na placu Saskim w Warszawie, ostatnia z udziałem Kasztanki

Pomnik Józefa Piłsudskiego na Kasztance w Gorzowie Wielkopolskim

coś ciekawego

Kasztanka to pewnie najsłynniejsza klacz bojowa w historii Polski. Między Józefem Piłsudskim a Kasztanką istniała wyjątkowa więź. W czasie wojny klacz towarzyszyła swojemu właścicielowi, a po odzyskaniu przez Polskę niepodległości brała udział w defiladach i uroczystościach, chociaż była płochliwa i bała się tłumów.

5. Czy w twojej rodzinie obchodzi się w jakiś szczególny sposób Narodowe Święto Niepodległości? Opowiedz, jak spędzacie ten dzień.
6. Wykonajcie ozdobny napis jako dekorację klasową na Święto Niepodległości. Wytnijcie z białego papieru serduszka i ich dolną część pokolorujcie na czerwono. Ułóżcie z nich napis **POLSKA**.

Wiem, jak się uczyć

1. Co jest prawdą na temat uczenia się?

2. Jak się skutecznie uczyć?

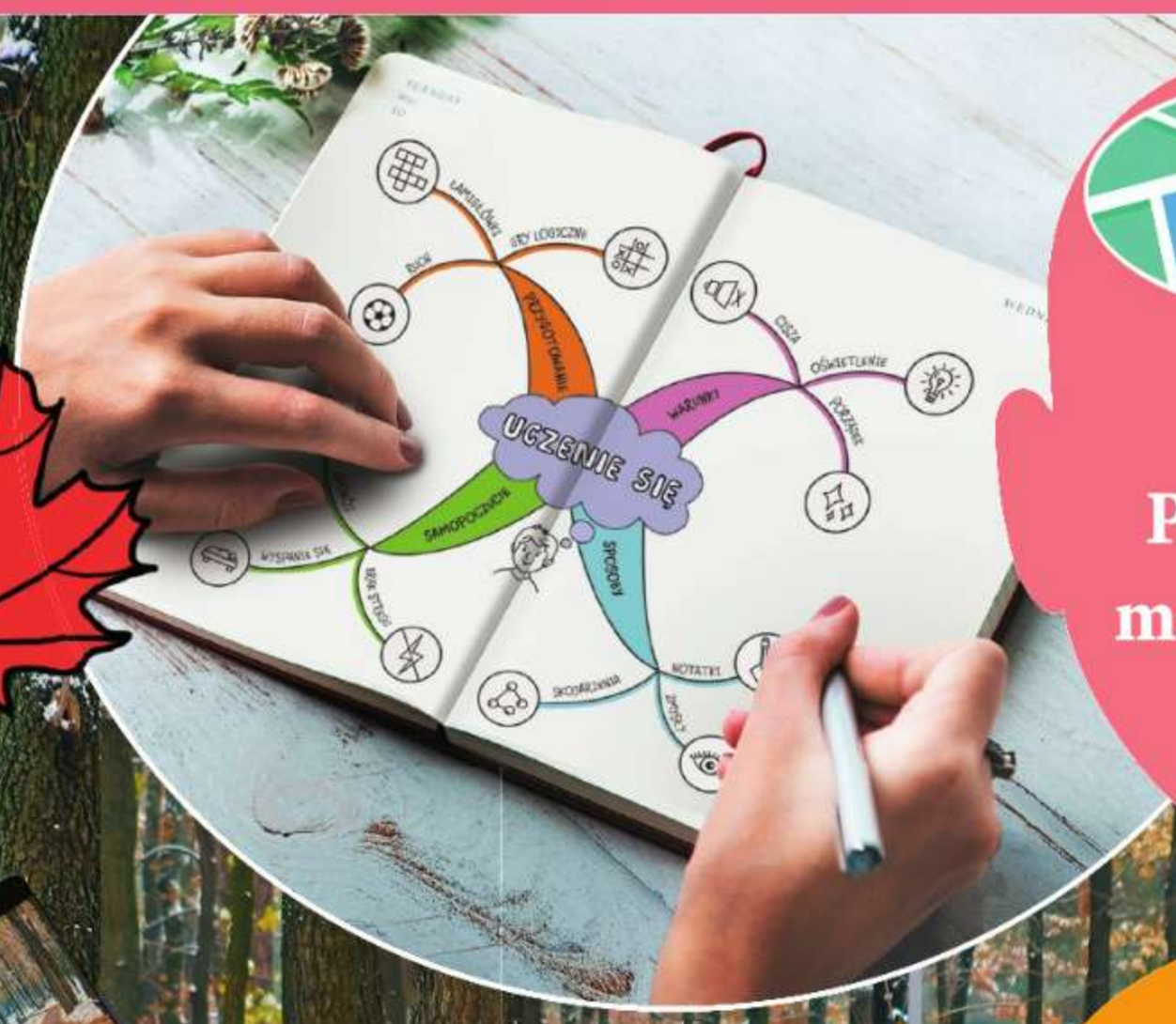

Mówiłeś, że masz dużo nauki, a poszedłeś na spacer?

1. Czy wszystkich przedmiotów w szkole tak samo lubisz się uczyć? Jaki jest twój ulubiony przedmiot? Dlaczego?
2. Czy masz czasami w głowie natłok myśli? Wymieńcie się w grupach pomysłami, w jaki sposób można te myśli uporządkować. Czy tworzyliście kiedyś mapę myśli?
3. Jak rozumiesz słowa **gimnastyka mózgu**?

3. Po co nam mapa myśli?

4. Jak ćwiczyć swój mózg?

Musiałem dotlenić swój mózg.

4. Czy znasz jakąś grę strategiczną? Co to znaczy, że gra jest strategiczna?
5. Czy według ciebie są jakieś zasady, które mogą pomóc w skutecznej nauce?
6. W domu, zanim zaczniesz odrabiać lekcje, usiądź wygodnie, wycisz się. Możesz na chwilę wyjść na dwór. Pomyśl o tym, że praca, którą masz dziś wykonać, jest bardzo ciekawa i nie sprawi ci trudności.

1. Co jest prawdą na temat uczenia się?

Fakty – informacje **prawdziwe**, niezależnie, co o nich sądzimy.

- Mózg nie lubi słowa **nie**, dlatego lepiej pozytywnie zachęcać do działania niż czegoś zabraniać.
- Budowa mózgu człowieka pozwala na uczenie się przez całe życie, nie tylko w czasie nauki szkolnej.
- Nie trzeba być wybitnie uzdolnionym, żeby się czegoś nauczyć.
- Nauka jest łatwiejsza i przyjemniejsza, jeżeli sami chcemy się czegoś nauczyć, a nie, jeśli jest to nam narzucone.

Opinie – poglądy i przekonania danej osoby, które mogą być **niezgodne z prawdą**.

- Popełnienie błędu oznacza, że niczego się nie nauczyliśmy.
- Wystarczy przeczytać tekst, żeby trwale zapamiętać zawarte w nim informacje.
- Każdy człowiek ma jeden dominujący zmysł, który pomaga mu w nauce.
- Są cztery style uczenia się:

wzrokowiec słuchowiec dotykowiec ruchowiec

- U osób uzdolnionych matematycznie lepiej pracuje lewa półkula mózgu, a u uzdolnionych artystycznie – prawa półkula.

1. Zastanówcie się wspólnie, co to są **fakty** na jakiś temat, a co to – **opinie**. Jak rozróżnić jedne od drugich? Na jakich wiarygodnych źródłach wiedzy można się oprzeć?
2. Z którymi informacjami z tekstu już się spotkałaś / spotkałeś? Które fakty lub opinie były dla ciebie zaskakujące?
3. Jak ty do tej pory się uczyłaś / uczyłeś? Czy to była skuteczna nauka? Co możesz zmienić?
4. Jak możesz sprawdzić, że już się czegoś nauczyłaś / nauczyłeś? Czy masz na to sposób?

2. Jak się skutecznie uczyć?

Damy radę się nauczyć!

Nie martw się, gdy nie wszystko od razu zapamiętujesz. To normalne!
Żeby skutecznie się uczyć, możesz skorzystać z podanych sposobów.

1. Wykorzystuj w trakcie nauki emocje i swoje doświadczenie. Zastanów się, po co się czegoś uczysz.

2. Stosuj aktywne powtórki. Powtarzaj wiadomości wielokrotnie i w różnej formie: pytań, zabaw, testów, gier, aplikacji edukacyjnych.

3. Opowiadaj o tym, czego się dowiedziałaś / dowiedziałeś innym – rodzicom lub koleżankom i kolegom.

4. Rób odręczne notatki: rysuj i zapisuj w ciekawej formie to, co chcesz zapamiętać. Podkreślaj kolorami ważne informacje.

5. Używaj wielu zmysłów podczas nauki – oglądaj, słuchaj, wąchaj, smakuj, działaj.

6. W czasie nauki **twórz obrazki, szukaj rymujących się wyrazów, układaj piosenki.** Dzięki skojarzeniom lepiej zapamiętasz nowe rzeczy.

7. Zmieniaj miejsce nauki. Jeżeli uczysz się przy biurku, to powtórkę zrób na dywanie lub podczas spaceru.

8. Nie ucz się, kiedy jesteś zmęczona / zmęczony. W tym stanie twój mózg niczego nie zapamięta.

1. Porozmawiajcie w grupach na temat przedstawionych sposobów uczenia się. Czy któreś z nich już stosujecie? Które z nich wydają wam się najskuteczniejsze?
2. Jakie są twoje sposoby na skuteczną naukę i lepsze zapamiętywanie nowych wiadomości? Podziel się tymi metodami z koleżankami i kolegami z klasy.
3. Co by było, gdybyś nie mogła / nie mógł uczyć się nowych rzeczy? Jaki byłby wtedy dla ciebie świat?

Odpowiednie warunki do nauki

Żeby łatwiej było wam się nauczyć nowych treści, pamiętajcie o kilku ważnych zasadach.

Co sprzyja uczeniu się?

dotlenienie organizmu,
ruch na świeżym powietrzu

ćwiczenia
fizyczne

skupienie na oddechu,
odstresowanie

właściwa postawa podczas
odrabiania lekcji

1. Na podstawie ilustracji i tekstów zastanówcie się w parach, jakie warunki do nauki są dla was najlepsze. Co was łączy, a co – różni?
2. Jak na naukę wpływają zdenerwowanie, złość lub stres, jak – przebywanie w hałasie, a jak – bałagan wokół?
3. Dlaczego tak ważne jest dbanie o swój organizm? Jakie znaczenie dla uczenia się ma to, w jakiej kondycji fizycznej jesteśmy i jak się czujemy?
4. Co cię rozprasza i przeszkadza ci w uczeniu się? Jak możesz to zmienić?

wietrzenie pokoju, porządek,
właściwe ustawienie biurka,
spokojna muzyka lub cisza

poszerzanie
pola widzenia,
koncentracja uwagi

Czas na poradę!

Codziennie dbaj o swój organizm, żeby twój umysł był dobrze przygotowany do nauki.

1. **Wysypiaj się.** Sen jest bardzo ważny, bo pomaga szybciej i na dłużej się skupić.
2. **Pij odpowiednią ilość wody.** Woda usprawnia komunikację między komórkami w mózgu, poprawia pamięć i koncentrację.
3. **Uprawiaj sport, ćwicz i jak najczęściej się ruszaj!** Ruch wpływa na poprawę nastroju i pobudza umysł do działania.

5. Jak wygląda miejsce, w którym się uczysz i odrabiasz lekcje? Czy możesz się w nim skoncentrować? Jak oceniasz warunki, które masz do nauki? Czy warto jest coś poprawić?

6. Poćwicz, włącz spokojną muzykę, usiądź wygodnie z prostym kręgosłupem, zamknij oczy i wsłuchując się w bicie swojego serca, wycisz się, na koniec napij się wody. A teraz czas na naukę! Rób tak codziennie w domu przed nauką lub czytaniem i obserwuj siebie. Czy teraz jest ci łatwiej?

Trening czytania

Agnieszka Frączek

Mapa myśli

Czasem mętlik w głowie mam.
Myśli krążą tu i tam…
Wtedy wiem, że muszę sobie
myśli te ułożyć w głowie.

Biorę z półki blok, ołówek,
kolorowych kredek stówę
i starannie, pomalutku
sprzątam w głowie aż do skutku –
tu obrazek, tam dwa słowa,
obok chmurka pistacjowa,
dalej kreska w barwie wiśni…

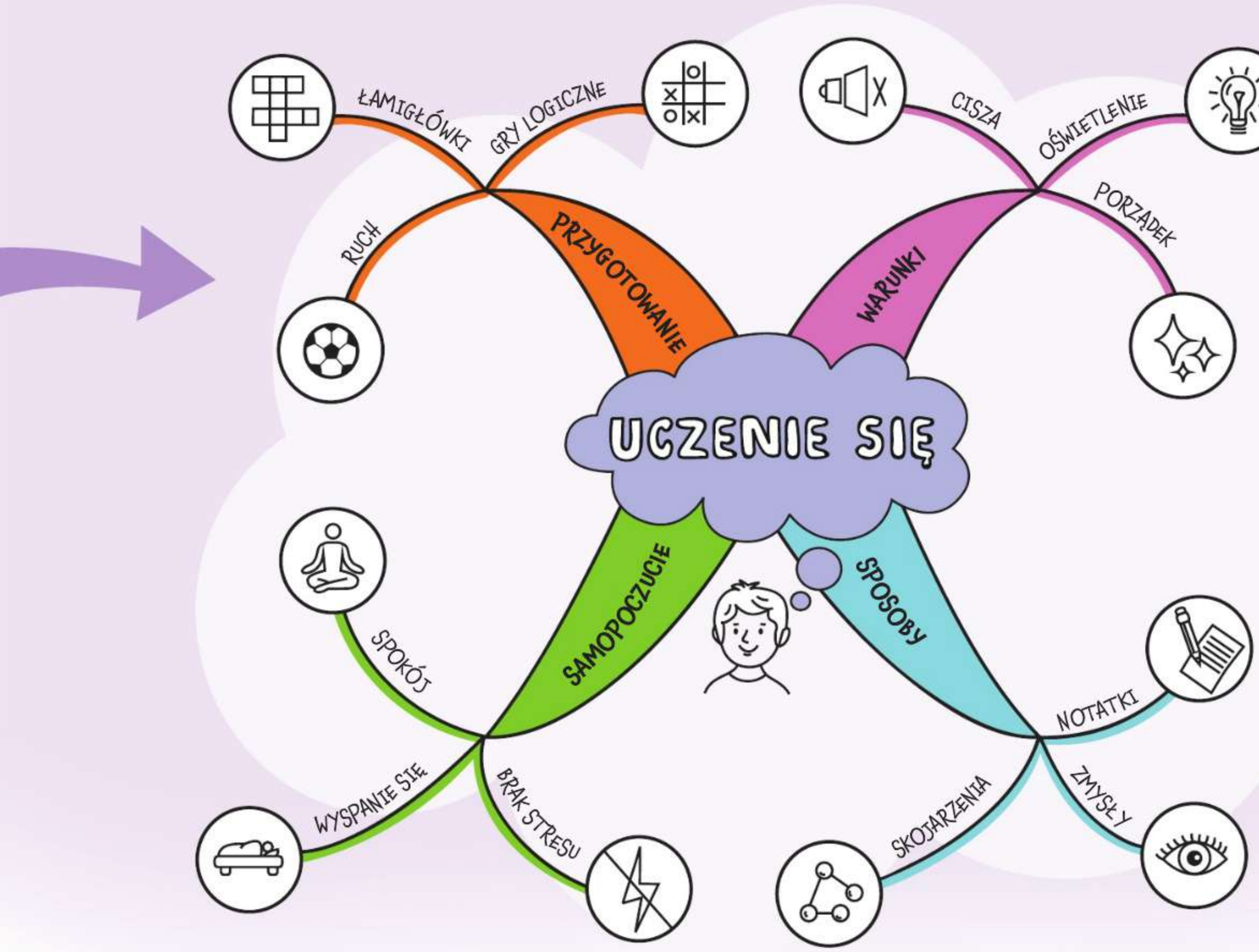
I gotowa mapa myśli!

SamoDZIELNI

To, ile się nauczysz i na jak długo zapamiętasz zdobytą wiedzę, zależy od ciebie. Znajdź najlepszy dla siebie sposób i go wykorzystuj!

1. Przeczytaj wiersz podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. O czym opowiada wiersz? Czy masz czasami podobne odczucia, jak osoba mówiąca w utworze? Naucz się wiersza na pamięć.
3. Powiedz, co to jest **mapa myśli**. Dlaczego może być ona pomocna w uporządkowaniu zdobytych wiadomości?

Mapa myśli to metoda skutecznego uczenia się, która rozwija także myślenie twórcze. Polega na tworzeniu notatki pamięciowej dzięki własnym skojarzeniom i łączeniu słów z obrazami. Pomaga zebrać, uporządkować i zapamiętać nowe informacje.

W centrum mapy znajduje się najważniejsza myśl, czyli temat główny. Odchodzą od niego gałęzie i podgałęzie z hasłami, słowami, rysunkami lub symbolami, rozmieszczonymi według ich ważności.

4. Obejrzyj mapę myśli dotyczącą uczenia się i przeczytaj zapisane na niej hasła. Zwróć uwagę na poszczególne gałęzie i sposób umieszczenia na nich informacji. Co jeszcze według ciebie można by dodać na tej mapie myśli?
5. Poznaliście technikę mapy myśli, teraz pora zastosować ją w praktyce. Zaproponujcie temat i wykonajcie swoje mapy myśli. Pamiętajcie, żeby obejrzeć wszystkie powstałe prace. Może któraś was zainspiruje lub zaciekawi?

4. Jak ćwiczyć swój mózg?

Pamiętaj, że możesz ćwiczyć swój mózg, żeby poprawić jego pracę.

Graj w gry logiczne, które rozwijają logiczne myślenie. Uczą one kojarzenia ze sobą różnych faktów i wyciągania wniosków.

Graj w gry strategiczne, które uczą przewidywania, na przykład w szachy. Ważna jest w nich taktyka, czyli planowanie kolejnych ruchów, żeby wygrać.

Rozwiązuj krzyżówki, rebusy, zagadki, łam szyfry i kody. Dzięki temu poprawisz jakość i szybkość pracy swoich szarych komórek.

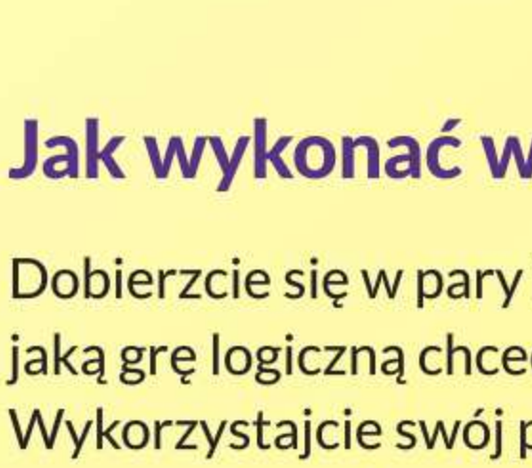
Czytaj teksty o różnej tematyce. Rozwiniesz swoją wyobraźnię i kreatywność, a także zdolność oceniania, które treści są prawdziwe.

1. W jaki sposób można trenować swój mózg? Jakiego typu ćwiczenia będą do tego najlepsze? Wymieńcie się w klasie swoimi pomysłami.
2. Zorganizujcie dzień gier i zabaw. Przygotujcie w klasie trzy stanowiska: czytelnicze, gier planszowych i łamigłówek oraz zabaw ruchowych. Przynieście swoje ulubione gry planszowe, szachy, warcaby, książki, akcesoria do ćwiczeń. Udanej zabawy!

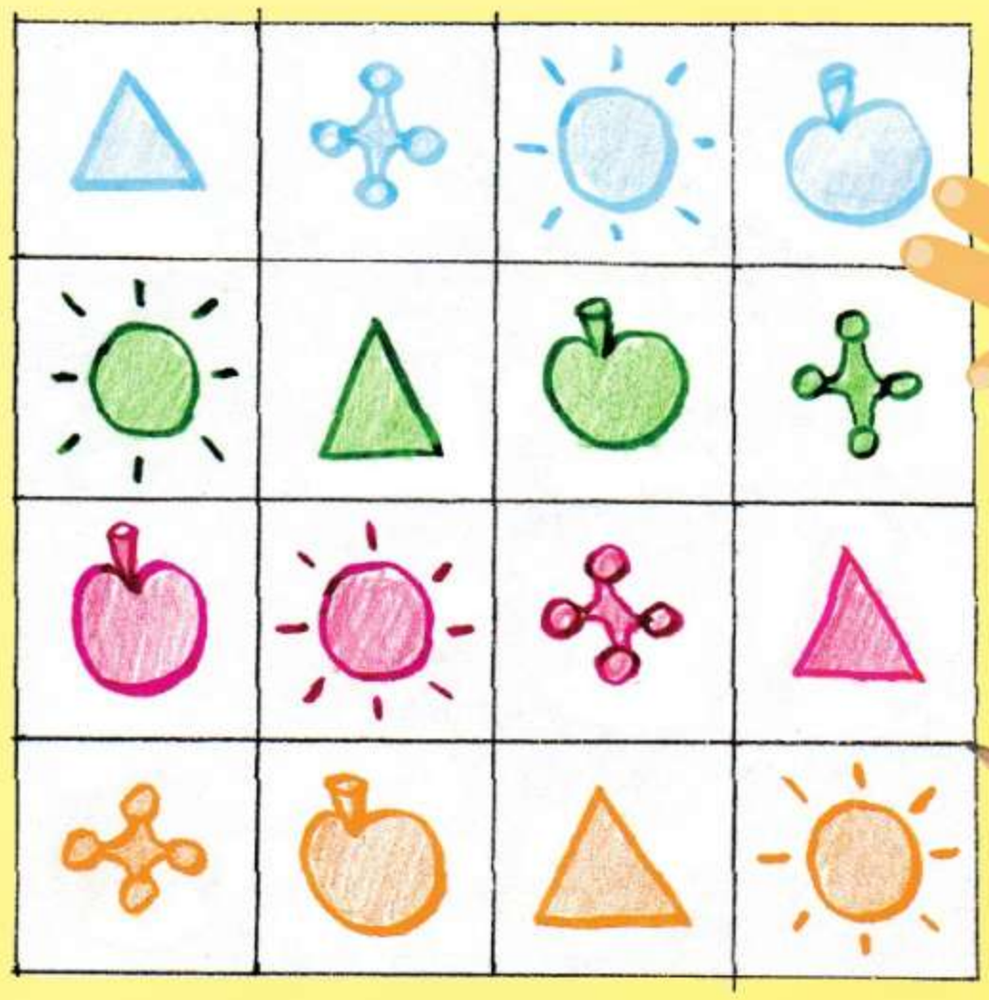
Złota rączka

Jak wykonać własną grę logiczną?

Dobierzcie się w pary i zastanówcie się, jaką grę logiczną chcecie zaprojektować. Wykorzystajcie swój pomysł lub propozycję podaną niżej.

1. Wykonajcie najpierw planszę do gry. Na kartce z bloku technicznego narysujcie od linijki duży kwadrat. Podzielcie go na 16 jednakowych pól, jak na ilustracji.

2. Wybierzcie wspólnie 4 kolory, których użyjecie do przygotowania obrazków, oraz wymyślcie 4 dowolne symbole, na przykład 4 różne kształty.

3. Wytnijcie z bloku technicznego kartoniki o wielkości pól, z których składa się plansza do gry. Następnie na każdym kartoniku narysujcie po jednym symbolu – każdy z nich w 4 kolorach. Otrzymacie 16 obrazków.

4. Czas na rozgrywkę:

- Połóżcie przed sobą planszę do gry, a kartoniki z kolorowymi symbolami umieśćcie z boku planszy, ułożone w stosik, obrazkami do dołu.
- Na przemian losujcie kartoniki i układajcie je na planszy w taki sposób, żeby w jednej linii (pionowej lub poziomej) znalazły się te same symbole w różnych kolorach lub różne symbole w tym samym kolorze.
- Wygrywa osoba, która ułoży kartoniki na planszy w określony sposób jako pierwsza. Powodzenia!

Tak przygotowaną grę możecie modyfikować – narysować nowe obrazki na kartonikach lub zmienić zasady gry, na przykład na takie, jak w grze w sudoku.

Cicho sza...

1. Czym jest „hałas”?

Co wspólnego ma hałas z helikopterem?

2. Jak poradzić sobie z hałasem?

1. Jak myślisz, czy istnieje idealna cisza? Czy byłaby ona łatwa do wytrzymania?
2. Zamknij oczy i przez minutę posłuchaj ciszy. Wspólnie z koleżankami i kolegami wymień później jak najwięcej zasłyszanych odgłosów.
3. Porozmawiajcie w parach, które dźwięki sprawiają wam przyjemność, a które są dla was uciążliwe. Czy wasze odpowiedzi są podobne?

3. Z czym kojarzy się cisza?

4. Czy wyrazy mogą hałasować?

Helikopter robi hałas i obydwa te wyrazy mają **h niewymienne.**

4. Gdzie wolisz spędzać przerwy: na korytarzu czy w szkolnej bibliotece? Dlaczego?
5. Zróbcie wśród koleżanek i kolegów ankietę na temat hałasu w szkole. Zapytajcie, kiedy i gdzie hałas im najbardziej przeszkadza.
6. Czy znasz taką kompozycję plastyczną jak **kolaż**? Jeśli tak, to opowiedz, na czym ona polega.

1. Czym jest „hałas”?

Hałas to dźwięki, które odbieramy jako uciążliwe, nieprzyjemne. Hałas niestety towarzyszy nam każdego dnia w różnych miejscach. My sami w szkole w czasie przerw potrafimy narobić niezłego hałasu. Potem czujemy się zmęczeni. Hałas źle wpływa na nasze zdrowie i samopoczucie.

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Wyjaśnij, co to jest **hałas**. Kiedy i dlaczego tobie przeszkadza hałas?
3. Jakie sytuacje zostały przedstawione na ilustracjach? Co jest na nich źródłem hałasu?

Czasami jednak nawet bardzo głośne dźwięki nie muszą być hałasem. Mogą wyzwalać w nas pozytywne emocje.

Głośnych dźwięków możemy doświadczyć podczas niektórych koncertów. Jednak słuchanie ulubionej muzyki sprawia nam wtedy przyjemność.

Kiedy kibicujemy w czasie różnych rozgrywek sportowych, na przykład meczów na dużych stadionach, także nie zwracamy uwagi na wrzawę, która nas otacza.

Czas na poradę!

Pamiętaj, że w niektórych sytuacjach możesz nie zdawać sobie sprawy z tego, że jesteś źródłem hałasu i przeszkadzasz innym. Dlatego zwracaj uwagę na potrzeby ludzi wokół siebie i staraj się je uszanować.

- Może ktoś potrzebuje ciszy, żeby się skupić na pracy.
- Może ktoś jest chory lub źle się czuje, więc głośne dźwięki są dla niego uciążliwe.
- Może ktoś ma małe dziecko, które akurat śpi, więc hałas może je obudzić.

4. Czy zawsze głośne dźwięki odbieramy jako nieprzyjemne? Uzasadnij swoją odpowiedź.

5. Podajcie propozycje, w jakich miejscach można odpocząć od hałasu.

6. Wykonaj projekt maszyny połykającej hałas. Podziel się swoimi pomysłami z innymi dziećmi w klasie.

Sposób na czytanie s. 120–121

Strefy ciszy

W szkole, na korytarzu mamy wydzieloną **strefę ciszy**. W czasie przerwy można tam odpocząć i się wyciszyć.

1. Jak myślisz, w jakim celu tworzone są tak zwane **strefy ciszy**?
2. Wyobraź sobie, że w czasie lekcji jest tak samo głośno jak w czasie przerwy. Czy w takim hałasie można się uczyć? Dlaczego?
3. Jak oceniasz wydzielenie na szkolnym korytarzu strefy ciszy? Czy korzystałabyś / korzystałbyś z takiego miejsca? Jakie inne działania można by podjąć?
4. Zróbcie w grupach burzę mózgów na temat „Jak można sobie poradzić z hałasem?”. Napiszcie lub narysujcie propozycje na kartkach i stwórzcie wspólny plakat. Omówcie wasze pomysły. Które z nich są możliwe do realizacji? Zaplanujcie ich wykonanie.

Hałas

Dźwięki, które docierają przez powietrze do naszych uszu, to niewidzialne fale, wytwarzane przez drgania przedmiotów.

Bardzo głośne dźwięki mogą uszkodzić słuch. Z powodu hałasu można odczuwać zmęczenie, ból głowy i mieć kłopoty ze snem. Hałas obniża uwagę i zdolność uczenia się. Dlatego tak ważna jest ochrona przed hałasem. Można wyciszać ściany pomieszczeń, montować dźwiękoszczelne okna lub zakładać specjalne słuchawki.

coś ciekawego

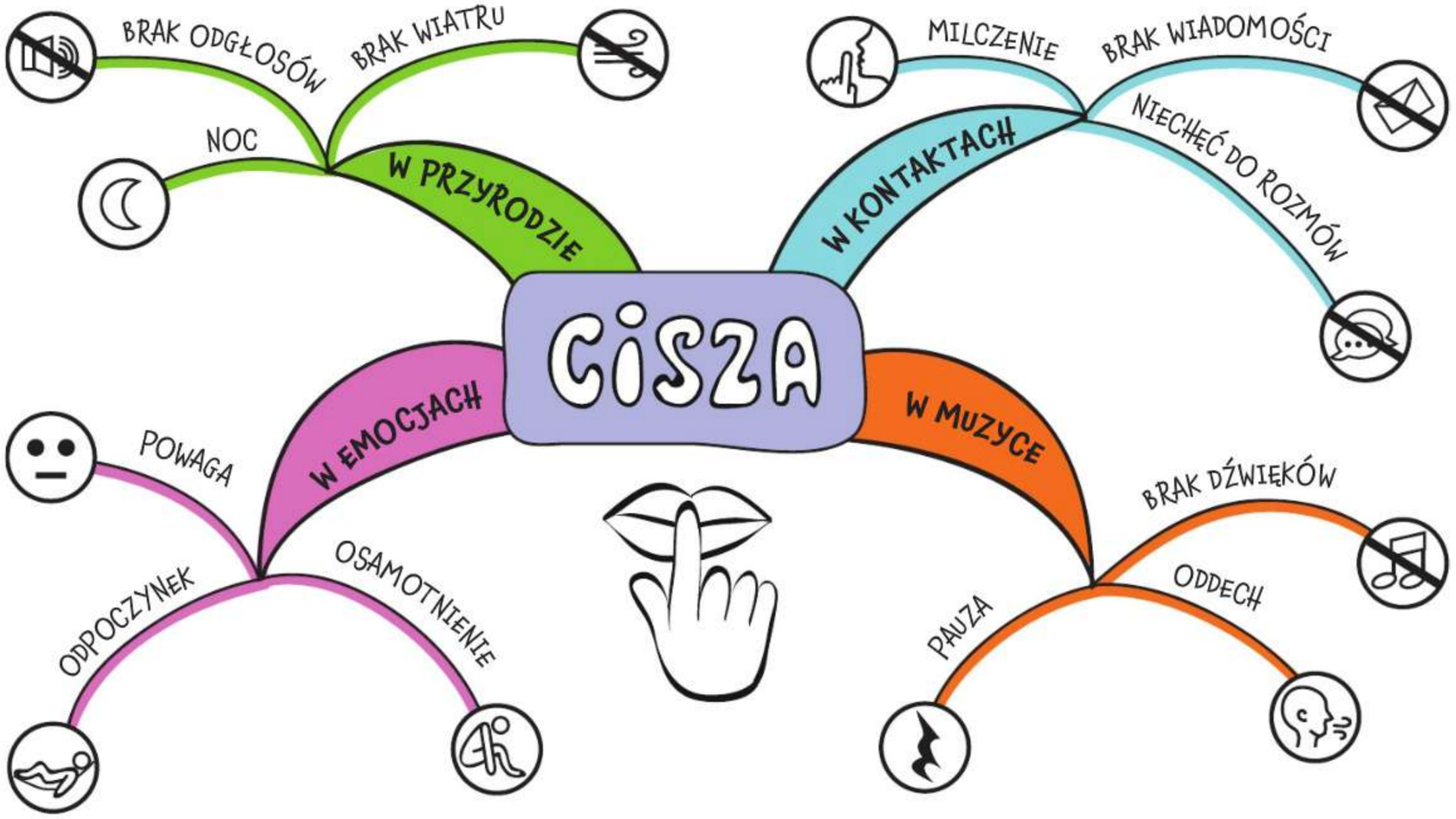
Hałas możemy zmierzyć fonometrem. Jednostką miary jest decybel (dB). Przekroczenie poziomu hałasu 110 decybeli powoduje osiągnięcie tak zwanego progu bólu, wskutek czego następuje uszkodzenie słuchu.

1. Jak wpływa na nas hałas? Zastanów się, co się z tobą dzieje, gdy długo przebywasz w hałasie.
2. Podaj przykłady dźwięków cichych i dźwięków głośnych. Które z nich są przyjemne, a które – męczące?
3. Jakie są sposoby ochrony przed hałasem?
4. Porozmawiajcie o tym, kiedy nadawanie głośnych sygnałów jest konieczne, bo służy naszemu bezpieczeństwu.
5. Dokończ zdanie, dodając jak najwięcej porównań: **Hałas jest jak…**

3. Z czym kojarzy się cisza?

Istnieją takie połączenia wyrazów, których znaczenie jest inne od tego rozumianego wprost.
To znaczenie przenośne, a nie – dosłowne.

cisza przed burzą – pozorny spokój, pełne napięcia oczekiwanie na nieprzyjemne wydarzenia, których się spodziewamy

coś ciekawego

Ciszy idealnej można doświadczyć w specjalnej **komorze bezodbiciowej**. Jest ona tak wygłuszona, że nie przepuszcza dźwięków z zewnątrz i pochłania te w środku.

1. Przeczytaj na mapie myśli skojarzenia związane z ciszą. Z czym tobie się ona kojarzy?
2. Powiedz, za co lubisz ciszę lub za co jej nie lubisz.
3. Czy podobałoby ci się w komorze bezodbiciowej? Dlaczego?
4. Jak rozumiesz znaczenie połączeń wyrazów: **grobowa cisza**, **cisza jak makiem zasiał**?

Ale sztuka!

Słowo **kolaż** pochodzi z języka francuskiego i dosłownie oznacza wyklejankę. Kolaż polega na tworzeniu kompozycji przez łączenie fragmentów z różnych materiałów (głównie papieru, tkanin, fotografii). Można go robić w sposób tradycyjny lub w komputerze – wtedy zestawia się razem różne grafiki i zdjęcia.

Kurt Schwitters (czytaj: szfiters) „Klejone światy”

Weronika Misiak „Ptak lipcowy” – kolaż wykonany komputerowo

1. Wyjaśnij, co to jest **kolaż**. W jaki sposób można go tworzyć?
2. Jak ci się podobają przedstawione kolaże? Jak myślisz, jakie materiały artyści wykorzystali do ich wykonania?
3. Dowiedz się, co to jest **patchwork** (czytaj: paczłork). Zastanów się, czym się różni kolaż od patchworku. Jakie widzisz różnice, a jakie – podobieństwa?
4. Uruchomcie swoją wyobraźnię i spróbujcie techniką kolażu przedstawić ciszę. Zaproście inną klasę na przygotowaną wystawę.

Radosław Ragan

Hałaśliwy kot

Hulał kot na hulajnodze,
Hasał, skakał – hop – po drodze.
„Bohaterem się poczułem!
Pędzę, gnam mym wehikułem!”.
Z piskiem opon zahamował.
Zahukała senna sowa:
„Huk, harmider! I tak z rana!
Hałasujesz jak huragan!”.
Niedaleko, tuż przy szlaku,
Harcerz huśtał się w hamaku.
„Halo! Hola, drogi kocie!
Jedź, hen, stąd i pozdrów ciocię!”.

Ortografia

Wyrazy z **h niewymiennym** trzeba zapamiętać.

hipopotam

hak

huśtawka

haft

1. Przeczytaj wiersz. Wymień zawarte w nim „hałaśliwe” słowa i inne wyrazy z **h**.
2. Powiedz, jakie wyrazy kojarzą ci się z hałasem.
3. Naucz się wiersza na pamięć. To pomoże ci unikać błędów ortograficznych.
4. Wymyśl własną melodię do słów wiersza i zaśpiewaj piosenkę.

sł. i muz. Malina Sarnowska

Cicho dookoła…

1. Cicho dookoła,
nikt i nic nie woła.
W takiej absolutnej ciszy
najdrobniejszy szmer usłyszysz.
Aż tu…

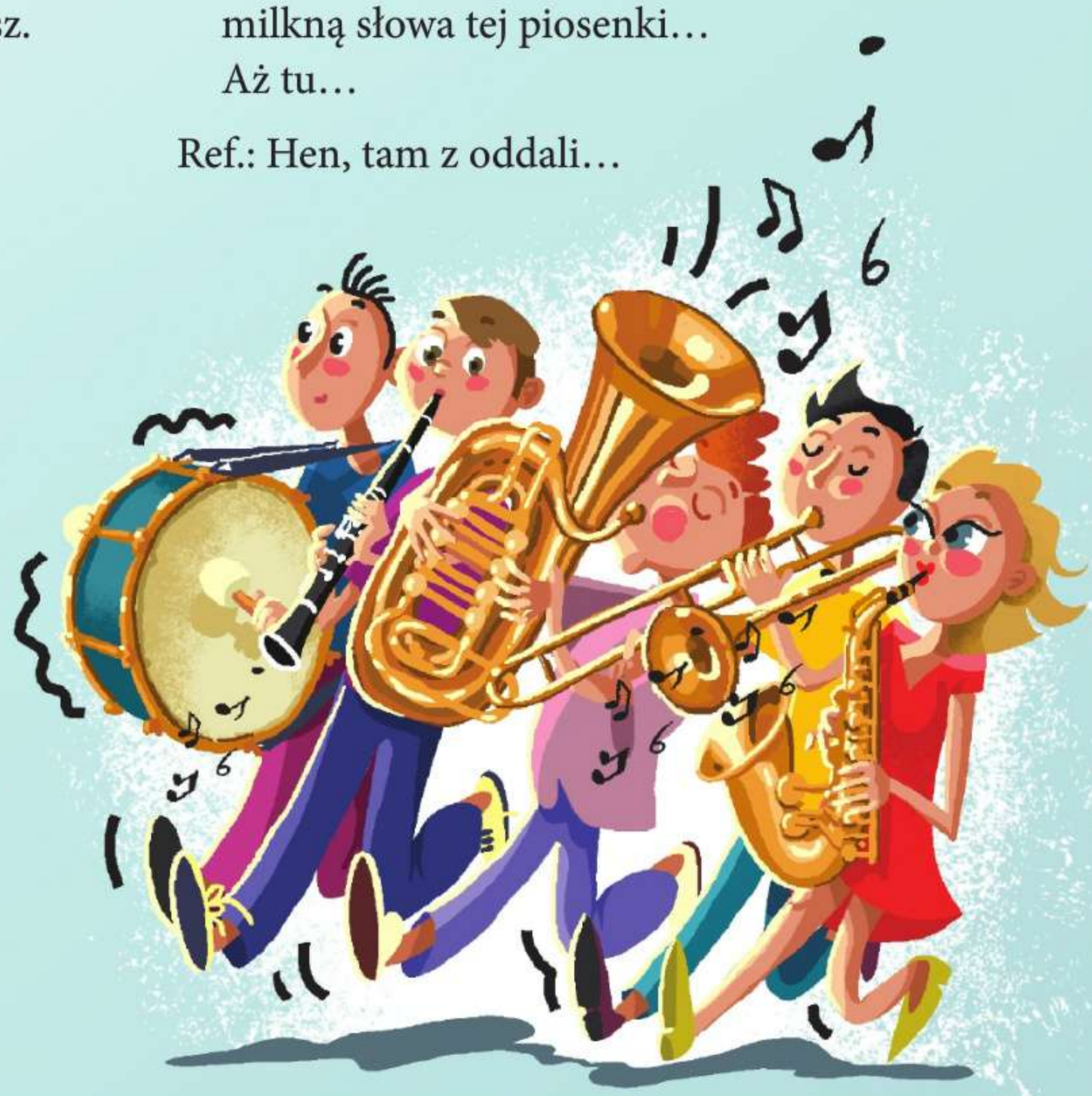
Ref.: Hen, tam z oddali
dobiega gwar,
dźwięki, co płyną
ze złotych czar.
Dęta orkiestra idzie i gra:
Tra, ta, ta, ta, ta, ta, ta!
(Ta, ta, ta, ta).

Mocno i głośno
muzycy dmą.
W dobrym humorze
od rana są.
Niechaj wesoło będzie i tu!
Tru, tu, tu, tu, tu!

Gdy się skończy już parada,
znowu cisza w krąg zapada…

2. Taka wszędzie głusza,
nikt się nie porusza,
żadne nie dochodzą dźwięki,
milkną słowa tej piosenki…
Aż tu…

Ref.: Hen, tam z oddali…

1. Posłuchaj piosenki odtwarzanej przez nauczyciela. Powiedz, do której pary określeń pasują jej tekst i muzyka: **wolno** / **szybko**, **wysoko** / **nisko**, **cicho** / **głośno**.
2. Zaznacz opuszczeniem ręki moment, kiedy muzyka w piosence robi się coraz cichsza, aż w końcu nie słychać już żadnych dźwięków.
3. Wskaż słowa, które najlepiej opisują, jak się czujesz, kiedy wokół jest cicho: **nuda**, **spokój**, **radość**, **ulga**, **niepokój**, **zdenerwowanie**, **senność**, **złość**, **strach**.
4. Zaśpiewaj zwrotki piosenki jak najciszej, a refren – wesoło i z dużą energią.
5. Jak myślisz, które z instrumentów mogłyby znaleźć się w ulicznej orkiestrze dętej: skrzypce, trąbka, flet, pianino, perkusja, puzon? Dlaczego?

Kontynenty

1. Jak powstały kontynenty?

2. Na jakim kontynencie mieszkam?

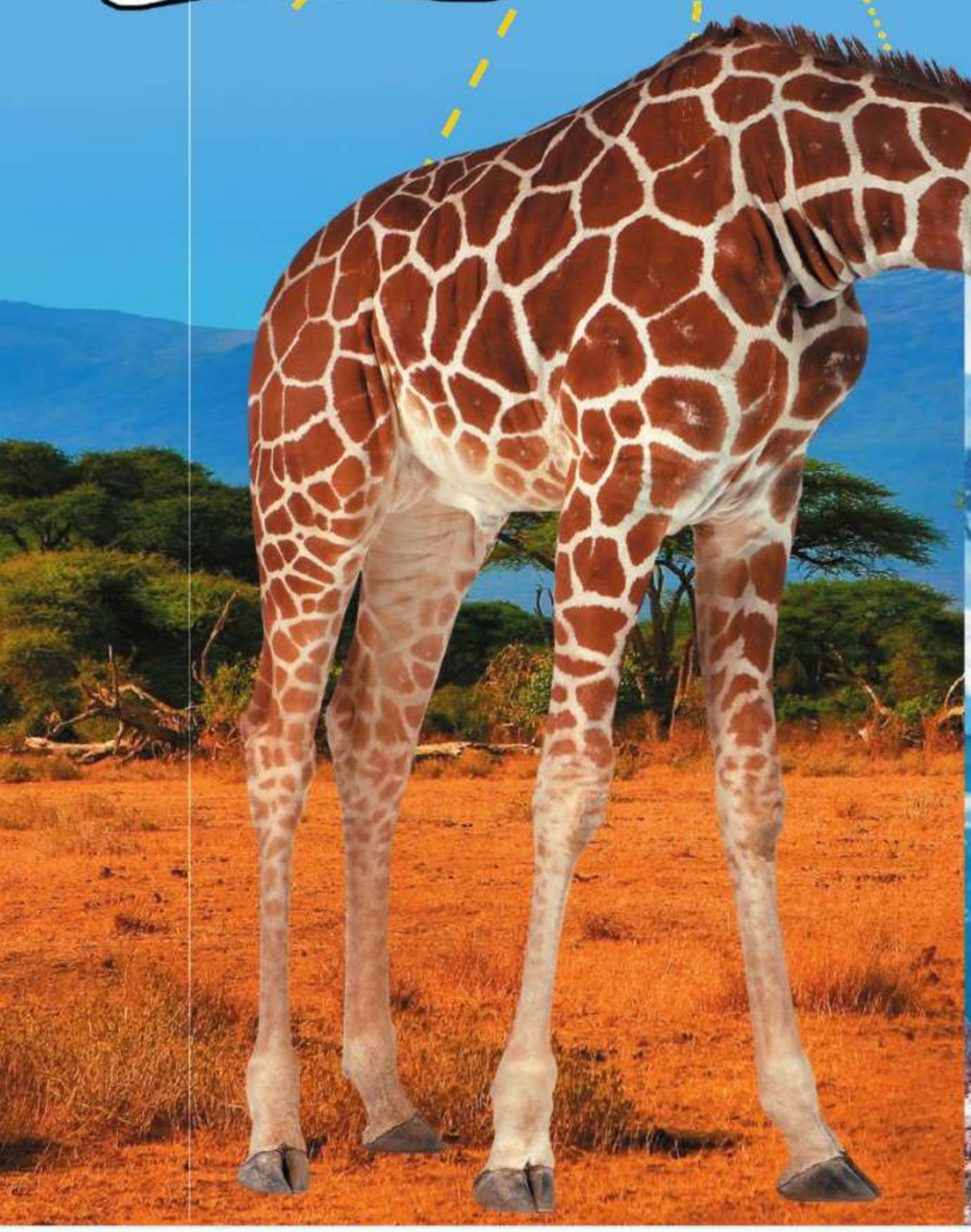
Chętnie, znam nazwy wszystkich krajów w Europie!

Zagramy w „Państwa – miasta”?

1. Jeśli wiesz, to powiedz, ile kontynentów i oceanów jest na świecie.
2. Jak nazywa się kontynent, na którym mieszkasz?
3. Wymyśl nazwę kontynentu, na którym chciałabyś / chciałbyś mieszkać. Jak wyglądałby ten kontynent? Co by się na nim znajdowało?

3.
Dlaczego przyroda na Ziemi jest taka różna?

4.
Gdzie żyrafa może się spotkać z pingwinem?

4. Czy znasz jakieś ciekawostki na temat kontynentów? Jeśli tak, to opowiedz je w klasie.
5. Jakie znasz rośliny i zwierzęta żyjące na różnych kontynentach?
6. Gdy będziesz wracać do domu ze szkoły, skup się na tym, co mijasz po drodze. Powiedz, co najbardziej przyciągnęło twoją uwagę. Czy potrafisz wytłumaczyć dlaczego?

1. Jak powstały kontynenty?

Kontynenty zajmują mniej niż połowę powierzchni Ziemi. Pozostałą część powierzchni naszej planety stanowi woda, czyli oceany, morza, jeziora i rzeki.

Wiele milionów lat temu wszystkie lądy na Ziemi były ze sobą połączone. Tworzyły jeden olbrzymi kontynent zwany **Pangea**, co można tłumaczyć jako **Wszechziemia**. Jednak na przestrzeni lat ogromne fragmenty skorupy Ziemi zaczęły się przesuwać. Ich przemieszczanie się wywoływało trzęsienia ziemi, wybuchy wulkanów i powodzie. W końcu doszło do rozłamania się Pangei na mniejsze kawałki, które rozsunęły się na różne strony.

Obecnie wyróżniamy siedem kontynentów. Są to: **Europa**, **Azja**, **Afryka**, **Ameryka Północna**, **Ameryka Południowa**, **Australia** i **Antarktyda**.

1. Posłuchaj tekstu. Spróbuj opowiedzieć historię powstania współczesnych kontynentów.
2. Czy Tymek dobrze policzył kontynenty na mapie świata? Jak myślisz, z czego to mogło wynikać?

Europa i Azja, mimo że są uznawane za dwa osobne kontynenty, razem tworzą największy na świecie obszar lądowy – **Eurazję**.

Kontynenty różnią się między sobą nie tylko wielkością, lecz także klimatem, środowiskiem, ludnością, światem zwierząt i roślin.

coś ciekawego

Naukowcy przewidują, że w ciągu następnych milionów lat kontynenty prawdopodobnie znowu się połączą w jeden ogromny superkontynent. Antarktyda stopnieje na skutek ocieplenia klimatu, co doprowadzi do podniesienia poziomu oceanów nawet o kilka metrów.

3. Popatrz na mapę świata i wymień nazwy siedmiu kontynentów i pięciu oceanów. Zapisz te nazwy w zeszycie.
4. Powiedz, jaki kontynent chciałabyś / chciałbyś odwiedzić. Dlaczego właśnie tam chcesz się wybrać? Opowiedz, na jakim kontynencie już byłaś / byłeś.

Natalia Usenko

Europa

Wśród oceanów i mórz odmętów
na Ziemi siedem jest kontynentów.
A to Europa, mój ulubiony –
od rzek błękitny, od drzew zielony.
Są tutaj państwa małe i duże.
Chcecie zobaczyć? Już mapą służę!
Francja i Niemcy.
Czechy. I Dania.
O, tu jest Grecja, a tu Hiszpania.
A ja gdzie mieszkam?
Przecież już wiecie…
Mieszkam w Europie.
W Polsce.
Na świecie!

Ortografia

Nazwy mórz i oceanów oraz kontynentów, krajów i ich mieszkańców piszemy zawsze wielką literą.

Polska to kraj w **E**uropie. Mieszkamy w **P**olsce.
Jesteśmy **P**olakami. Jesteśmy **E**uropejczykami.

1. Przeczytaj wiersz i naucz się go na pamięć.
2. Czego dowiedziałaś / dowiedziałeś się z wiersza o kontynencie europejskim?
3. Jeśli znasz jakieś ciekawostki na temat Europy, to zaprezentuj je w klasie.
4. Wypiszcie na tablicy państwa europejskie występujące w wierszu i dopiszcie inne wam znane.

Złota rączka

Jak przygotować plakat o państwie europejskim?

1. Obejrzyjcie razem dużą mapę Europy. Wymieńcie większe państwa europejskie i odszukajcie ich stolice.

2. Podzielcie się na grupy. Niech każda grupa wybierze państwo europejskie, o którym najwięcej wiecie lub o którym chcecie się czegoś dowiedzieć.

3. Skorzystajcie ze swojej wiedzy z waszych podróży po Europie, z różnych albumów lub przewodników i zbierzcie informacje na dowolny temat związany z tym krajem. Mogą to być interesujące miejsca, zabytki, potrawy, tańce lub inne ciekawostki.

4. Zgromadźcie potrzebne materiały, takie jak: arkusz papieru, flamastry, kredki, zdjęcia, i wykonajcie plakat o danym kraju. Zaproście koleżanki i kolegów z innych klas, bądźcie przewodnikami i odpowiadajcie na pytania.

3. Dlaczego przyroda na Ziemi jest taka różna?

Antarktyda to kontynent pokryty przez lód i śnieg. Ze względu na bardzo niskie temperatury ludzie nie mieszkają tam na stałe.

W **Afryce** leży Sahara – największa gorąca pustynia na świecie. Występują tam także rozległe trawiaste sawanny i wilgotne lasy.

W **Europie** jest jeden z największych aktywnych wulkanów na świecie – Etna.

Azja to największy z kontynentów. Znajdują się tam najwyższe góry świata – Himalaje, a także najgłębsze jezioro – Bajkał.

1. Przeczytaj teksty podzielone kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także teksty napisane kolorem czarnym.
2. Które informacje z tekstów najbardziej cię zainteresowały? Pokaż na mapie świata kontynent, którego dotyczą te informacje.

Australia to najmniejszy i najbardziej suchy kontynent, który w całości należy do jednego państwa – Australii. Żyją tu zwierzęta i rośliny niespotykane nigdzie indziej.

Czerwona skała Uluru – symbol Australii

Jedną z przyrodniczych atrakcji **Ameryki Północnej** jest Wielki Kanion Kolorado, przez który przepływa rzeka o tej samej nazwie. Z jego krawędzi można spojrzeć w dwukilometrową przepaść.

Przez **Amerykę Południową** płynie Amazonka – największa rzeka na świecie, do której wpada dużo wody z innych rzek. Wokół Amazonki rozciąga się las tropikalny – Puszcza Amazońska.

3. Które miejsca pokazane na zdjęciach masz ochotę zobaczyć w rzeczywistości? Dlaczego?
4. Czy znasz jeszcze jakieś inne interesujące miejsca na świecie, o których mogłabyś / mógłbyś opowiedzieć? Podziel się swoją wiedzą z koleżankami i kolegami z klasy.

Zwierzęta i rośliny na różnych kontynentach

Przyroda na Ziemi jest bardzo zróżnicowana. Zależy od tego, czy w danym miejscu jest zimno, ciepło albo gorąco, czy są częste opady albo jest sucho, czy gleba jest żyzna albo jałowa. Niektóre organizmy żyją prawie wszędzie, jak porosty czy komary. Inne zamieszkują tylko określony teren, na przykład papuga kea żyje tylko w Nowej Zelandii.

Europa

wrzos zwyczajny

sosna zwyczajna

żubr europejski

pelikan różowy

niedźwiedź brunatny

Australia

eukaliptus

koala

kangur rudy

kolczatka australijska

Antarktyda

śmiałek antarktyczny

pingwin królewski

foka Rossa

1. Posłuchaj opowiadania „Co goniło dziadków Tymka w Azji?" z cyklu „Lena i Tymek poznają świat", które znajduje się na stronach 133–134. Odpowiedz na zawarte w nim pytania.
2. Dlaczego na różnych kontynentach żyją różne rośliny i zwierzęta?

Afryka

baobab

zebra stepowa

żywe kamienie (litopsy)

hipopotam nilowy

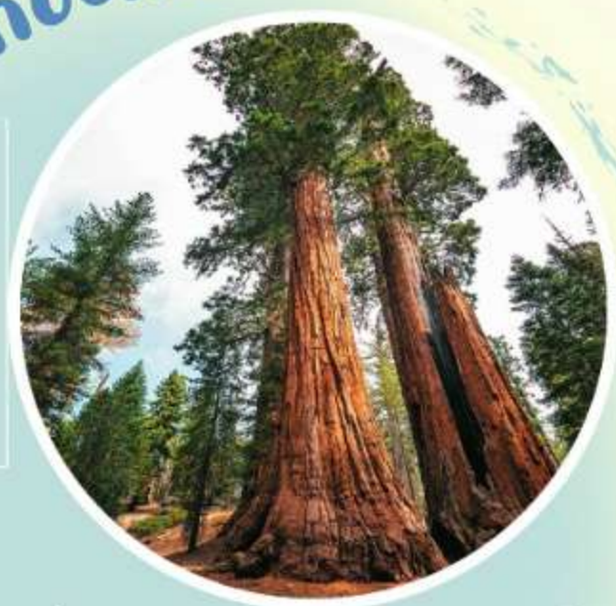

nosorożec biały

Ameryka Północna

szop pracz

sekwoja wiecznie zielona

niedźwiedź grizli

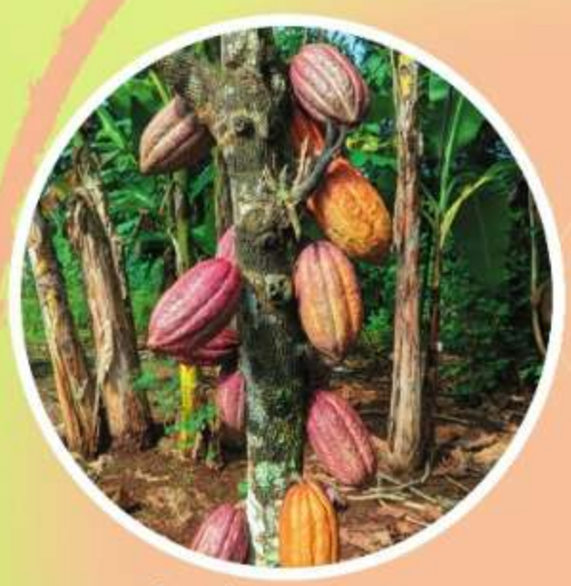

bizon amerykański

Ameryka Południowa

koliber

kakaowiec właściwy

pancernik

anakonda żółta

alpaka

Azja

tygrys azjatycki

miłorząb chiński

różanecznik

panda wielka

słoń indyjski

3. Podzielcie się w klasie na siedem zespołów. Niech każdy zespół wybierze jeden kontynent i o nim opowie. Skorzystajcie ze zdobytych wiadomości, mapy świata i swojej wiedzy.

4. Gdzie żyrafa może się spotkać z pingwinem?

Maciejka Mazan

ZOO ZOOM

NARRATOR I
Oto spotkanie na Zoomie*!
Każdy rozmawia, jak umie…

ŻYRAFA
Jestem żyrafa z Afryki!
Chyba się nie znam tu z nikim…

LAMA
Hejka, ja jestem lama!
Wbrew pozorom nie sama.
Leniwiec też idzie, ale
przystanął przy regale.

Leniwiec cały czas powoli, ale uparcie zmierza z jednej strony sceny na drugą.

NARRATOR II
Hej, Europo, zgłoś się!

ŁOŚ
Halo, ja jestem łosiem!

NIEDŹWIEDŹ BRUNATNY
A ja – brunatnym misiem!
Ej, łącze psuje mi się!
Obraz mam strasznie marny!

NIEDŹWIEDŹ POLARNY
Tutaj niedźwiedź polarny!
I pozdrawiam kuzyna!

NARRATOR I
Powitajmy pingwina!

PINGWIN
Halo, tu Antarktyda!

TYGRYS
A żyrafy nie widać!

ŻYRAFA (*ma za krótki selfie stick*** *i dlatego trzyma telefon na wysokości szyi*)
No, bo widzisz, tygrysie,
selfie stick skończył mi się!

GAZELA
Ja też jestem z Afryki.
Halo, jestem gazela!

NARRATOR II
Czy leniwiec już dotarł?

---

* Zoomie – czytaj: zumie;
Zoom to aplikacja do spotkań
wideo w internecie

** selfie stick – czytaj: selfi stik; kijek,
na którym umieszcza się smartfon,
żeby zrobić sobie zdjęcie

1. Posłuchajcie tekstu inscenizacji lub przeczytajcie go z podziałem na role.
2. O czym jest inscenizacja? Wymień występujące w niej zwierzęta. Z jakich kontynentów one pochodzą? Czego się o nich dowiadujemy?
3. Dlaczego zwierzęta spotkały się na Zoomie? Czy mogłyby spotkać się w naturalnym środowisku? Dlaczego?

LAMA
Już jest koło fotela!

NARRATOR I
Mamy też szopa pracza
z Ameryki Północnej.

SZOP PRACZ
Mogę zrobić przepierkę? Nie?
Przepraszam najmocniej.
Lubię sobie coś czasem
płukać w rzece lub w balii…

KANGUR
Siemaneczko, kochani!
Tu kangur z Australii!

NIEDŹWIEDŹ POLARNY
Hej, kuzynie, a może
mnie odwiedzisz w Arktyce?
Wpadnij do mnie na rybkę,
jak pozwolą rodzice.

NIEDŹWIEDŹ BRUNATNY
Ale tam pełno śniegu
oraz sopli lodowych.
Gdy jest zima, to zawsze
zapadam w sen zimowy…

ŁOŚ
Może gazeli chce się
poskubać trawkę w lesie?

GAZELA
Nie, ja kocham bieganie
po bezkresnej sawannie.

PINGWIN
U nas świetnie się pływa
pośród śniegu i lodu!

KANGUR
Może bym do was skoczył,
ale boję się chłodu…

NARRATOR II (*przedstawia zwierzęta pojawiające się na scenie*)
A jeszcze chcą dołączyć:
dromadery z Afryki,
wielbłąd dwugarbny z Azji,
bizony z Ameryki…

NARRATOR I
Każdy swój ląd wychwala,
zaprasza do zwiedzania…
Ale czas już upłynął.
To już koniec spotkania.

LAMA
Zaraz, jeszcze leniwiec
ma coś do powiedzenia!

LENIWIEC (*który w końcu dotarł do komputera*)
No, cześć! Muszę już pędzić,
a więc – do zobaczenia!

4. Dowiedz się, na którym kontynencie żyją lama i leniwiec, a na którym mieszka tygrys.
5. Przygotujcie do inscenizacji odpowiednie rekwizyty i stroje. Nauczcie się tekstu na pamięć i zorganizujcie przedstawienie.
6. Wybierz jedno zwierzę z inscenizacji i przedstaw je na ilustracji dowolną techniką. Omówcie swoje prace podczas podsumowania tygodnia.

Piękno różnorodności

1. Co ludzi łączy, a co – różni?

2. Do kogo jesteśmy podobni?

1. Powiedz, do kogo z rodziny jesteś najbardziej podobna / podobny. Jakie macie cechy wspólne?
2. Spójrz na osobę w klasie siedzącą obok ciebie, na przykład po twojej lewej stronie, i wymień dwie cechy charakteru tej osoby oraz dwie cechy jej wyglądu.
3. Jak wyglądają ludzie mieszkający na różnych kontynentach? Czy się różnią wyglądem?

4. Jak możemy się porozumiewać ze sobą? Czy tylko za pomocą mowy?

5. Wypowiedz na głos swoje imię i wykonaj przy tym gest lub ruch, na który masz ochotę. Zaobserwuj, w jaki sposób przedstawią się inni w klasie, i spróbuj po nich to powtórzyć.

6. Otwórz okno. Zamknij oczy. Wsłuchaj się w dźwięki, które do ciebie docierają. Co one ci komunikują? Czy potrafisz powiedzieć, co dzieje się za oknem?

Urszula Kamińska

Dzieci świata

To nic, że różni nas kolor buzi,
język, zwyczaje, to, gdzie mieszkamy,
bo jedno słońce co dzień nas budzi
i po tej samej ziemi biegamy…

Do tego każde z nas, bez wyjątku,
chce być szczęśliwe w swoim zakątku,
ważne, lubiane, mocno kochane,
bo serca biją w nas takie same!

Czas na poradę!

W czasie podróży za granicę często obserwujemy zwyczaje czy zachowania charakterystyczne dla odwiedzanego miejsca. Jako goście powinniśmy się dostosować do obowiązujących zasad.

- Kiedy będziesz we Francji, nie zdziw się, gdy na deser dostaniesz sery.
- W Chinach lub w Korei głośne siorbanie zupy to pochwała dla pani domu lub kucharza przygotowującego posiłek.
- Kiedy znajdziesz się w Grecji lub w Bułgarii, kiwaj głową na **nie** i kręć nią na **tak**, czyli zupełnie odwrotnie niż w Polsce.

1. Przeczytaj wiersz. Opowiedz o opisanych w nim dzieciach. Jakie one są, co je łączy, a co je różni? W czym inne dzieci na świecie mogą być podobne do was?
2. Wymyślcie w parach po kilka pytań, które chcielibyście zadać waszym rówieśnikom mieszkającym w innych miejscach na świecie. Czego moglibyście się nawzajem od siebie dowiedzieć, a czego – nauczyć?
3. Co to według ciebie znaczy, że różnice powinny nas łączyć, a nie – dzielić?

Ludzie na różnych kontynentach

Ludzie pochodzący z różnych miejsc świata mają inny wygląd: kolor skóry i włosów, kształt oczu, nosa czy ust. To cechy, które otrzymali po swoich przodkach.

Na barwę skóry ludzi dawno temu miały wpływ promienie słoneczne. W miejscach, gdzie słońce mocno świeciło, ludzie mieli ciemną skórę, bo zawarte w niej substancje zabezpieczały ją przed uszkodzeniem. Ludzie o białej skórze przebywali na terenach mniej nasłonecznionych. Mieszkańcy obszarów o surowym klimacie mieli skórę o żółtym odcieniu.

Odkrycia geograficzne, podróże, praca, wojny spowodowały, że ludzie zaczęli się przemieszczać. Teraz wszystkie kontynenty zamieszkują ludzie o różnych kolorach skóry.

1. Posłuchaj opowiadania „W czym jesteśmy podobni?" z cyklu „Lena i Tymek poznają świat", które znajduje się na stronach 134–135. Odpowiedz na zawarte w nim pytania.
2. Na podstawie zdjęć i informacji powiedz, dlaczego ludzie różnią się wyglądem.
3. Co spowodowało, że współcześnie ludzie o różnych kolorach skóry mieszkają na całym świecie?
4. Czy masz wśród swoich sąsiadów kogoś pochodzącego z innego kontynentu?

2. Do kogo jesteśmy podobni?

Chociaż trudno w to uwierzyć, Klaudia i Jagoda są bliźniaczkami. Zupełnie nie są do siebie podobne. Klaudia jest wysoka. Ma długie, ciemne włosy i piwne oczy. Jagoda jest niska i drobna. Ma szare oczy i krótkie, jasne włosy. W przeciwieństwie do siostry prawie zawsze chodzi w spodniach. Dziewczynki mają podobne zainteresowania i chętnie spędzają ze sobą czas.

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Opisz wygląd jednej z dziewczynek. Powiedz, czym się ona różni od swojej siostry.
3. Czy masz rodzeństwo lub kuzynki bądź kuzynów? Czy jesteście do siebie podobni?
4. Czy znasz jakieś bliźnięta? Jeśli tak, to powiedz, czym się one od siebie różnią.

Niektóre cechy dziedziczymy po naszych rodzicach. Są to między innymi postawa ciała, wzrost, kształt twarzy, kolor skóry, oczu i włosów, ale także pewne skłonności, talenty, a także wiele innych cech. Badaniem informacji o cechach ukrytych w komórkach naszego ciała, czyli genach, i ich dziedziczeniem zajmuje się nauka zwana **genetyką**.

Wiele cech jednak nabywamy w ciągu życia, gdy uczymy się i zdobywamy nowe doświadczenia. Na nasz wygląd wpływają otoczenie, w którym żyjemy, sposób odżywiania czy spędzania czasu. Możemy mieć na przykład różne fryzury, być opaleni i wysportowani, mieć bliznę na kolanie czy mówić świetnie po hiszpańsku.

5. Zastanów się, jakie cechy odziedziczyłaś / odziedziczyłeś po rodzicach.
6. Powiedz, czym zajmuje się **genetyka**. Wyjaśnij to w taki sposób, żeby zrozumiało cię młodsze dziecko.
7. Namaluj farbami portret swojej rodziny. Postaraj się na nim pokazać, czy jesteście do siebie podobni.

Opis osoby zawiera przedstawienie danej osoby, jej cechy wyglądu i charakteru oraz opinię opisującego.

Formy wypowiedzi

OPIS TYMKA

Kto to jest?
Jak ma na imię?
Ile ma lat?

To mój przyjaciel Tymek.
Chodzi do drugiej klasy.
Ma 8 lat.

Jak wygląda?
Jakie ma oczy i włosy, jaką ma budowę ciała?

Jest dosyć wysoki i ma średnią budowę ciała. Swoje jasne, krótkie włosy układa w potarganą fryzurę. Jego oczy są brązowe.

Jak się zachowuje?
Jakie ma cechy?

Tymek jest wesoły i energiczny. Chętnie pomaga innym i lubi się uczyć nowych rzeczy.

Co lubi?
Czym się interesuje?

Uwielbia piłkę nożną oraz jazdę na deskorolce. Potrafi grać na gitarze.

Co pozytywnego możesz powiedzieć o tej osobie?

Tymek ma zawsze ciekawe pomysły i świetnie się razem bawimy. Bardzo go lubię!

1. Wyjaśnij własnymi słowami, co zawiera **opis osoby**.
2. Przeczytaj, jak Lena opisała Tymka. Czy zgadzasz się z tym opisem?
3. Zorganizujcie zabawę „Kto to jest?”. Jedno dziecko z klasy opisuje wygląd wybranej koleżanki lub wybranego kolegi. Pozostali uczniowie zgadują, kto jest opisywany. Pamiętajcie, żeby opisywać tylko pozytywne cechy. Osoba, która pierwsza zgadnie, opisuje kolejne dziecko.

sł. i muz. Malina Sarnowska

OKEJ! song*

1. Jesteś, tak jak ja, w porządku,
twoje włosy są okej.
I jak każdy bez wyjątku masz swój styl.
Więc czy nosisz okulary,
czy skarpetki nie do pary,
wiedz, że innym możesz imponować tym.

Ref.: Wróć do początku piosenki tej:
jesteś w porządku, jesteś okej!
Wróć do początku piosenki tej:
jesteś w porządku, jesteś okej!

2. Ludzie nie są tacy sami,
tu nie działa „kopiuj – wklej”.
Tak wieloma szczegółami różnią się.
Ktoś jest niski, ktoś wysoki,
w pasie cienki lub szeroki,
mocny w barach, długonogi, co kto chce.

Ref.: Wróć do początku piosenki tej…

* song – w języku angielskim: piosenka

1. Posłuchaj piosenki odtwarzanej przez nauczyciela i powiedz, o czym ona jest. Następnie wymień jedną cechę w swoim wyglądzie, która cię odróżnia od pozostałych osób w klasie.
2. Podczas słuchania zwrotek piosenki opuść swoje miejsce w ławce i przejdź się spacerem po klasie. Przy słowach **Wróć do początku** powróć do ławki, żeby zaśpiewać refren razem z nagraniem. Przy słowach **jesteś okej!** przybij piątkę z koleżanką lub kolegą, pokaż kciuk w górę albo wykonaj inny pozytywny gest.
3. Weź dowolny instrument perkusyjny i wymyśl własny sposób wydobycia z niego dźwięku. Postaraj się zrobić to inaczej niż twoje koleżanki i twoi koledzy. Wykonaj w ten sposób akompaniament do refrenu piosenki.

Melania Kapelusz

Jak tu się dogadać?

Kacper i Olek byli przyjaciółmi. Siedzieli w jednej ławce i często spotykali się po lekcjach. Kacper z łatwością odrabiał szkolne zadania. Olek potrzebował dużo więcej czasu, by przeczytać polecenie, zastanowić się i wykonać pracę domową. Często z zazdrością patrzył na przyjaciela, który raz-dwa wszystko miał gotowe i biegł się bawić.

– Moglibyśmy pójść do parku i ulepić bałwana – zaproponował któregoś dnia Kacper, gdy czekali po lekcjach na rodziców. – Albo przyjdź do mnie, to pogramy w coś razem.

– Dzisiaj nie mogę – odparł Olek. – Mam angielski.

– Znowu? Przecież miałeś w poniedziałek.

– Chodzę dwa razy w tygodniu.

– No, nie wierzę! – wykrzyknął Kacper. – Ile można? Przecież mamy angielski w szkole.

– Ale mało.

– Mało? Mnie wystarczy. Naprawdę chce ci się jeszcze chodzić dodatkowo?

– No, czasem mi się nie chce – przyznał Olek.

– To po co ci to?

– Bo marzę, żeby pojechać na wakacje do mojego kuzyna do Irlandii.

– On nie zna polskiego?

– Zna. Ale obiecał, że jak przyjadę, to w ogrodzie postawimy sobie szałas. Razem z jego najlepszym przyjacielem. A on mówi tylko po angielsku.

– Do wakacji jest okropnie dużo czasu – tłumaczył Kacper. – Nic się nie stanie, jak raz nie pójdziesz na ten swój angielski. Moglibyśmy wybudować coś z klocków. Strasznie chciałbym mieć ten najnowszy zestaw, z którego można zrobić samolot.

– Ja też – westchnął Olek. – A opowiadałem ci, że ostatnio obejrzałem bajkę po angielsku? I wszystko zrozumiałem. I…

– Ty znów o tym angielskim – przerwał Kacper. – Już mam tego dość.

1. Posłuchaj uważnie opowiadania i powiedz, na jakie lekcje dodatkowo chodził Olek. Dlaczego? O czym rozmawiali Kacper i Olek? Jakie podejście do nauki angielskiego miał każdy z chłopców?
2. Kogo trafiła śnieżka Kacpra? Nad czym zastanawiał się Olek? Co chciał zrobić? Czego się obawiał?
3. Jak myślisz, co zrobił Olek? Czy porozmawiał z nowym kolegą?

Kacper szybko ulepił śnieżkę i rzucił nią w kolegę. Olek od razu mu oddał. Chłopcy zaczęli się śmiać, tocząc bitwę. Jedna z kulek Kacpra ominęła Olka i trafiła w chłopca stojącego kawałek dalej.

– Ojej, nie chciałem! – wykrzyknął Kacper. – Bawisz się z nami?

– Nie ro-zumiem – odparł tamten z wysiłkiem.

– Dziwnie mówi – szepnął Kacper.

– To chyba ten Amerykanin, który chodzi do naszej szkoły od kilku tygodni. Pani o nim mówiła. Jest z 2b.

– A, tak – przypomniał sobie Kacper. – Ale to nie żaden Amerykanin. On jest Polakiem. Tylko prawie nie zna polskiego. Bo urodził się w… w…

– Już wiem – powiedział Olek. – W Stanach Zjednoczonych. Chodź, zagadamy do niego.

– Ale jak? – zdziwił się Kacper.

– No, po angielsku.

– E, nie. – Kacper wzruszył ramionami. – Ty możesz iść, jak chcesz. Zresztą moja mama już przyszła. To beznadziejne, że on nie zna polskiego. Ja bym tak nie mógł. Cześć!

– Cześć!

Olek wahał się. Miał ochotę podejść do chłopca. Ale czy będzie umiał z nim porozmawiać?

4. Posłuchaj zakończenia tej historii, które znajduje się na stronie 129. Dlaczego Olek następnego dnia był w tak dobrym humorze? Co się wydarzyło?
5. Jak oceniasz postawę Olka, a jak – zachowanie Kacpra? Jak myślisz, dlaczego Kacper nie chciał dołączyć do chłopców? Co na koniec postanowił?
6. Zastanów się, w czym ty chciałabyś / chciałbyś być dobra / dobry. Czy poświęcasz czas na doskonalenie swoich talentów i umiejętności? Jeśli teraz podejmiesz takie postanowienie, to jakie mogą być tego efekty?

4. Jak się porozumiewamy?

Ludzie porozumiewają się zazwyczaj za pomocą mowy. Nasze wypowiedzi możemy też zapisać – potrzebujemy do tego alfabetu. Doskonale znacie już polski alfabet.

Ludzie, którzy nie mówią i nie słyszą, posługują się **językiem migowym**. Polega on na wykonywaniu gestów za pomocą dłoni, układanych w różne znaki, które zastępują litery lub całe wyrazy.

Alfabet Braille'a (czytaj: brajla) pozwala osobom niewidomym na odczytywanie tekstu za pomocą dotyku. Zamiast liter i cyfr wykorzystuje odpowiednio ułożone wypukłe punkty, których dotyka się opuszkami palców.

K O T

Alfabet Morse'a (czytaj: morsa) polega na przekazywaniu informacji za pomocą krótkich i długich sygnałów dźwiękowych lub świetlnych, oznaczanych odpowiednio kropką i kreską. Najbardziej znany jest międzynarodowy sygnał SOS (czytaj: es-o-es), oznaczający wzywanie pomocy.

S O S

• • • — — — • • •

1. Posłuchaj tekstu. O jakich sposobach porozumiewania się jest w nim mowa?
2. Który z przedstawionych sposobów komunikowania się zaciekawił cię najbardziej?
3. Porozmawiajcie w grupach, w jaki jeszcze inny sposób można by było się porozumiewać. Wymieńcie się swoimi pomysłami.

Dla osób z niepełnosprawnościami, które mają problemy z komunikowaniem się, wymyślono **piktogramy**, czyli proste obrazki. Za ich pomocą można przekazać pojedynczą informację, na przykład: **jestem głodny**, **chcę do toalety**, **chcę spać**.

Nałóż mydło.

Odkręć kran.

Umyj ręce.

30 sekund.

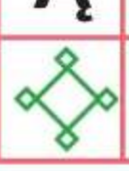
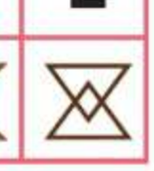

Osusz ręcznikiem.

Jak stworzyć klasowy alfabet?

Alfabet służy do zapisywania mowy. Litery to graficzne symbole głosek. Spróbujcie stworzyć własny alfabet. Każdą literę zastąpcie innym symbolem.

A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł
															

M	N	Ń	O	Ó	P	R	S	Ś	T	U	W	Y	Z	Ź	Ż
															

4. Odczytaj wyrazy zapisane za pomocą pokazanego wymyślonego alfabetu.
5. Zapiszcie jakieś wyrazy lub zdania za pomocą stworzonego przez was alfabetu. Wymieńcie się kartkami i odczytajcie informacje zapisane przez inne dziecko.
6. Na kartce z bloku technicznego napisz swoje imię. Wyklej je dowolną techniką. Możesz użyć plasteliny, bibuły, skrawków materiałów, filcu lub papieru prezentowego.

Już niedługo święta

1.
Jak spędzamy wieczór wigilijny?

2.
Jak obchodzi się święta w różnych miejscach na Ziemi?

Widziałeś kiedyś serfującego mikołaja?

Nie. Chyba musiałby serfować na snowboardzie (czytaj: snołbordzie).

1. Czy wiesz, na czym polega zabawa w skojarzenia? Pobawcie się w dodawanie skojarzeń do kolejnych wyrazów. Rozpocznijcie od słowa **święta**.
2. Bez czego twoim zdaniem nie mogą się obyć święta Bożego Narodzenia?
3. Zaproponuj, czym chciałabyś / chciałbyś obdarować dzisiaj koleżanki i kolegów z klasy. Wymyśl coś, co nie jest rzeczą, którą można kupić.

3.
Dlaczego w baśni dziewczynka sprzedawała zapałki?

Techniki myślenia twórczego

ŁAŃCUCH SKOJARZEŃ

(tworzenie skojarzeń do wyrazów lub obrazków)

4.
Jak napisać życzenia świąteczne?

4. Jakie życzenia świąteczne złożyłabyś / złożyłbyś smutnemu dziecku spotkanemu dzisiaj w szkole?
5. Które rośliny kojarzą ci się ze świętami Bożego Narodzenia?
6. Jakie znasz kolędy lub inne świąteczne piosenki śpiewane w czasie Bożego Narodzenia?

1. Jak spędzamy wieczór wigilijny?

Po kolacji wigilijnej rodzina zgromadziła się wokół choinki ozdobionej kolorowymi bombkami, łańcuchami i białymi lampkami. Tomek, ubrany w czapkę mikołaja, rozdaje świąteczne prezenty. Babcia wyjmuje z torebki czerwony szalik, a Julka otwiera pudełko z układanką. Mała Tosia siedzi na kolanach mamy, a dziadek podaje jej żółtą grzechotkę. Tata stoi przy kominku, pod którym wygrzewa się kotka Pati.

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także wiersz napisany kolorem czarnym.
2. Przyjrzyj się uważnie ilustracji i powiedz, co się na niej nie zgadza z tekstem. Ile jest takich różnic?
3. Ułóż pięć pytań, na które odpowiedź znajduje się na ilustracji.

Włodzimierz Melzacki

Wesołych Świąt!

Wesołych Świąt!
Bez zmartwień,
z barszczem, z grzybami, z karpiem,
z gościem, co niesie szczęście!
Czeka nań przecież miejsce.
Wesołych Świąt!
A w Święta
niech się snuje kolęda.
I gałązki świerkowe
niech Wam pachną na zdrowie.
Wesołych Świąt!
A z Gwiazdką –
pod świeczek łuną* jasną
życzcie sobie – najwięcej:
zwykłego, ludzkiego szczęścia.

* łuna – rozproszone światło

SamoDZIELNI

Każdy lubi dostawać prezenty. Czujemy się wtedy ważni, kochani, szczęśliwi, że ktoś o nas pomyślał. Zastanów się, czym ty możesz obdarować innych. To wcale nie musi być rzecz, którą kupisz. Podarować innym można:

uśmiech, dobre słowo, rysunek, wspólną zabawę.

To nic nie kosztuje. Wystarczą twoja chęć, dobra wola, pomysł i odrobina czasu.

4. O jakich świątecznych tradycjach jest mowa w wierszu? Które z nich znasz?
5. Jak w twoim domu obchodzi się Wigilię i święta Bożego Narodzenia?
6. Kogo i czym mogłabyś / mógłbyś w najbliższym tygodniu obdarować, żeby sprawić tej osobie radość? Opowiedz o tym pozostałym dzieciom w klasie.

2. Jak obchodzi się święta w różnych miejscach na Ziemi?

W różnych krajach na świecie ludzie obchodzą Boże Narodzenie w inny sposób. Dzieje się tak ze względu na warunki klimatyczne i tradycje, przekazywane z pokolenia na pokolenie.

Przed kolacją wigilijną mieszkańcy **Finlandii** przebywają w zupełnej ciszy w przystrojonej świątecznie saunie, pachnącej olejkami. Wierzą, że hałas w saunie sprowadzi nieszczęścia.

W **Australii** święta są obchodzone w środku lata. Ze względu na wysoką temperaturę świąteczne spotkania odbywają się na świeżym powietrzu. Nikogo nie dziwi widok mikołaja w szortach, serfującego na falach.

W **Ukrainie** na choinkach wiesza się sztuczne pająki i pajęczynę. Według legendy pewna biedna kobieta nie miała czym udekorować choinki. Gdy spała, drzewko zostało ozdobione przez pająka siecią, która zamieniła się w złoto.

W **Chinach** tradycją bożonarodzeniową jest wręczanie sobie nawzajem jabłek.

1. Dlaczego na świecie są różne zwyczaje związane ze świętami Bożego Narodzenia?
2. Który z opisanych zwyczajów bożonarodzeniowych najbardziej cię zainteresował? Jakie pytania chciałabyś / chciałbyś zadać, żeby dowiedzieć się o nim więcej?
3. Porozmawiaj ze swoimi sąsiadami lub znajomymi, jakie są u nich zwyczaje świąteczne.

Rośliny kojarzące się z Bożym Narodzeniem

Jemiołę wiesza się pod sufitem na szczęście. Według tradycji pocałunek pod jemiołą połączy miłością dwoje ludzi.

Na stole wigilijnym stawia się **gwiazdę betlejemską**. Ze względu na układ czerwonych płatków symbolizuje ona gwiazdę, która doprowadziła mędrców do Jezusa, narodzonego w stajence.

Grudnik, zwany kaktusem Bożego Narodzenia, to roślina doniczkowa, która zakwita w domach w okresie zimowym.

W grudniu w ogrodzie może zakwitnąć **ciemiernik biały**, nazywany różą Bożego Narodzenia. Według legendy w noc wigilijną pastuszek nie miał podarunku dla Dzieciątka. Gdy łzy pastuszka spadły na ziemię, wyrosły z nich piękne białe kwiaty.

coś ciekawego

Choinka nie jest nazwą gatunku drzewa. To określenie na ścięte drzewko iglaste, najczęściej świerk lub jodłę, albo wykonane ze sztucznego tworzywa, które przystraja się w czasie świąt Bożego Narodzenia.

Tradycja związana z dekorowaniem choinki przybyła do nas z Niemiec. Wcześniej w polskich domach w święta Bożego Narodzenia wieszano pod sufitem **podłaźniczkę**, czyli ozdobione gałązki świerkowe, lub stawiano **diduch**, czyli snop zboża. Ustawiano go kłosami do góry. Ten ostatni zwyczaj nadal jest popularny w Ukrainie.

1. Jakie rośliny są związane z Bożym Narodzeniem? Powiedz, jak one wyglądają.
2. Jak wygląda drzewko, które nazwiesz **choinką**? Jak kiedyś ozdabiano polskie domy na święta, zanim pojawiła się choinka?
3. Czy w twoim domu ubiera się choinkę? Jakie to drzewko?
4. Pobawcie się w skojarzenia do wyrazu **choinka**. Pierwsza osoba mówi słowo przychodzące jej na myśl. Każda kolejna osoba podaje skojarzenie do ostatniego usłyszanego słowa.

3. Dlaczego w baśni dziewczynka sprzedawała zapałki?

Hans Christian Andersen, przełożyła Cecylia Niewiadomska

Dziewczynka z zapałkami

(fragment)

Lektura

Zimno było, śnieg padał, ściemniało się coraz bardziej, wieczór się zbliżał. Ostatni dzień roku skończy się niedługo.

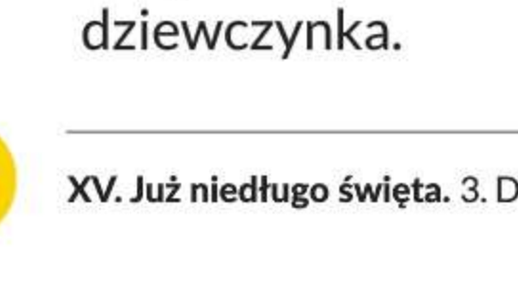
Zima. Przez ulice zasypane śniegiem, w zmroku idzie dziewczynka bosa, z gołą głową i coś niesie w fartuszku. (…) Jeden pantofel tak zginął, że go nie mogła znaleźć wśród ciemności, a drugi porwał jakiś chłopiec i ze śmiechem uciekł daleko.

Więc szła boso biedna dziewczynka po śniegu, a nogi jej zsiniały i poczerwieniały. Jedną ręką ściskała czerwony fartuszek, w którym niosła kilkanaście paczek zapałek na sprzedaż, a w drugiej ręce miała jedną paczkę i tę podsuwała nieśmiało przechodniom, aby zwrócić na siebie ich uwagę. Ale nikt po nią nie sięgnął, nikt dzisiaj nic nie kupił jeszcze od dziewczynki, nie miała ani grosika zarobku. (…)

Usiadła wreszcie. Tak była zmęczona, że nie mogła iść dalej. Osiadła w kąciku między dwoma domami (…). Ciemno tu było, więc nikt jej nie widział. (…)

Zziębnięte ręce skostniały jej prawie, nie ma siły utrzymać w nich paczki zapałek. A gdyby zapaliła jedną dla rozgrzania? Tylko jedną zapałkę.

(…) Wyjmuje ostrożnie, trzask… i płonie! Cóż za wesołe światło, jasne i ciepłe, ach, jak grzeje w ręce! Cudowny płomyk! Wydało jej się nagle, że siedzi przed ciepłym, żelaznym piecem na świecących nóżkach, z mosiężnymi drzwiczkami. Ach, jak ciepło! Jak grzeje duży, jasny płomień, jak wesoło się pali! Wyciągnęła nóżki spod cienkiej sukienki, aby je ogrzać także, lecz w tej samej chwili – zapałka zgasła; zniknął piec żelazny i wesołe ognisko, a w ręce dzieciny pozostał tylko maleńki kawałek spalonego drewienka.

Dziewczynka zapaliła drugą bez namysłu. (…) I ujrzała w głębi duży, jasny pokój, stół nakryty czystym, bielutkim obrusem, na nim talerze, szklanki, a na samym środku ogromna gęś pieczona na półmisku, pachnąca, nadziewana jabłkami, śliwkami. (…)

1. Posłuchaj fragmentów baśni „Dziewczynka z zapałkami” i odpowiedz na pytania:
   a. Kim była główna bohaterka baśni? Co o niej wiemy?
   b. Co widziała dziewczynka, gdy zapalała kolejne zapałki?
   c. Co by było, gdyby ktoś kupił od dziewczynki wszystkie zapałki?
2. Znajdź w tekście i przeczytaj fragment, który mówi o tym, czym zajmowała się dziewczynka.

Wtem zapałka znów zgasła (…)

Śpiesznie zapaliła trzecią. Płomyk strzelił w górę, zamigotał i rozprysnął się na wszystkie strony, iskrząc się w powietrzu niby świeczki na choince. Ach, choinka! Tuż przed nią stoi wspaniała, wielka, jaśniejąca światłami, piękniejsza i strojniejsza od tej, którą widziała (…) w mieszkaniu bogatego kupca. Ileż świeczek! Tysiące! Takie ciepłe, jasne. Dziewczynka wyciągnęła ku nim obie rączki… a wtem zapałka zgasła. Ale maleńkie iskierki unosiły się w górę, coraz wyżej, wyżej i zajaśniały między gwiazdami na niebie. Och, jedna spadła i smuga ognista zagasła za nią.

– Ktoś umarł – cicho szepnęła dziewczynka, bo słyszała od babki, którą kochała bardzo, że kiedy gwiazda spada, to dusza człowieka odlatuje z ziemi do nieba.

Znów zapłonęła zapałka i w świetle, które zajaśniało, dziewczynka ujrzała tę najdroższą babunię, całą jaśniejącą ciepłym, łagodnym blaskiem. Staruszka z miłością patrzała na wnuczkę, uśmiechała się do niej.

– O, babciu, weź mnie z sobą! – zawołało dziecko. – (…) Ja wiem, że ty znikniesz, skoro zapałka zgaśnie, jak zniknął piec ciepły, gęś i choinka. O, nie znikaj, babciu!

Drżącą z pośpiechu i mrozu rączyną zapaliła dziewczynka całe pudełko od razu, tak bardzo chciała zatrzymać babunię. I buchnął jasny płomień, jaśniejszy od słońca, i babka nigdy tak piękna nie była, tak płomienna i jaśniejąca. Uśmiechnęła się znowu do małej dziewczynki i wzięła ją na ręce. Teraz podniosły się obie wysoko, coraz wyżej, ku gwiazdom, ku światłom wspaniałym, gdzie nie ma głodu, chłodu ani trwogi, aż przed tron Boga.

Nazajutrz w kąciku pod murem ujrzano zmarznięte ciało dziewczynki. Na twarzy miała uśmiech na ustach, w dłoni spalone pudełko zapałek. Dzień noworoczny powitał ją blaskiem jasnego słońca, ludzie ze współczuciem patrzyli na drobne biedactwo. (…)

3. Jak wy zakończylibyście tę opowieść? Zaproponujcie swoje zakończenia.
4. Czy wszystkie dzieci na świecie mają szansę wesoło spędzać święta? Dlaczego?
5. Porozmawiajcie w klasie o tym, jak może się czuć ktoś, kto jest biedny, kogo nie stać nie tylko na prezenty, ale nawet na jedzenie. Jak można pomóc osobie w takiej sytuacji?
6. Zamknijcie oczy i wyobraźcie sobie, że podobnie jak dziewczynka z baśni zapalacie zapałkę. Namalujcie na kartce farbami to, co widzicie w płomieniu zapałki.

4. Jak napisać życzenia świąteczne?

Lena wysłała życzenia świąteczne swojej babci.
Życzenia powinny mieć właściwą budowę.

Piszesz, komu składasz życzenia.

Z jakiej okazji to są życzenia?

Warszawa, 10 grudnia 2024 r.

Najwspanialszej Babci
z okazji Świąt
Bożego Narodzenia
dużo zdrowia, pogody ducha
i wspaniałych prezentów
życzy
kochająca wnuczka Lena.

Sz.P.
Zofia Nowak
ul. Spacerowa 12 m. 1
90-034 Makuszów

Czego życzysz tej osobie?

Podpisujesz się jako autor życzeń.

Czas na poradę!

Żeby wysłać kartkę z życzeniami lub list, należy właściwie zaadresować kopertę. Potrzebne ci będą skróty: **Sz.P.** – Szanowna Pani / Szanowny Pan / Szanowni Państwo, **ul.** – ulica, **m.** – mieszkanie.

1. Przeczytaj życzenia napisane przez Lenę. Czego wnuczka życzy babci?
2. Zapisz swój adres zamieszkania według wzoru podanego na kartce Leny. Pamiętaj o poprawnej pisowni używanych skrótów.
3. Porozmawiajcie w klasie, czy w waszych rodzinach jest tradycja wysyłania kartek świątecznych, czy składacie sobie życzenia w inny sposób, na przykład w wiadomościach SMS (czytaj: esemes).
4. Przed wami kolejna szansa, żeby kogoś obdarować. Wykonajcie ozdobną kartkę świąteczną, a w środku własnoręcznie napiszcie życzenia. Wręczcie kartkę osobie, która waszym zdaniem najbardziej się ucieszy z takiego podarunku.

Gra muzyka!

Ze świętami Bożego Narodzenia jest związanych wiele pieśni. W każdym kraju są one inne.

Te nazywane **kolędami** opowiadają historię narodzenia Jezusa i mają dość poważne teksty.

Pastorałki to wesołe pieśni pasterskie, które opisują codzienne życie pasterzy i otaczający ich świat przyrody.

Od dawien dawna człowiek szanował zjawiska atmosferyczne, rośliny i zwierzęta oraz uważał, że one też powinny świętować Boże Narodzenie.

Kaczka pstra

Kaczka pstra dziatki* ma,
siedzi sobie na kamieniu,
trzyma dudki** na ramieniu,
kwa, kwa, kwa – pięknie gra.

Gęsiorek, jędorek***
na bębenku wybijają,
Pana wdzięcznie wychwalają:
gę, gę, gę – gęgają.

Skowronek jak dzwonek,
gdy się do nieba podnosi,
o kolędę pięknie prosi:
fir, fir, fir – tak prosi.

Pieśń „Kaczka pstra" to polska pastorałka, która ma ponad 150 lat. Jej melodia kojarzy się z dziecięcą zabawą albo wyliczanką. Niektóre określenia w tekście pochodzą z języka ludowego.

* dziatki – dzieci
** dudki – zdrobnienie od słowa **dudy**; dudy są dętym instrumentem ludowym
*** jędorek – inaczej: indorek, zdrobnienie od **indor**, czyli indyk

1. Posłuchaj pastorałki „Kaczka pstra" odtwarzanej przez nauczyciela. Wymień nazwy ptaków i instrumentów, które w niej występują.
2. Wskaż w tekście zwrotek słowa, które naśladują dźwięki. Następnie wybierz trzy dowolne instrumenty i przygotuj akompaniament do tych słów – w każdej ze zwrotek zagraj na innym instrumencie.
3. W parze z koleżanką lub kolegą wymyśl gestodźwięki – sposoby klaskania, tupania, uderzania o uda – które mogłyby być muzyczną zabawą do pieśni „Kaczka pstra". Spróbuj je wykonać, śpiewając jednocześnie pastorałkę razem z nagraniem.

Kartki z kalendarza

1. Po co nam kalendarz?

Pamiętasz o naszym spotkaniu w sobotę?

2. Jakie mamy kalendarze?

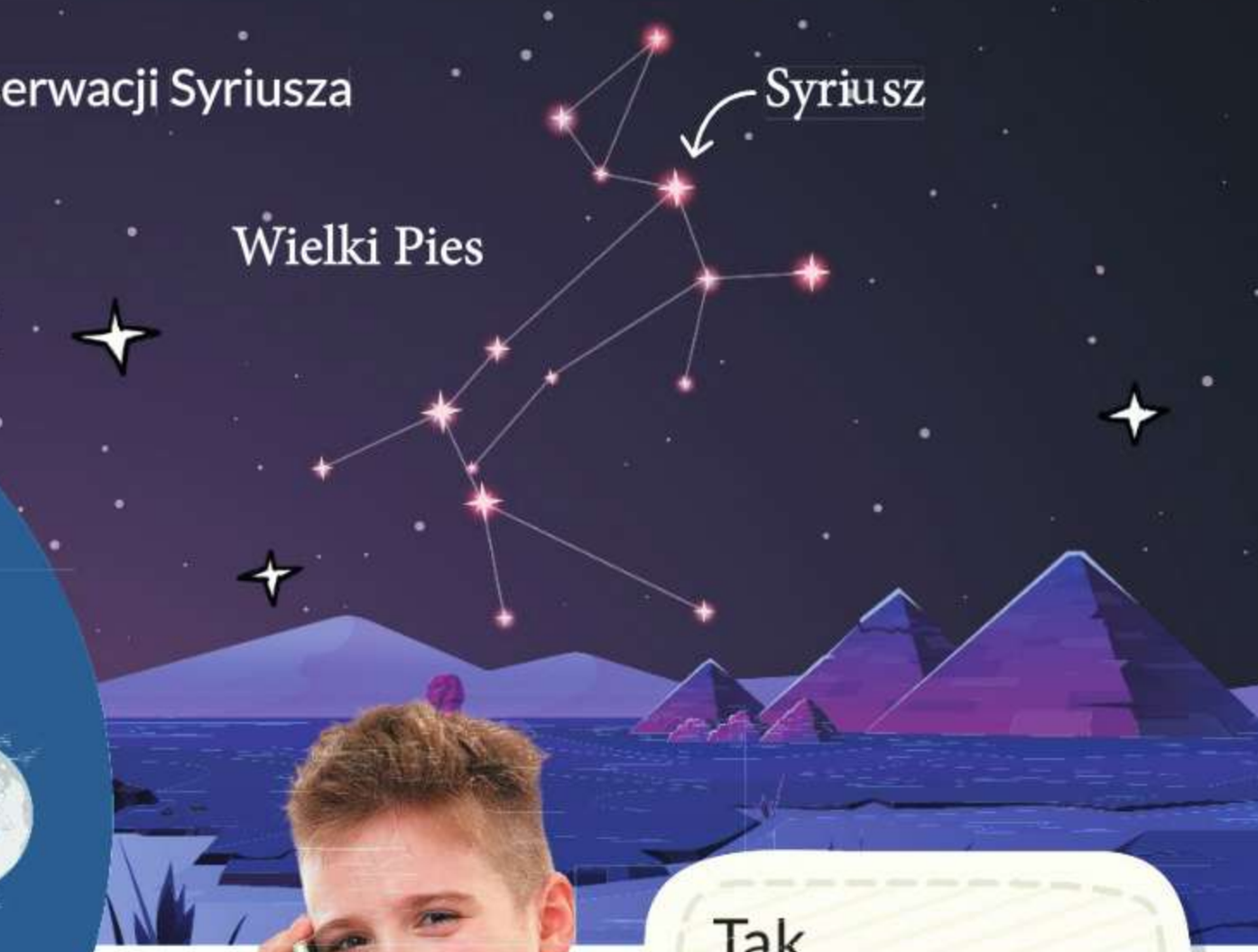
3. W czym wszystkie kalendarze są podobne?

1. Jak sądzisz, dlaczego ludzie wymyślili kalendarz?
2. Zastanówcie się wspólnie, jaki związek z powstaniem kalendarza mogły mieć zmiany zachodzące w przyrodzie oraz obserwacja Księżyca i Słońca przez ludzi.
3. Wymień nazwy miejsc, w których widziałaś / widziałeś kalendarz.

Kalendarz egipski powstał dzięki obserwacji Syriusza i wylewów Nilu.

Tak, zaznaczyłem tę datę w kalendarzu w smartfonie.

lektura do przeczytania

spotkanie z Leną

mecz

4. Jak dobrze korzystać z kalendarza?

4. W jakich sytuacjach korzystasz z kalendarza?
5. Przypomnij w odpowiedniej kolejności nazwy wszystkich miesięcy w roku.
6. Zapisz na kartce dzień i miesiąc swoich urodzin. Zamknij oczy. Wyobraź sobie, jak chciałabyś / chciałbyś spędzić swoje kolejne urodziny. Opowiedz o tym.

1. Po co nam kalendarz?

Projekt KALENDARZ

Hej! Rozpoczynamy kolejny projekt.
Tym razem spróbujemy odpowiedzieć na pytanie: **Po co nam kalendarz?**

Będziecie pracować samodzielnie i w grupach. Poznacie różne rodzaje kalendarzy i nauczycie się korzystać z kalendarza.

Zazwyczaj kalendarz obejmuje wszystkie kolejne dni danego roku: od 1 stycznia do 31 grudnia, w podziale na miesiące i tygodnie.

Kalendarz jest bardzo przydatny do planowania codziennych zajęć. Pomaga w dobrej organizacji czasu. Są w nim zaznaczone różne święta, a często także podane dodatkowe informacje, jak fazy Księżyca czy imieniny. W kalendarzu można zapisać ważne dla nas wydarzenia, na przykład uroczystości rodzinne, czy sprawy do załatwienia lub inne zajęcia, żeby o niczym nie zapomnieć.

Styczeń

pn.	wt.	śr.	czw.	pt.	sob.	nd.
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

urodziny taty ♡

Luty

pn.	wt.	śr.	czw.	pt	sob.	nd.
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

początek ferii zimowych

Marzec

pn.	wt.	śr.	czw.	pt.	sob.	nd.
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

ciocia - przyjazd

dentysta!

1. Zastanówcie się w parach, czego chcielibyście się dowiedzieć w tym tygodniu o kalendarzu. Zaproponujcie kilka interesujących was pytań dotyczących kalendarza.
2. Posłuchaj tekstu lub przeczytaj go samodzielnie. Do czego może nam służyć kalendarz?
3. Obejrzyj pokazany kalendarz i powiedz, czego możesz się dowiedzieć z wpisanych w nim informacji.

sł. i muz. Malina Sarnowska

Piosenka o kalendarzu

WSTĘP: Och, kiedy rozpoczną się wakacje?
Za ile miesięcy, ile dni?
Te oraz inne informacje
kalendarz poda ci.

Przypomni o najważniejszych świętach,
pomoże zaplanować czas.
Miesięcy nazwy więc pamiętaj
i powtórz jeszcze raz.

1. Najpierw styczeń – czas noworocznych życzeń.
   Potem luty – prowadzi nas na skróty
   aż do dnia, w którym marzec wiosnę nam pokaże.
   Jest i kwiecień, co ma przezwisko plecień.
   Maj zielony, cały ukwiecony.
   Tuż za nim czerwiec naukę w szkole przerwie.

2. Lipiec za to upałem wita lato.
   Sierpień może zaprosi nas nad morze.
   Śpieszmy się, zanim wrzesień przyprowadzi jesień.
   W październiku kolorów jest bez liku.
   W listopadzie gęsta mgła się kładzie.
   Grudzień po zmroku świętuje koniec roku.

1. Posłuchaj dwukrotnie piosenki odtwarzanej przez nauczyciela. Przy pierwszym słuchaniu zauważ, że składa się ona z kilku części: wstępu – wprowadzenia do tematu kalendarza – i dwóch zwrotek, w których są wymienione miesiące roku. Przy drugim słuchaniu wstań w momencie, kiedy rozpoczyna się wyliczanie miesięcy.
2. Rozłóżcie na podłodze po kole 12 kartek – będą one oznaczać 12 miesięcy. Niech przy każdej z kartek staną jedna osoba lub dwie osoby. Następnie zaśpiewajcie piosenkę razem z nagraniem. Podczas zwrotek przesuwajcie się od kartki do kartki w ustalonym kierunku. Zwróćcie uwagę, że nowy wers opowiada o nowym miesiącu, więc to sygnał, żeby zająć miejsce przy kolejnej kartce.
3. Weź dowolny instrument perkusyjny. Podczas słuchania lub śpiewania piosenki każdą nazwę miesiąca zaznaczaj dźwiękiem zagranym na instrumencie.

2. Jakie mamy kalendarze?

Dawno temu ludzie zauważyli, że to, co dzieje się w przyrodzie, jest cykliczne, czyli regularnie się powtarza. Te obserwacje posłużyły do stworzenia kalendarza. Dzięki niemu ludzie mogli zaplanować czas siewu, czas zbiorów i gromadzenia zapasów.

Pierwsze kalendarze stworzone były przez Majów, Babilończyków i Egipcjan. Były one związane z dawnymi wierzeniami.

Kalendarz Egipcjan

Kalendarz Majów

Pierwszym kalendarzem używanym w Europie był **kalendarz juliański**, opracowany na podstawie ruchu Ziemi wokół Słońca. Powstał on w starożytnym Rzymie na zlecenie cesarza Juliusza Cezara, od którego imienia pochodzi nazwa kalendarza. Spóźniał się jednak 1 dzień w ciągu 128 lat.

Obecnie najbardziej rozpowszechniony jest **kalendarz gregoriański**, wprowadzony ponad 400 lat temu przez papieża Grzegorza XIII, od którego imienia wzięła się nazwa tego kalendarza. Rozróżniamy w nim rok zwyczajny, trwający 365 dni, i co cztery lata – rok przestępny, w którym dodaje się jeden dzień.

coś ciekawego

Kalendarz juliański jest nadal używany na wschodzie Europy w Kościele prawosławnym. Boże Narodzenie i Nowy Rok w kalendarzu juliańskim przypadają 13 dni później niż w gregoriańskim. Według kalendarza gregoriańskiego Wigilia w Kościele prawosławnym jest 6 stycznia, a Nowy Rok – 14 stycznia.

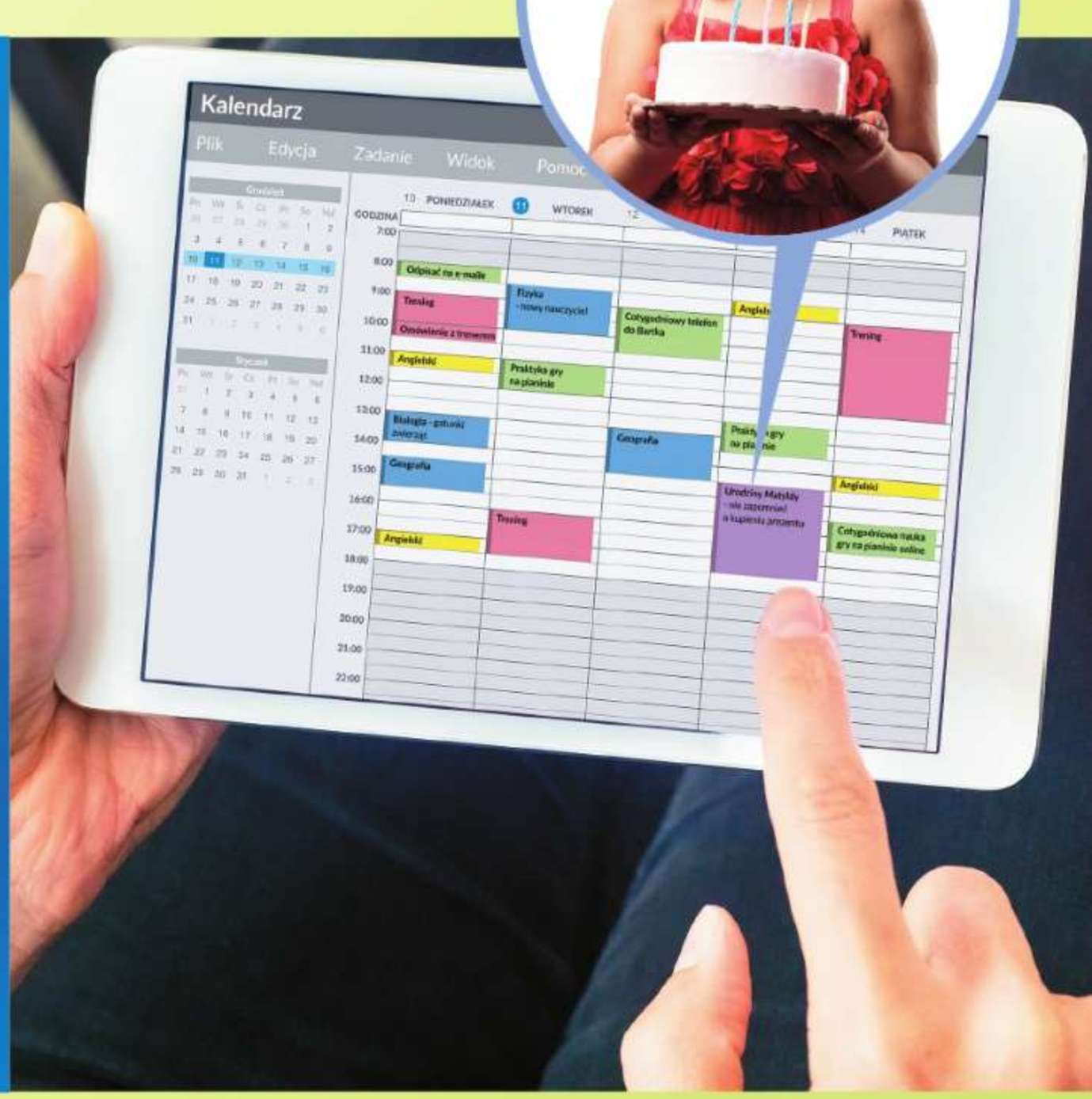
1. Posłuchaj tekstu i na jego podstawie przedstaw krótko historię kalendarza.
2. Powiedz, skąd wzięły się nazwy **kalendarz juliański** i **kalendarz gregoriański**.
3. Jakim kalendarzem posługujemy się obecnie w Polsce? Ile dni trwa w nim rok?
4. Czym różni się rok przestępny od zwykłego roku?

Kalendarz w urządzeniach elektronicznych

Można także korzystać z kalendarzy w laptopie lub smartfonie, żeby zapisywać organizację swojego dnia, wizyty u lekarzy, spotkania i dodatkowe zajęcia. Smartfon może także w odpowiednim czasie przypominać o zaplanowanych wydarzeniach, na przykład urodzinach ważnej dla nas osoby.

Czas na poradę!

Pilnuj, żeby nie spędzać przy urządzeniach elektronicznych więcej niż dwie godziny dziennie! W tym czasie rób przerwy, pogimnastykuj się.

1. W jaki sposób można korzystać z kalendarzy w laptopie i smartfonie? Jak myślisz, czy jest przydatne zapisywanie różnych wydarzeń w tych urządzeniach?
2. Czy ty lub ktoś z twoich bliskich korzystacie z kalendarza w smartfonie, tablecie lub laptopie? Porozmawiaj o tym w klasie.
3. O czym musisz pamiętać podczas korzystania z urządzeń elektronicznych? Podzielcie się w klasie na dwie grupy i zróbcie debatę na temat zalet i wad korzystania z komputerów, laptopów, smartfonów.

3. W czym wszystkie kalendarze są podobne?

W tym roku przygotowaliśmy wyjątkowy prezent świąteczny dla babci i dziadka. Był to kalendarz z naszymi zdjęciami. Pozaznaczaliśmy też w nim daty urodzin i imienin wszystkich członków naszej rodziny oraz inne ważne dla nas wydarzenia. Dziadkowie będą zawsze mogli do niego zajrzeć i o niczym nie zapomną. Babci zakręciła się łezka w oku ze wzruszenia. Dziadek powiesił natychmiast kalendarz w dużym pokoju.

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Jaki prezent otrzymali dziadkowie od swoich wnucząt? Jak podoba ci się taki pomysł?
3. Wymień rodzaje kalendarzy. Powiedz, z jakich kalendarzy korzysta się w twoim domu.
4. Pomyśl, do czego tobie może być potrzebny kalendarz. Jak powinien według ciebie wyglądać, żeby najlepiej się sprawdził? Opowiedz o tym w klasie.

W zależności od potrzeb każdy z nas może używać innego rodzaju kalendarza.

Kalendarze ścienne stanowią często dekorację pomieszczenia, w którym wiszą. Najczęściej składają się z 12 plansz przeznaczonych na kolejne miesiące w roku, na przykład z krajobrazami lub innymi ciekawymi zdjęciami. Popularne są również kalendarze trójdzielne, składające się z trzech części pokazujących trzy następujące po sobie miesiące.

Kalendarze książkowe są bardzo praktyczne, bo można je zawsze zabrać ze sobą. Doskonale sprawdzają się jako terminarz do zapisywania kolejnych zajęć w ciągu dnia lub zadań do wykonania. Można je też wykorzystać w roli podręcznego notatnika.

coś ciekawego

Tradycyjnym i lubianym kalendarzem domowym jest tak zwany **zdzierak**, czyli kalendarz ze zrywanymi kartkami na każdy dzień. Można w nim znaleźć mnóstwo różnych ciekawostek, porad przydatnych na co dzień, przysłów, wierszy, przepisów czy informacji o długości dnia i fazach Księżyca.

5. Przynieście do szkoły i pooglądajcie różne kalendarze. Znajdźcie w nich podobieństwa i różnice. Co zawsze znajduje się w kalendarzu?
6. Czy znasz kalendarz adwentowy? Opisz, jak on wygląda.
7. Zróbcie burzę mózgów, jak będzie wyglądał wasz klasowy kalendarz na nadchodzący rok. Spiszcie na tablicy wszystkie propozycje i wybierzcie tę, która najbardziej wam się podoba. Przydzielcie parom wykonanie kartki z kalendarza na konkretny miesiąc.

Sposób na czytanie s. 124–125

Dobre wychowanie

Melania Kapelusz

Niezły pomocnik

Emilka i Jagoda stały przed szkolną biblioteką. Właśnie wypożyczyły „Detektywa Pozytywkę" Grzegorza Kasdepkego.

– Strasznie gruba ta nasza lektura – westchnęła Jagoda. – W życiu jej nie przeczytam.

– Moja starsza siostra mówi, że jest bardzo fajna – powiedziała Emilka.

– No, ale dłuuuuuga. A pani dała nam tylko trochę więcej niż miesiąc.

– Mam pomysł! – zawołała Emilka. – Użyjemy naszego pomocnika.

– Jakiego pomocnika? – zdziwiła się Jagoda. – Twojego brata?

– No coś ty? – parsknęła Emilka. – On ma dwanaście lat i przechwala się, że czyta poważne książki, bez obrazków.

– Uhmm – mruknęła Jagoda. – No to kogo?

– Żadnego „kogo". Użyjemy kalendarza. Tego, który robiliśmy ostatnio na lekcjach, podczas pracy projektowej. Pamiętasz?

– Kalendarza?! A w czym nam pomoże kalendarz?!

– No, jak to? Pani mówiła, że kalendarz to nasz pomocnik. Bo jak sobie coś zaplanujemy i do niego wpiszemy, to łatwiej to zrobić.

– Eeee. Ja w to nie wierzę. – Jagoda wzruszyła ramionami.

– To twoja sprawa. Ja chcę czytać trzy strony dziennie. I wpiszę to do kalendarza.

Emilka zrobiła tak, jak postanowiła. Codziennie po przeczytaniu trzech stron książki rysowała w kalendarzu uśmiechniętą buźkę. Była z siebie bardzo zadowolona.

W czwartek Emilka wróciła późno z treningu badmintona. Mama kazała jej szybko zjeść kolację i położyć się spać. Kiedy dziewczynka szła do łóżka, zerknęła do kalendarza. No tak, nie miała dzisiaj czasu na trzy strony „Detektywa Pozytywki".

1. Posłuchaj uważnie opowiadania i powiedz, jakie zadanie miały do wykonania dziewczynki, ile miały na to czasu i jakiego pomocnika postanowiły do tego użyć.
2. W jaki sposób Emilka zaplanowała czytanie lektury? Jak dziewczynka realizowała swój plan?
3. Czy kalendarz okazał się pomocny dla Emilki? Co poradziła jej mama? Dlaczego?

Wzięła latarkę, książkę i schowała się pod kołdrą. Zaczęła czytać, ale ze zmęczenia wszystko jej się mieszało.

– Córeczko, co ty wyprawiasz? – Mama niespodziewanie weszła do pokoju. – Dlaczego nie śpisz?

– Mamuś, muszę przeczytać te trzy strony – tłumaczyła Emilka. – Mam to w kalendarzu.

– Musisz? Zaraz, zaraz. – Mama zapaliła światło i podeszła do kalendarza. – Na kiedy macie mieć przeczytaną lekturę? I ile zostało ci stron?

– Pięćdziesiąt. I mam jeszcze ponad trzy tygodnie.

Mama zaczęła coś szybko przeliczać.

– Nawet jeśli nie będziesz czytać w czwartki, kiedy masz trening, to i tak zdążysz.

– Wiem – westchnęła Emilka – ale nie o to chodzi.

– A o co? – zdziwiła się mama.

– Tak sobie zaplanowałam. I wpisałam to do kalendarza. Nie mogę tego zmienić. Czasem mam ochotę przeczytać więcej niż trzy strony i też tego nie robię.

– Ależ, córeczko – mama usiadła na łóżku – kalendarz ma ci pomagać. Świetnie, że z niego korzystasz. Miałaś dobry pomysł, aby czytać codziennie trzy strony. I robisz to. Jestem z ciebie dumna. Ale okazało się, że gdy idziesz na trening, to nie starcza ci czasu na czytanie. Dlatego zmień swój plan. Wykreśl czwartki i przedłuż czytanie o kilka dni.

– No, nie wiem, czy tak wolno – zawahała się Emilka.

– Oczywiście, że wolno. Kalendarz ma ci pomóc osiągnąć cel. Ty decydujesz jak. Gdy będziesz któregoś dnia chciała przeczytać więcej, zrób to. A teraz idź spać, dobrze?

– Dobrze. – Emilka ziewnęła i przytuliła się do poduszki.

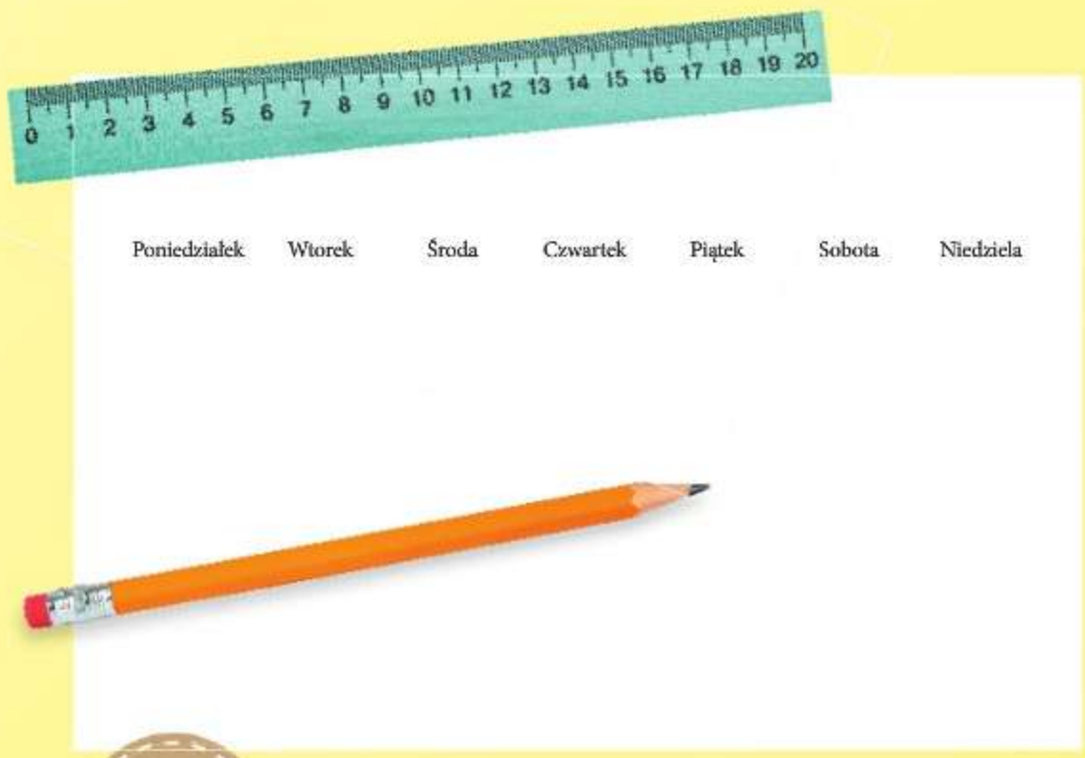
4. Posłuchaj zakończenia tej historii, które znajduje się na stronie 130. Jak Jagoda korzystała ze swojego pomocnika? Co ją zmotywowało do przestrzegania wyznaczonego planu? Jak myślisz dlaczego?
5. Wykonaj planer tygodniowy według instrukcji na następnej stronie. Zaplanuj, jakie zadania będziesz miała / miał do wykonania, a następnie rozpisz je na cały tydzień. Nie zapomnij o odpoczynku. Powodzenia!

Złota rączka

Jak wykonać planer tygodniowy?

Nazwa **planer** oznacza zeszyt lub kartkę, które wykorzystuje się do skutecznej organizacji czasu. Układ planera pozwala na zaplanowanie zadań na każdy dzień, tydzień lub miesiąc, a także na robienie krótkich notatek.

1. Pierwszym krokiem będzie zaprojektowanie planera. Weź kartkę – brudnopis – i naszkicuj swój planer tygodniowy. Zastanów się, jaki format kartki wybierzesz, jak ją podzielisz na poszczególne dni i jak ozdobisz swoją pracę.

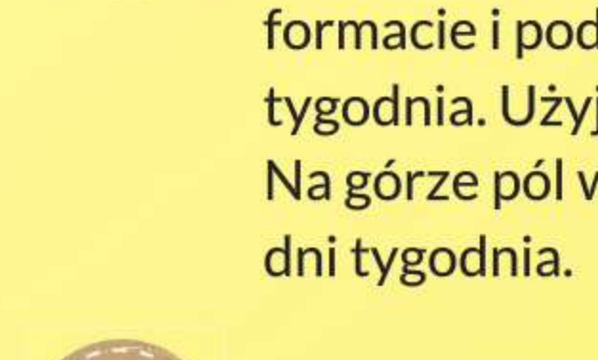

2. Kiedy wszystko już przemyślisz, weź kartkę w wybranym formacie i podziel ją na dni tygodnia. Użyj do tego linijki. Na górze pól wpisz nazwy dni tygodnia.

3. Ozdób planer według własnego pomysłu. Wykorzystaj kredki, flamastry, naklejki lub inne materiały.

4. Gotowe! Możesz teraz wpisać zadania na najbliższy tydzień. Przy wybranych punktach narysuj coś, z czym kojarzy ci się wpisana aktywność.

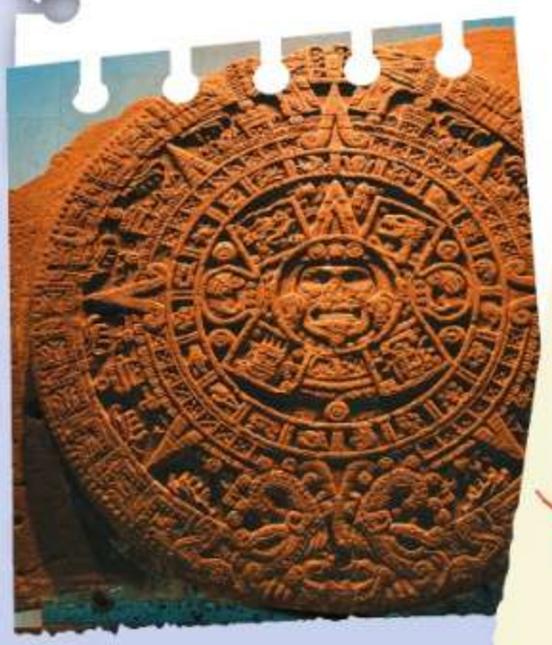
Dzisiaj kończymy pracę z projektem. Czas na podsumowanie, czego dowiedzieliście się w tym tygodniu o kalendarzu i jakie umiejętności zdobyliście.

Projekt KALENDARZ

Lena

- Dowiedziałam się, do czego służy kalendarz.
- Poznałam historię kalendarza.
- Wiem, jakie są rodzaje kalendarzy.
- Umiem wykorzystać kalendarz do organizacji czasu na co dzień.

Tymek

- Umiem odczytywać daty zapisane w kalendarzu.

15 stycznia

- Poznałem znaki rzymskie.

XII

- Wiem, ile tygodni i dni ma miesiąc.
- Wiem, co to jest **rok przestępny**.

29 lutego

1. Jakie podsumowanie tygodnia z kalendarzem zrobili Lena i Tymek? Co mogliby jeszcze dodać?
2. Porozmawiajcie w grupach o tym, czego nowego wy nauczyliście się w tym tygodniu. Czy zdobyte umiejętności i wiedza przydadzą wam się na co dzień? Jak je wykorzystacie?

Biało dookoła

1.
Co mogą spowodować śnieg i mróz?

2.
Co kasztanowiec robi zimą?

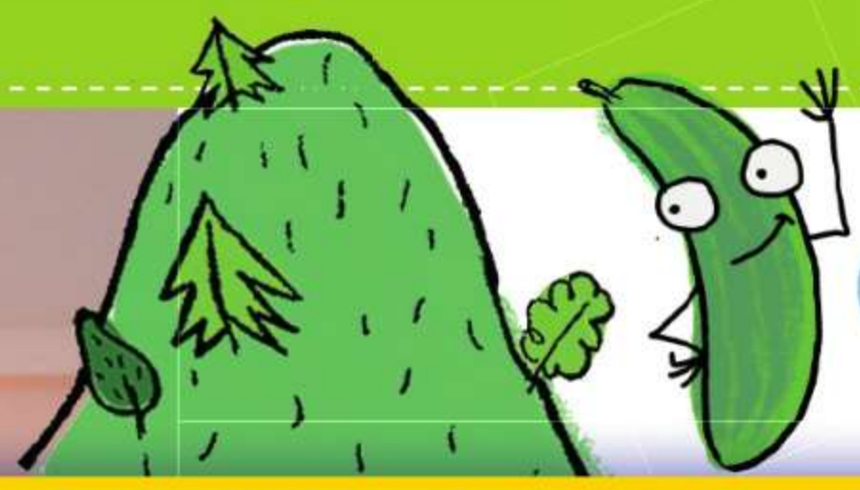

Co za mróz!
Ale przemarzłem!

A co powiesz na pyszną zimową herbatkę?

1. Co robisz, żeby się rozgrzać, kiedy zmarznięta / zmarznięty wracasz do domu?
2. Porozmawiajcie o tym, jakie zagrożenia mogą być związane z dużymi opadami śniegu.
3. Podzielcie się na dwie grupy. Jedna grupa niech poda jak najwięcej zalet zimy, a druga grupa – jak najwięcej jej wad. Potem wspólnie się zastanówcie, które z podanych haseł są dla was najbardziej interesujące. Czy coś was zaskoczyło?

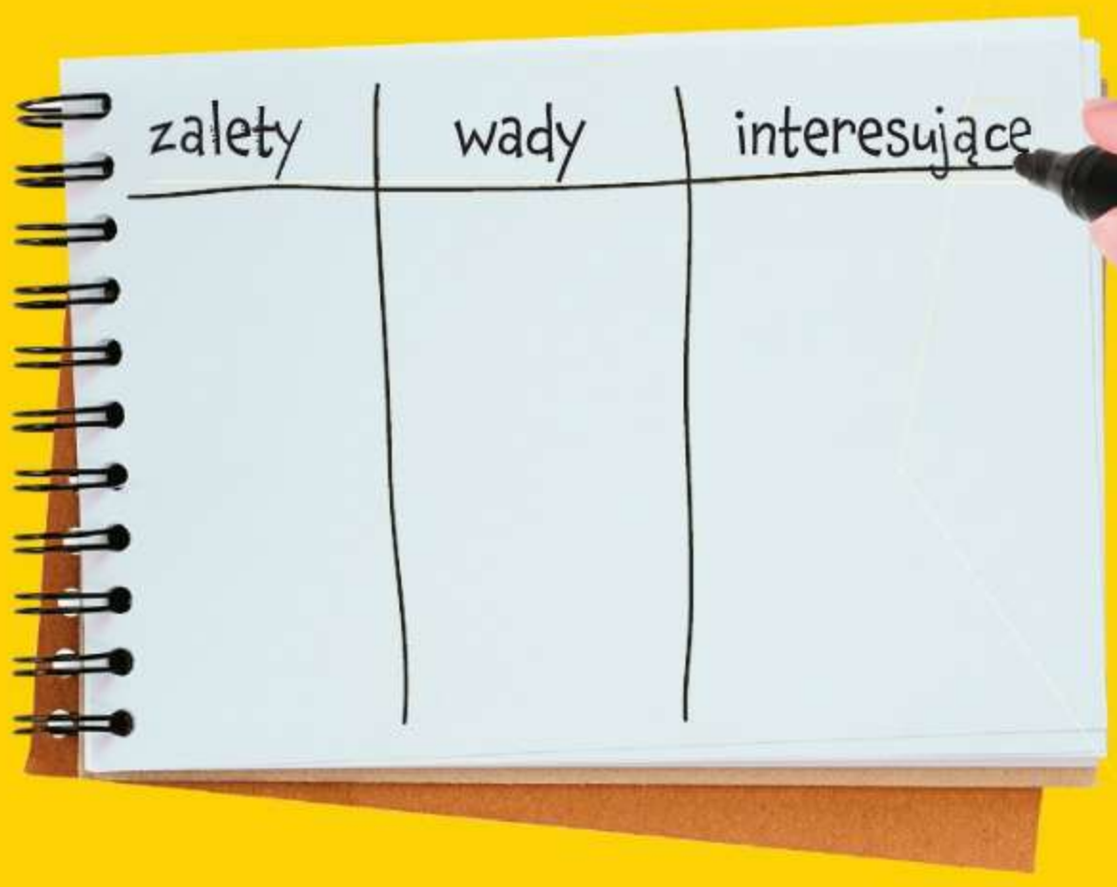

3.

Czy góra ma coś wspólnego z ogórkiem?

Techniki myślenia twórczego

ZALETY, WADY, INTERESUJĄCE

(szukanie najpierw zalet, potem wad, a na koniec wybranie tego, co wzbudziło zainteresowanie i ciekawość)

4.

Jak przygotować zimową herbatkę?

4. Powiedz lub dowiedz się, czym się różni kasztanowiec od świerka.
5. Co może być pokazane na obrazach przedstawiających krajobrazy? Czy podobają ci się takie obrazy?
6. Czy ktoś z was gra na jakimś instrumencie klawiszowym, na przykład na pianinie lub keyboardzie (czytaj: kibordzie)? Jeśli tak, to podzielcie się swoimi doświadczeniami.

1. Co mogą spowodować śnieg i mróz?

Czasami zimą występują bardzo duże opady śniegu, szczególnie w górach. Wtedy jednym z największych zagrożeń jest **lawina śnieżna**, czyli osunięcie dużej warstwy śniegu.

Kiedy leżący na ziemi śnieg jest porywany przez silny wiatr, to powstaje **zamieć śnieżna**. Z kolei **zawieja śnieżna** tworzy się, gdy porywisty wiatr towarzyszy opadom śniegu. Tumany śniegu przemieszczające się w czasie zawiei i zamieci utrudniają widoczność kierowcom i przeszkadzają ludziom w dotarciu do pracy czy domu.

Gdy chodniki, ulice, szosy są bardzo śliskie i pokryte równą, przezroczystą warstwą lodu, to mówimy, że jest **gołoledź**. Powstaje ona, gdy kropelki deszczu padają na ziemię, rozpływają się i zamarzają. Kiedy występuje gołoledź, trudno się chodzi, a na jezdniach zdarzają się często zderzenia samochodów.

coś ciekawego

Kiedyś zimy w Polsce były bardzo mroźne i śnieżne. Na przełomie 1978 i 1979 roku na dwa miesiące kraj został sparaliżowany przez zaspy, sięgające nawet trzech metrów, i kilkunastostopniowy mróz. Ten czas jest nazywany **zimą stulecia**. W większości miast nie jeździły wtedy tramwaje ani autobusy, a do odśnieżania dróg skierowano również wojsko. W szkołach odwołano lekcje.

1. Posłuchaj tekstów i powiedz, jakie zagrożenia mogą wystąpić zimą.
2. Czy przypominasz sobie sytuację związaną z dużymi opadami śniegu lub mrozem, w której musiałaś / musiałeś sobie poradzić? Opowiedz o niej.
3. Powiedz, co to była **zima stulecia**. Porozmawiaj z dziadkami lub pradziadkami, jak zapamiętali tamten czas.

Agnieszka Frączek

Mróz u kóz

Gdyby latem chwycił mróz,
to siódemce moich kóz
marzły nosy by i nóżki,
plecki, zadki oraz różki.

Szybko więc, żeby ów chłód
mniej je trapił, mniej je gniótł,
nakazała nosić bym
kozim przyjaciółkom mym
– ciągle, stale, w kółko, ciurkiem! –
paltka i czapeczki z piórkiem.

Ortografia

W wyrazach piszemy **ó** wtedy, kiedy wymienia się na **o**, **a** lub **e**.

ó – o	ó – a	ó – e
mróz – mrozy	wywrócić – wywraca	siódmy – siedem
chłód – chłody	skrócić – skracać	przyjaciółka – przyjaciel

4. Przeczytaj wiersz. Opowiedz, czy coś cię w nim rozbawiło.
5. Odszukaj w wierszu wszystkie wyrazy z **ó**, które wymienia się na **o**, **a** lub **e**. Zapisz je w zeszycie i dodaj wyraz do pary tak, jak pokazano w ramce z ortografią.
6. Wykonaj na kartce z bloku ilustrację pasującą do wiersza. Postaraj się, żeby była jak najbardziej zabawna i oryginalna.

Wojciech Mikołuszko

Co kryją lepkie pąki

Przekrój pąka

Odkryłem świetny sposób, aby przetrwać zimę. Jeśli chcecie go poznać, to dotknijcie moich pąków. Palce wam się teraz kleją, prawda? Następnym razem zostawicie pąki w spokoju. I o to mi właśnie chodzi. Późną jesienią musiałem pozbyć się pięknych liści. Zimą by zamarzały i niszczały. Traciłbym przez nie wodę i pokarm. Dlatego zabrałem z nich potrzebne mi substancje, a to, co zostało, zrzuciłem na ziemię. Wytworzyłem już zawiązki nowych liści. Ponieważ są małe i delikatne, schowałem je w pąkach, które pokryłem lepką substancją. Utrzymuje ona wilgoć, nie wysycha, nie topi się w cieple, nie zmienia się pod wpływem mrozu ani szkodliwego promieniowania. Nie lubią jej zarazki ani zwierzęta roślinożerne. Pod osłoną lepkiej substancji zawiązki liści mogą drzemać aż do wiosny. Nie przeszkadzajcie im. Niech śpią, kochane!

1. Posłuchaj tekstu lub przeczytaj go samodzielnie. O czym opowiada kasztanowiec?
2. Na podstawie podanych informacji powiedz, jakie są zimowe tajemnice kasztanowca.
3. Czemu służy wytwarzanie przez kasztanowiec lepkich pąków?

Ale sztuka!

Stanisław Witkiewicz „Las w Zakopanem zimą”

Słowo **pejzaż** pochodzi z języka francuskiego i oznacza malarstwo przedstawiające krajobraz, widok natury lub miejskiego otoczenia.

Tymku, czy u ciebie też ostatnio padał śnieg?

Tak, dużo padało i wszystko wkoło jest białe, jakby ktoś pomalował świat białą farbą.

Pejzaż z plasteliny

1. Powiedz, jakie dzieło malarskie to **pejzaż**.
2. Porozmawiajcie w parach o tym, jakie krajobrazy mogą być przedstawione na pejzażu. Czy może to być każda pora roku?
3. Obejrzyj obraz „Las w Zakopanem zimą”. Co na nim przedstawił malarz? Jakich użył kolorów? Jak podoba ci się to dzieło?
4. Wytnij ramkę z tektury i użyj jej do wyszukania przez okno fragmentu widocznego krajobrazu. Zaobserwuj, jakie elementy tego krajobrazu możesz wyróżnić. Namaluj pejzaż. Czy będzie to pejzaż zimowy? Dlaczego?

Drzewa iglaste

To znów ja, **kasztanowiec zwyczajny**. Dziś chcę wam przedstawić moich wiecznie zielonych przyjaciół. Są zieloni, bo w większości nie zrzucają na zimę swoich liści, czyli igieł. Cały rok produkują tlen i wytwarzają sobie pokarm. Ich igły pokrywa wosk, który zabezpiecza je przed zamarznięciem i wysychaniem. Te drzewa są doskonałą jadalnią i kryjówką dla zwierząt.

Jestem **sosna pospolita**. Moje igły są długie, ostre i skupione po dwie w pęczku. Szyszki mam małe, a gdy się otworzą, mają owalny kształt. Razem z innymi sosnami tworzę lasy zwane borami.

To ja, **świerk pospolity**. Mam krótkie, ostre igły. Moje szyszki zwisają z gałęzi, są gładkie i długie. Lubię wilgotne, czyste powietrze. Często jestem w waszych domach gościem pod postacią choinki.

1. Posłuchaj opowiadania „Czy jest im zimno?" z cyklu „Lena i Tymek poznają świat", które znajduje się na stronie 135. Odpowiedz na zawarte w nim pytania.
2. Jak myślisz, komu i dlaczego drzewa iglaste są potrzebne zimą?
3. Podaj cechy charakterystyczne przedstawionych drzew iglastych. Jakie są ich igły? Które z drzew mają szyszki zwisające, a które – sterczące do góry?

Cześć, ja to **jodła pospolita**. Łatwo mnie rozpoznać, bo moje szyszki sterczą do góry jak świece, a gdy dojrzeją, rozpadają się i zostaje tylko wystający trzpień. Chętnie mnie wybieracie na święta do domu, bo długo trzymam swoje igły.

Dzień dobry, tu **daglezja zielona**. Pochodzę z Ameryki Północnej. Jestem u was od dwustu lat. Mam płaskie, elastyczne, niekłujące igły. Moje szyszki są długie, zwisające, z trójzębnymi łuskami.

Hej, jestem **modrzew europejski**. Moje igły są jasnozielone, miękkie i niekłujące, zebrane w pęki. Spośród pozostałych drzew iglastych wyróżniam się tym, że zrzucam igły na zimę. Wcześniej przebarwiam je na żółto. Mam małe, owalne szyszki.

4. Czy gdy drzewa iglaste są przykryte śniegiem, to łatwo rozpoznać, jaki to gatunek? Dlaczego?

5. Wyjdźcie w okolice szkoły, tam gdzie rosną drzewa iglaste i drzewa liściaste. Dobierzcie się w pary i spróbujcie porównać te drzewa – w czym są one podobne, a czym się od siebie różnią.

3. Czy góra ma coś wspólnego z ogórkiem?

Jest wiele wyrazów z **ó**, których pisownię trzeba zapamiętać. Są to wyrazy z **ó niewymiennym**.

Ortografia

g**ó**ra r**ó**ża og**ó**rek m**ó**zg pr**ó**ba kł**ó**tnia

1. Odszukajcie na ilustracji wszystkie elementy, które w nazwach mają **ó**. Wskażcie wyraz, który nie pasuje do pozostałych, i wyjaśnijcie dlaczego. Zapiszcie pozostałe wyrazy na tablicy, uporządkujcie je w kolejności alfabetycznej i przepiszcie do zeszytów.
2. Jakie zimowe zabawy zostały pokazane na ilustracji w humorystyczny sposób? Które z nich lubisz najbardziej?
3. Przypomnij, o czym należy pamiętać, żeby wspólna zabawa była dla wszystkich udana.
4. Uruchom swoją wyobraźnię i zaprojektuj pojazd, którym tej zimy będziesz zjeżdżać z ośnieżonej górki. Może ktoś z was właśnie wymyślił sanki przyszłości?

Gra muzyka!

Od roku Diana, koleżanka Leny, uczy się w domu kultury grać na fortepianie. W domu ma pianino, na którym codziennie ćwiczy. Na czas ferii Tymek zapisał się na zajęcia gry na keyboardzie (czytaj: kibordzie).

Fortepian, pianino i keyboard to **instrumenty klawiszowe**. W każdym z nich białe i czarne klawisze tworzą klawiaturę.

fortepian

pianino

keyboard

Jeśli będziesz uderzać w białe klawisze po kolei od lewej do prawej strony, to zabrzmi melodia wznosząca się. Wyobraź sobie, że ktoś wchodzi z sankami pod górę na szczyt stoku.

Granie kolejnych dźwięków w górę klawiatury

Jeśli przesuniesz szybko palcem po białych klawiszach od prawej do lewej strony, to zabrzmi melodia opadająca. Skojarz to ze zjazdem na sankach. Takie płynne przechodzenie od dźwięku do dźwięku nosi nazwę **glissando** (czytaj: glisando), co w języku włoskim oznacza dosłownie **ślizganie się**.

Glissando w dół klawiatury

1. W którym z określeń – **w górę** czy **w dół** – występuje **ó niewymienne**?
2. Posłuchaj odtwarzanych przez nauczyciela przykładów grania na fortepianie w górę i w dół klawiatury. Uderzaj przy tym palcem lub przesuwaj odpowiednio rękę po stronie książki, wyobrażając sobie, że to klawiatura instrumentu.
3. Porównaj zdjęcia fortepianu i pianina. Powiedz, co odróżnia te dwa instrumenty.
4. Jakie znasz jeszcze inne znaczenie słowa **klawiatura**?
5. Fortepian, pianino, keyboard – który z tych instrumentów jest instrumentem elektronicznym, a który może być tradycyjny lub elektroniczny?

4. Jak przygotować zimową herbatkę?

W nocy napadało dużo śniegu. Kasia, Staś i Helenka ulepili wielkiego bałwana. Jednak mróz daje o sobie znać. Zmarznięte dzieci wróciły do domu. Tam czekała na nie pyszna zimowa herbatka, w której był miód. Zimowe herbaty z dodatkiem różnych przypraw są nie tylko smaczne, lecz także zdrowe. Chętnie je pijemy, kiedy wracamy do domu i chcemy się ogrzać.

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Dlaczego po zabawie na dworze dzieci opisane w tekście piją zimowe herbatki?
3. Znajdź w tekście wyrazy z literą **ó**. Powiedz, które z nich to wyrazy z **ó wymiennym**, a które – z **ó niewymiennym**.

Przepisy na zimowe herbaty

10 minut · łatwe · wege

składniki: herbata owocowa, miód, cytryna, pomarańcza, goździki

1. Włóż herbatę do szklanki.
2. Poproś osobę dorosłą o wlanie do szklanki wrzątku.
3. Udekoruj plaster pomarańczy goździkami i włóż go do szklanki.
4. Dodaj plasterek cytryny i łyżeczkę miodu.
5. Dobrze wszystko wymieszaj.

składniki: herbata czarna, sok malinowy, limonka, imbir, mięta

1. Włóż herbatę do szklanki.
2. Poproś osobę dorosłą o wlanie do szklanki wrzątku.
3. Dodaj kilka kawałków imbiru i wrzuć plasterek limonki.
4. Wlej dwie łyżki stołowe soku malinowego.
5. Dodaj kilka listków świeżej mięty.
6. Dobrze wszystko wymieszaj.

4. Jakie składniki są potrzebne do przygotowania zimowej herbaty?
5. Wymyśl, jak mogłyby się nazywać herbaty, na które zostały podane przepisy. Pamiętaj, żeby nazwy zachęcały do wypicia napoju.
6. Czy w twoim domu jest tradycja picia rozgrzewających herbatek zimą? Jakie są to herbaty?

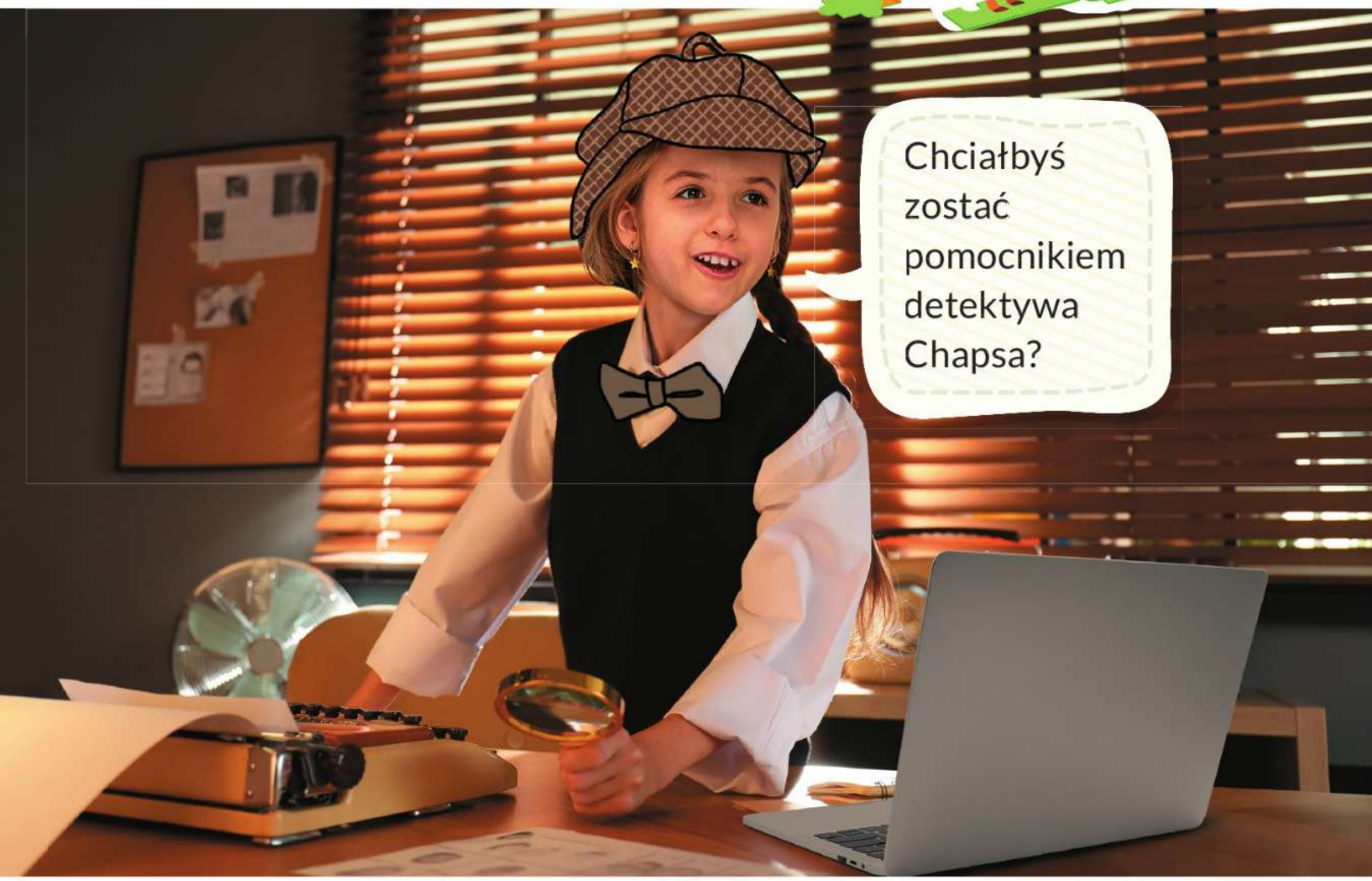
Detektyw Pozytywka na tropie

1. Kim jest „detektyw”?

2. Co pomaga pokonywać trudności?

1. Czy lubisz rozwiązywać zagadki detektywistyczne? Dlaczego?
2. Gdybyście mogli się wcielić na jeden dzień w detektywów, jakimi sprawami chcielibyście się zająć? Podzielcie się swoimi pomysłami w klasie.
3. Opowiedz o tym, co robisz, kiedy napotykasz jakieś problemy czy trudności.

3.

Co to jest „eksperyment”?

4.

Czy każda zagadka ma rozwiązanie?

Jasne! A co by było, gdyby detektywi Chaps i Pozytywka połączyli swoje siły?

4. Na jakie pytania związane z zimową przyrodą chciałabyś / chciałbyś poznać odpowiedzi?
5. Na czym według ciebie polega eksperymentowanie?
6. Weź do ręki kostkę lodu. Dotknij nią policzka i czoła. Powiedz, co czujesz. Zaobserwuj, co dzieje się z kostką, gdy ogrzeje ją twoje ciało.

Lektura

Grzegorz Kasdepke

Zagadka szósta, czyli kto chce rozzłościć pana Mietka?!

(fragment książki „Detektyw Pozytywka”)

Mimo że detektyw Pozytywka rozwiązał w swoim życiu wiele zagadek, nigdy nie umiał sobie poradzić z jednym prostym pytaniem – a mianowicie, kiedy znowu dostanie jakieś zlecenie?! Kiedy znowu będzie mógł się zmierzyć z jakąś tajemnicą?! Innymi słowy – kiedy przestanie być bezrobotny i zacznie zarabiać pieniądze?! Nawet tak chudy detektyw jak detektyw Pozytywka musi od czasu do czasu coś jeść – a każdy wie, że trudno robić zakupy, mając pusty portfel. Tymczasem bywały tygodnie, że nikt nie pukał do drzwi agencji detektywistycznej „Różowe Okulary”! Nawet dzieci (od których, oczywiście, nie wziąłby ani grosza, ale które przynajmniej dokarmiały go cukierkami i czekoladą)! Jakaż więc była radość detektywa Pozytywki, gdy pewnego marcowego wieczora do drzwi jego agencji ktoś nie tyle zapukał, co załomotał – głośno i gwałtownie – a chwilę potem drzwi otworzyły się i stanął w nich zasapany pan Mietek, dozorca.

– Pomocy! – jęknął pan Mietek, opierając się na drewnianej łopacie do odśnieżania. – Nie wytrzymam z tymi smarkaczami!

Detektyw Pozytywka spojrzał na niego ze zdumieniem. Pan Mietek, wiecznie zajęty wąsacz, dał się poznać mieszkańcom kamienicy, na której strychu znalazła siedzibę agencja detektywistyczna „Różowe Okulary”, jako osoba lubiąca spokój i porządek – nieczęsto można było go zobaczyć w takim stanie.

– Oni robią to specjalnie! – żalił się pan Mietek. – Całymi dniami odśnieżam, posypuję chodniki, a potem wystarczy, że na chwilę pójdę do domu, i już wszystko jest zasypane śniegiem!

– Skąd pan wie, że to wina dzieci? – zapytał detektyw Pozytywka. – Przecież jest zima, nic dziwnego, że pada…

– Kiedy właśnie nie pada! – przerwał mu pan Mietek. – Nie zauważył pan?! Od tygodnia nie spadła ani jedna śnieżynka! A nawet gdyby padało, to wszędzie

1. Posłuchaj fragmentu książki „Detektyw Pozytywka” i powiedz, kim jest Pozytywka, czym się zajmuje i z jakimi problemami się zmaga.
2. Czy wiesz, jakie jest rozwiązanie zagadki szóstej? Jeśli nie, to sprawdź na końcu lektury.
3. Jak myślisz, czy detektyw to zawód? Jakie trzeba mieć cechy osobowości, żeby zostać detektywem?

leżałaby taka sama warstwa śniegu, tak czy nie?! A nie – tu trochę, tam cała kupa!… Zwariować można!

Detektyw Pozytywka popatrzył za okno. Rzeczywiście, nie padało. Z uczepionych rynny sopli skapywała mętna woda. Drzewa z ulgą pozbywały się grubych śnieżnych szat. Mimo mroku, który pomalutku ogarniał świat za oknem, detektyw Pozytywka bez trudu dostrzegł pobliskie przedszkole. Dni były coraz dłuższe. Zima szykowała się chyba do odwrotu.

– Czy ten śnieg – zapytał nasz detektyw Pozytywka – leży tuż przy ścianach kamienicy?

– Tak… – Pan Mietek zamrugał oczami. – Ale co to ma do rzeczy?

Detektyw Pozytywka zerknął na upstrzony białymi plamami dach przedszkola. Nie mógł powstrzymać uśmiechu. Jedna z plam zsuwała się właśnie w stronę krawędzi.

– To nie dzieci robią panu psikusy – powiedział detektyw Pozytywka – tylko zbliżająca się wiosna.

Jak myślisz, dlaczego detektyw Pozytywka był pewny, że jeżeli pan Mietek chce kogoś winić, to nie dzieci, tylko nadchodzącą wiosnę?

Zachęcajka

Jeśli chcesz się dowiedzieć:

- co się stało z ubraniem pana Mietka,
- kto ukradł rower detektywa Pozytywki,
- jakie wynagrodzenie otrzymuje detektyw Pozytywka,

to przeczytaj całą książkę.

4. Jak przygotowalibyście się do wywiadu z detektywem Pozytywką? Wymyślcie i zadajcie mu jak najwięcej różnych pytań. Skorzystajcie z poznanej techniki „Gwiazda pytań”. Zaczynajcie pytania od słów: **kto**, **co**, **kiedy**, **gdzie**, **jak** / **w jaki sposób**.

5. Na kartce z bloku wykonaj portret detektywa Pozytywki patrzącego przez różowe okulary. Okulary możesz wyciąć z kolorowego papieru lub wykleić z plasteliny.

2. Co pomaga pokonywać trudności?

SamoDZIELNI

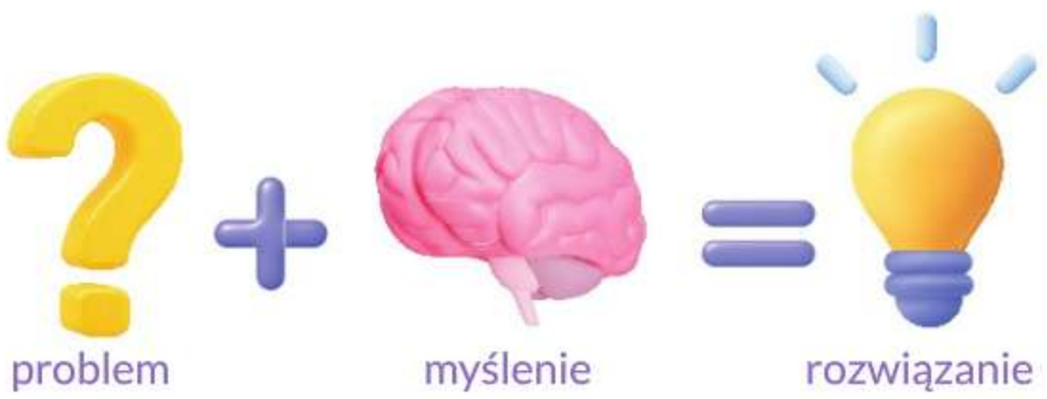
Każdy z nas może się znaleźć w jakiejś trudnej sytuacji, czuć się zmęczony, mieć gorszy nastrój. Zazwyczaj jednak jest to chwilowe i może się zmienić.

Traktuj te przeszkody jako wyzwania, które możesz pokonać, jeśli będziesz mieć odpowiednie nastawienie.

- Staraj się myśleć pozytywnie.
- Uwierz, że potrafisz.
- Bądź wytrwała / wytrwały w swoich działaniach.
- Szukaj innych rozwiązań, kiedy napotykasz trudności lub popełniasz błędy.
- Proś o pomoc, kiedy jej potrzebujesz.

Gramatyka

Rzeczowniki występują w liczbie pojedynczej **w trzech rodzajach**: męskim, żeńskim i nijakim.

rodzaj męski: ten — chłopiec, koń, wieczór

rodzaj żeński: ta — pani, ławka, noc

rodzaj nijaki: to — dziecko, drzewo, okno

1. Porozmawiajcie o tym, czy macie jakieś własne sprawdzone sposoby, jak nie poddawać się w trudnych sytuacjach oraz gdzie i w jaki sposób szukać rozwiązań lub pomocy.
2. Ułóżcie w grupach hasła lub rymowanki przypominające wam o pozytywnym myśleniu i wytrwałości w działaniu. Zapiszcie hasła na kartkach z bloku i zawieście w klasie.
3. Przed tobą wyzwanie: staraj się myśleć pozytywnie i pokonywać napotkane trudności. Wymieńcie się po tygodniu swoimi doświadczeniami.

4. Popatrz na obrazki. Opowiedz historyjkę obrazkową. Powiedz, czego szukał detektyw.
5. Wymień rodzaje rzeczowników w liczbie pojedynczej. Wykonaj zadania z pokojów zagadek – znajdź na obrazkach przedmioty, których nazwy to rzeczowniki w odpowiednich rodzajach.
6. Umieśćcie w klasie kartki z bloku z napisami: **rodzaj męski**, **rodzaj żeński**, **rodzaj nijaki**. Każdy z was niech narysuje na kolorowej karteczce dowolny przedmiot. Gdy wszyscy będą gotowi, przyklejcie swoje rysunki na kartkach z odpowiednim napisem.

Wojciech Mikołuszko

Czym jest eksperyment

(fragment książki „Wielkie eksperymenty dla małych ludzi”) **tekst popularnonaukowy**

„Słownik wyrazów obcych” Władysława Kopalińskiego:

Praktyczna próba realizacji pomysłu.

„Słownik języka polskiego”:

1. Próba, zwłaszcza przeprowadzona po raz pierwszy; realizacja nowatorskiego pomysłu.
2. Celowe wywołanie jakiegoś zjawiska (lub jego zmiany) w sztucznych, zwykle laboratoryjnych warunkach w celu zbadania i wyjaśnienia jego przebiegu.

Wojciech Mikołuszko (autor książki):

Sposób poznawania świata, który polega na tym, że coś w tym świecie zmieniamy i obserwujemy, jaki skutek ta zmiana wywoła. Na tej podstawie odkrywamy, co od czego jest zależne.

Marianka, 8 lat:

Eksperyment to jest coś, co się sprawdza i co nie zawsze wychodzi.

W czasownikach z zakończeniem **-uje** zawsze piszemy **u**.

eksperyment**uje** obserw**uje** not**uje** zapis**uje**

Ortografia

1. Posłuchaj tekstów i na ich podstawie powiedz, co to jest **eksperyment**. Które wyjaśnienie jest dla ciebie najbardziej zrozumiałe? A może potrafisz podać własne?
2. Zróbcie w klasie burzę mózgów i zaproponujcie eksperymenty, które chcielibyście wykonać w tym roku w klasie. Wybierzcie potem wspólnie jeden eksperyment, który zainteresował najwięcej dzieci, i zaplanujcie jego przeprowadzenie.
3. Podaj kilka czasowników z zakończeniem **-uje**. Zapisz te wyrazy w zeszycie.

Jak sól działa na lód?

Eksperyment

Dlaczego powinno się eksperymentować? Odpowiedzi jest wiele. Dzięki temu rozwijamy swoje umiejętności i inteligencję. Lepiej rozumiemy otaczający nas świat. Rozbudzamy ciekawość i przez szukanie odpowiedzi na nurtujące nas pytania próbujemy ją zaspokoić. Jak myślicie, czy to może mieć znaczenie dla naszej przyszłości?

1. Problem badawczy

Co się stanie, gdy lód posypię solą?

2. Hipotezy (podkreślasz swoją hipotezę)

- Nic się nie stanie.
- Wierzchnia część lodu się roztopi.
- Sól wsiąknie w lód.

3. Opis badania

Potrzebne będą: kostki lodu w misce, kilka łyżek soli.

Co będę robić?: Wyjmuję kostki lodu z zamrażalnika i natychmiast posypuję je solą.

4. Schemat doświadczenia (wykonujesz rysunek)

5. Doświadczenie (wykonujesz doświadczenie zgodnie z opisem)

6. Wynik eksperymentu (zapisujesz, co zauważyłaś / zauważyłeś)

Lód powoli się roztapia.

7. Rozwiązanie – czy twoja hipoteza się sprawdziła (podkreślasz właściwą odpowiedź)

TAK NIE

Przeprowadź podobny eksperyment w domu. Czy twoja hipoteza także się potwierdziła? W jakich sytuacjach można wykorzystać wnioski z tego eksperymentu?

4. Czy każda zagadka ma rozwiązanie?

Dzisiaj piekłam z mamą babeczki czekoladowe.
Było ich dokładnie tyle, ile jest osób w mojej rodzinie.
Ja, mama, tata i Julek zjedliśmy z apetytem po jednej
babeczce. Później każdy z nas wrócił do swoich zajęć.
Jedna babeczka została na stole dla babci, która poszła
do apteki. Kiedy babcia wróciła, okazało się, że jej
babeczka zniknęła. Jak to się mogło stać?

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także teksty napisane kolorem czarnym.
2. Ile babeczek upiekła Zuzia z pomocą mamy? Kto nie zjadł swojej babeczki? Dlaczego?
3. Zastanów się, kto z rodziny Zuzi nie mówi prawdy. Czyje zeznania nawzajem się potwierdzają? Co to oznacza? Jak myślisz, kto mógł zjeść babeczkę babci? Podaj swoje uzasadnienie.

Kiedy wróciłam do domu, na stole nie było babeczki ani nawet talerzyka. A z kuchni właśnie wychodziła Zuzia…

Trening czytania

Gdy zjedliśmy babeczki, wstawiłam talerzyki do zmywarki. Potem czytałam książkę w salonie i nie widziałam, co się dzieje w domu.

Po zjedzeniu babeczki od razu wyszedłem z Ciapkiem na spacer. Kiedy wróciłem, babcia już była w domu.

Od powrotu ze szkoły siedziałem w swoim pokoju i oglądałem filmiki na laptopie. Nawet nie słyszałem, że babcia i tata wychodzili z domu.

Gdy wychodziłam z kuchni, mama wstawiała talerzyki do zmywarki. Poszłam do swojego pokoju i malowałam farbami. Wróciłam do kuchni tylko na chwilę po herbatę.

4. Porozmawiajcie o tym, czy każda zagadka ma rozwiązanie. Czy właściwa odpowiedź zawsze jest tylko jedna? Od czego to może zależeć?
5. Ułóż własną zagadkę detektywistyczną i daj ją do rozwiązania koleżance lub koledze z klasy.
6. Wykonajcie tajną broń detektywa Pozytywki, czyli kaktusa. Możecie go uszyć z filcu lub ulepić z plasteliny.

Sposób na czytanie s. 126–127

Marcin Przewoźniak

Fatalne kafelki

Odcinek 2. Cegiełka do cegiełki

– Gdzie znajduje się sklep Cegiełka? – spytał Chaps.

– W tamtą stronę. Idzie się ulicą Główną, potem w prawo w Wesołą – tłumaczył strażnik. – Można też pojechać aleją Romantyczną i skręcić w lewo w ulicę Baby-Jagi.

– Jedziemy z panem. Włączamy się do śledztwa! – zawołali Ada i Jasiek.

– To ja chyba też zostanę pana pomocnikiem – dodał z uśmiechem tata.

Detektyw Chaps sięgnął po czerwony rower, oparty o drzewo. Na kierownicy przymocowany był koszyk, a na bagażniku – wielka walizka. Piesek jednym susem wskoczył do koszyka.

– W drogę! – zawołał Chaps, a Caps zawył tak, jakby udawał syrenę radiowozu.

Szybko dotarli do sklepu. Detektyw poprosił o pomoc kierownika.

– Żaden kłopot. Mamy kamery – odparł kierownik.

Po chwili ekipa śledczych już oglądała nagrania z monitoringu.

– To jest nasza pani od polskiego! – zawołali Ada i Jasiek na widok nauczycielki płacącej w kasie we wtorek o piętnastej.

– Widzicie? Kupiła trzy paczki białych płytek i zapłaciła 90 złotych. Dostała 10 złotych reszty – czytał z paragonu szef sklepu. – A oto i pani Stasia – dodał po chwili, wskazując na monitorze drobniutką emerytkę, podchodzącą do kasy w środę w samo południe. – Za pięć paczek niebieskich kafelków zapłaciła 200 złotych kartą płatniczą. Wszystkie dane z kasy są w komputerze!

Ada i Jasiek przyjrzeli się paragonom. Zawierały mnóstwo ciekawych informacji.

– A gdzie są paczki? – pytał Chaps.

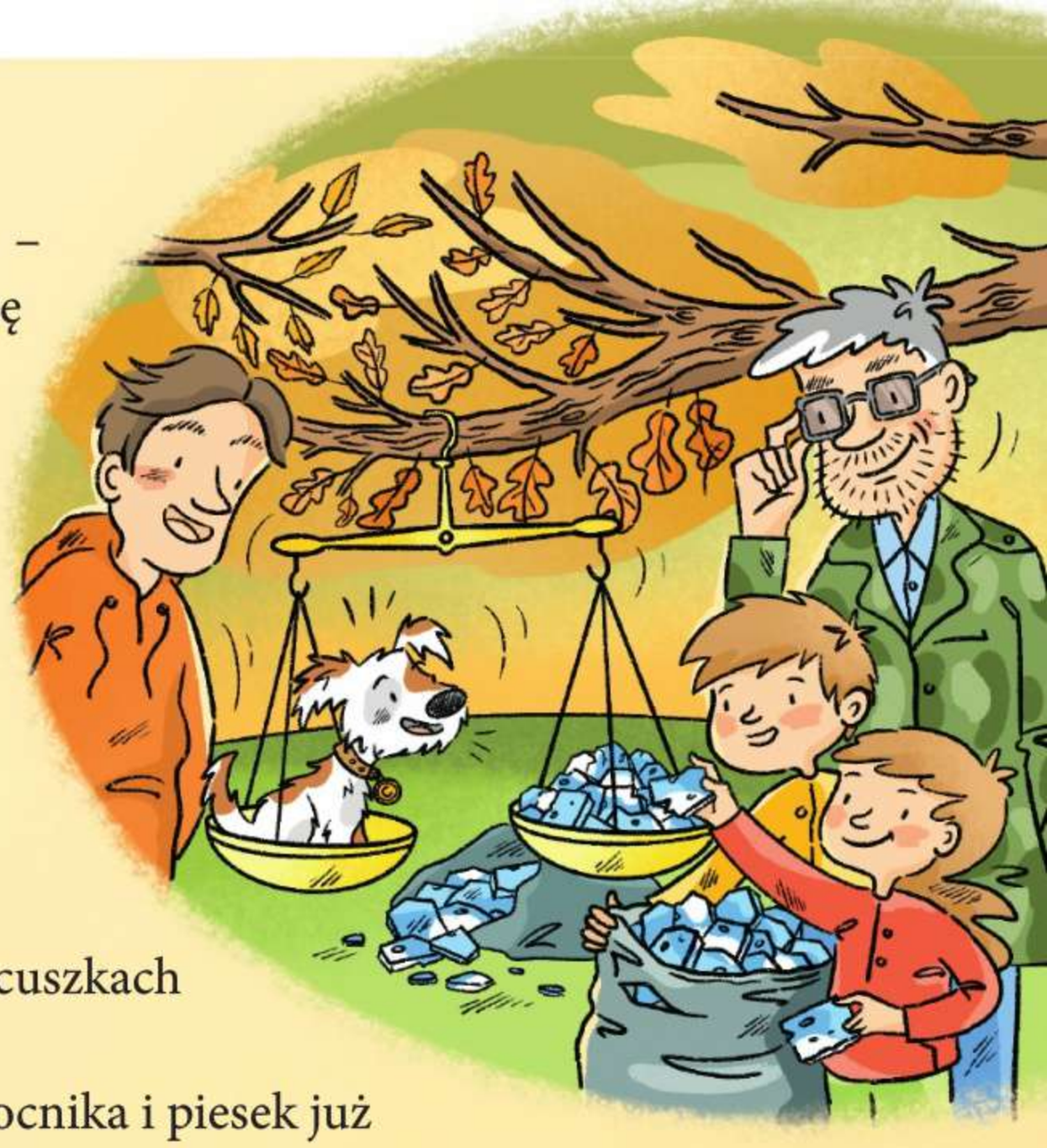
– Ciężkie towary zawozi nasz kierowca. Przecież żadna z pań nie dałaby rady zanieść ich do domu! Za to drobne remonciki przeprowadza Kuba Złota Rączka, nasz pracownik do zadań specjalnych – pochwalił się szef.

1. Przypomnij sobie, jak zakończył się odcinek 1. opowiadania „Co się stało na plaży?”.
2. Posłuchaj uważnie kolejnego odcinka opowiadania. Gdzie dotarła ekipa śledczych?
3. Którędy można dotrzeć z plaży do sklepu budowlanego? Czy jest tylko jedna droga?
4. Jakie informacje można wyczytać z paragonu?
5. Kto nie mógł przynieść worków na plażę i dlaczego?

– To bardzo ciekawe, co pan powiedział… – Chaps się zamyślił. – Musimy wrócić na plażę i sprawdzić, ile ważą te odpady!

– Pojedźmy teraz drugą trasą – zaproponował Jasiek. – Ulica Baby-Jagi jest ładniejsza niż Wesoła, w dodatku przejedziemy obok cukierni!

– Znakomity pomysł – zgodził się detektyw. – Obaj z Capsem uwielbiamy kruche ciasteczka!

Na plaży prowadzący śledztwo wydobył z walizki starodawną wagę z szalkami na łańcuszkach i zawiesił ją na grubej gałęzi drzewa.

– Caps, wskakuj na wagę! – poprosił pomocnika i piesek już siedział na metalowej tacy jak na huśtawce. – Na szalce po drugiej stronie będziemy dokładać zawartość worka – wyjaśnił. – Caps waży dokładnie trzy kilogramy. Zaraz się przekonamy, ile tego jest…

Ada i Jasiek dokładali kolejne kawałki kafelków, aż obie szalki się wyrównały.

– Hau! – zaszczekał Caps.

Caps siedział na szalce, a dzieci zdjęły zważony materiał i ponownie napełniły drugą szalkę. Szalki wagi wyrównały się drugi raz, a piesek zaszczekał dwa razy. Po trzecim napełnieniu szalki rozległy się trzy szczeknięcia.

Pierwszy worek ważył trzy Capsy. Zawartość drugiego worka ważyła cztery Capsy. Pozostałych już nie sprawdzali, bo Chaps zadał ważne pytanie:

– Czy któraś z pań mogła unieść te odpady i zataszczyć je aż tutaj?

Caps zaszczekał wiele razy. On też w to nie wierzył!

– A co to takiego? – spytał tata, wskazując papierek wystający z piątego worka.

Chaps chwycił karteczkę pęsetą i pokazał wszystkim notatkę: „Kupić dwa worki cemętu do kafelkuf i fugę do dwuch koloruf".

– Aha! W takim razie na pewno nie mogła tego zrobić nasza pani od polskiego! – ucieszyli się Ada i Jasiek.

6. Pomóż detektywowi Chapsowi w dalszym przebiegu śledztwa i odpowiedz na pytania:

- **a.** Jaki banknot mogła dać kasjerce pani od polskiego?
- **b.** Co kosztowało więcej: trzy paczki białych kafelków czy pięć paczek niebieskich?
- **c.** Ile Capsów ważył pierwszy worek? A ile to było kilogramów? Ile ważył drugi worek?
- **d.** Ile błędów zrobił ktoś, kto zapisał zdanie na karteczce?

7. Jak myślisz, co może się wydarzyć dalej? Kto jeszcze może być podejrzany?

Sposób na czytanie

1. Przesuń palcem po linii od punktu oznaczonego **START** do punktu **META** bez odrywania palca od kartki. Jeśli piszesz prawą ręką, to zrób to ćwiczenie lewą ręką, a jeżeli piszesz lewą, to wykonaj je prawą ręką.

a. A teraz przesuń wzrokiem po linii od punktu oznaczonego **META** do punktu **START**. Nie poruszaj głową, powinny pracować tylko twoje oczy.

2. Wymień po pięć wyrazów zaczynających się od sylab umieszczonych na chorągiewkach.

3. W ciągu liter oraz cyfr wskaż litery **M**, **B** i **K**.

SBOG1MK2LOPBBR2WDZMEA1KOCB2WZM1ONB1RH

a. A teraz w tym samym ciągu znaków od początku linijki pokazuj litery **O**, **W**, **R** i jednocześnie dodawaj do siebie liczby napotkane po drodze.

4. W tekście na stronie 119 wskazuj ołówkiem kolejne linijki tekstu i je odczytuj.

5. Na podstawie fragmentu opowiadania powiedz, które zdania są prawdziwe, a które – fałszywe.

a. Stryj Kalasanty zabrał dzieci na Stare Miasto.
b. 11 listopada nad domami powiewają polskie flagi.
c. Ponad trzysta lat temu Polska została wymazana z mapy Europy.
d. Józef Piłsudski był komendantem wojsk.
e. Na pomniku Piłsudski trzyma berło.

6. W jaki sposób 11 listopada Polacy dają wyraz dumie z własnego kraju?

Wojciech Widłak

Komendant wolnej Polski. O Józefie Piłsudskim (fragment)

To było 11 listopada. Stryj Ksawery zabrał nas na Stare Miasto. Nad domami powiewały flagi.

– A po co tyle flag? – zapytał Rafał.

– Jak to? – zawołał zdumiony stryj. – Polska jest wolna, a my dajemy wyraz dumie z własnego kraju.

– Polska jest wolna, tak jak Francja albo Portugalia. To normalne. O co tyle hałasu? – zapytał Rafał.

– Gdyby to było takie proste… – Stryj potarł nos. – Ponad dwieście lat temu Polska została wymazana z mapy Europy.

– A co na to Polacy? – zapytałam.

– Wielu stawało do walki – odparł stryj. – Zaraz. Mam pomysł, Helu! Poznam was z pewnym panem.

I stryj Ksawery dotarł z nami na wielki plac. Z kamiennego postumentu zerkał na nas umundurowany pan.

– Co to za wojskowy? – zapytał Rafał.

– I po co mu ta pałka? – dodałam.

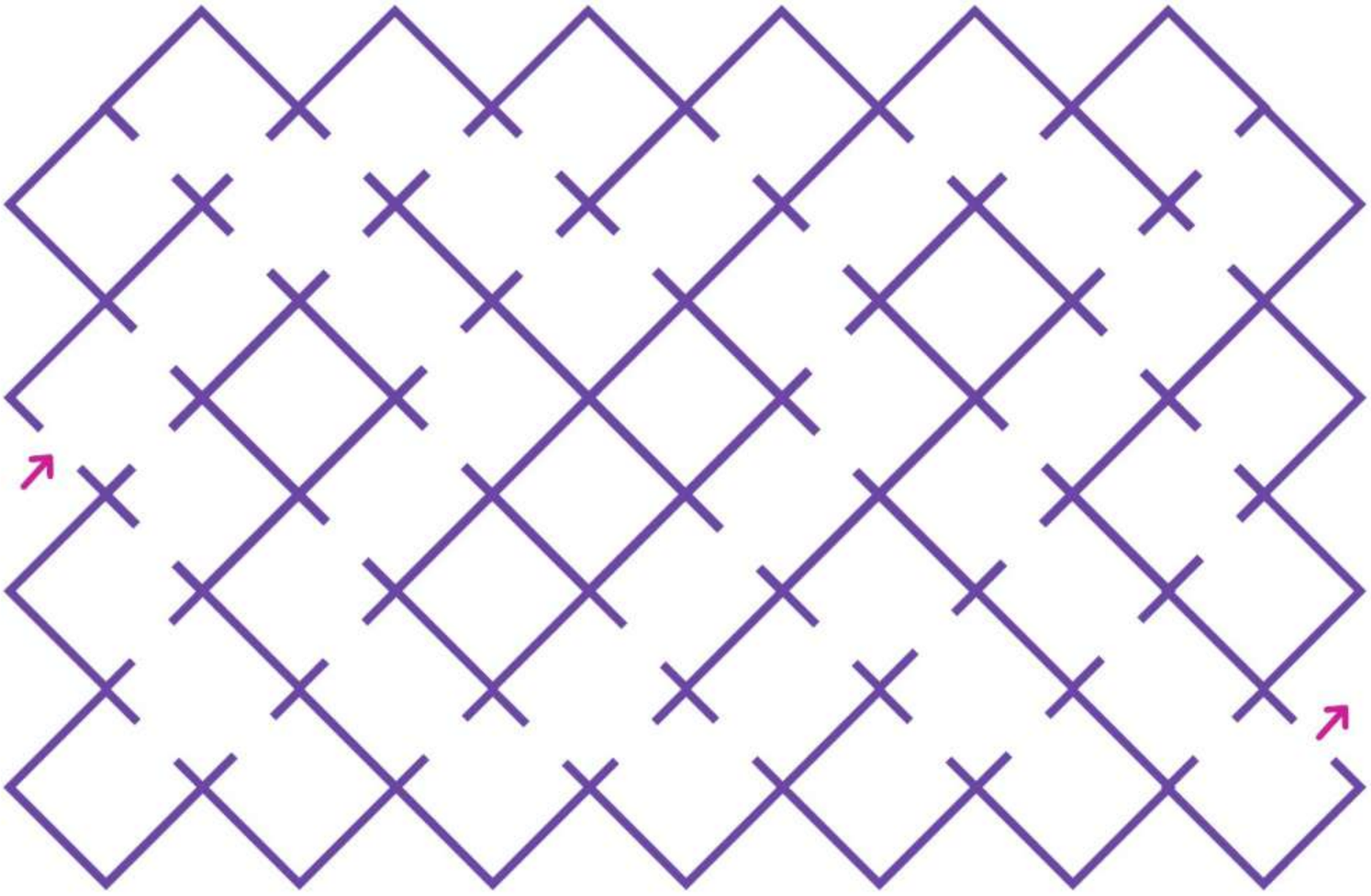
– To pan Piłsudski – odparł stryj. – Wybitny Polak! A ta pałka to buława, jakby berło, dawny znak hetmana – komendanta wojsk. (…)

Sposób na czytanie

1. Złap się za nos palcami lewej ręki, a prawą ręką dotknij lewego ucha. Następnie zrób to odwrotnie – prawa ręka łapie za nos, a lewa dotyka prawego ucha. Powtórz to ćwiczenie dziesięć razy.

2. Wskaż w labiryncie drogę od jednej strzałki do drugiej.

3. Przestaw w każdym napisie sylaby tak, żeby powstał wyraz.

wyśpie kidźwię myszu ryszme kibrzę

4. W tekście na stronie 121 wskazuj ołówkiem kolejne wyrazy wiersza i je odczytuj.

5. Odszukaj w wierszu wszystkie wyrazy, które są nazwami odgłosów.

6. Na podstawie wiersza odpowiedz na pytania:
   a. Gdzie mieszka Pani Cisza?
   b. W czym Pani Cisza się kładzie nocą?
   c. Kto gra cicho na flecie?
   d. Jakie zwierzę można zobaczyć pod płotem?
   e. Jakie są gwiazdy na niebie?

7. Jak myślisz, dlaczego w sadzie jest najciszej na świecie?

Radosław Ragan

Pani Cisza

Czy ktoś z was wie,
czy ktoś słyszał,
gdzie dziś mieszka Pani Cisza?
Na wsi? W górach? Może w lesie?
Gdzie tę ciszę echo niesie?
Cisza mieszka w naszym sadzie,
nocą się w hamaku kładzie.
Księżyc cicho gra na flecie…
Tu najciszej jest na świecie…
Nie ma szumów, szmerów, dźwięków,
śpiewów, stuków ani brzęków.
Cicha myszka gdzieś pod płotem
i bezgłośne gwiazdy złote.

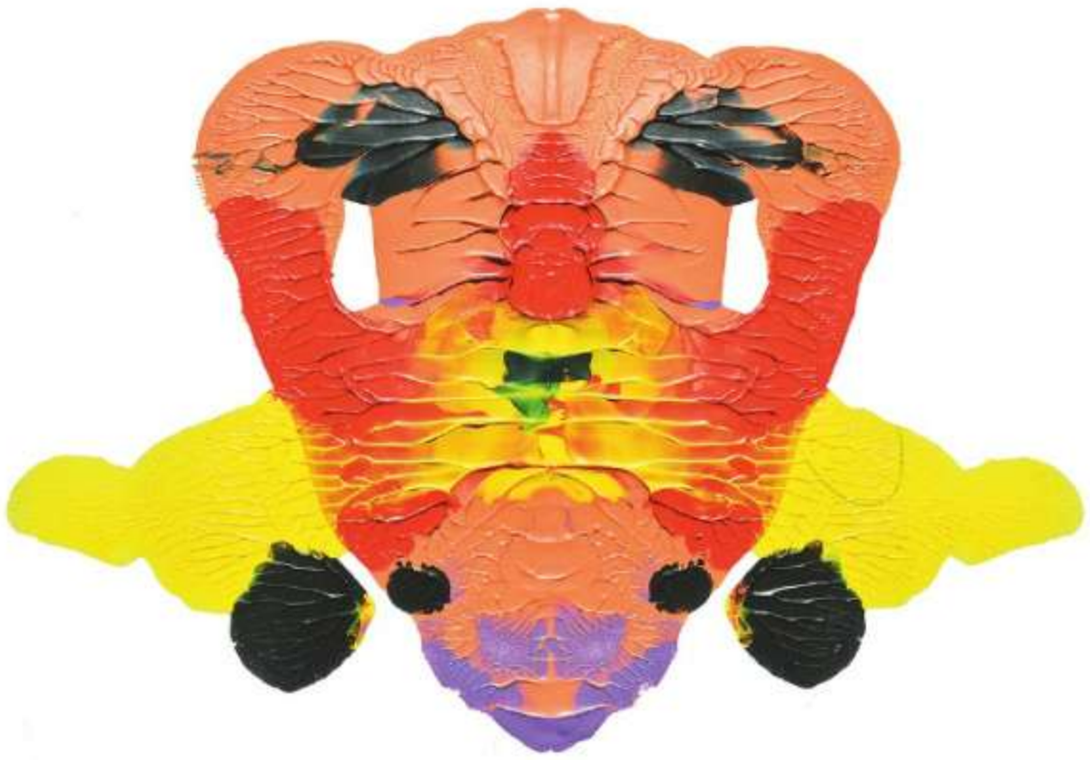

Sposób na czytanie

1. Stań w lekkim rozkroku. Weź nosem oddech w taki sposób, żeby powietrze napełniło twój brzuch. Następnie wstrzymaj oddech, a potem wypuszczaj powietrze ustami. Na koniec znów wstrzymaj oddech. Powtórz to ćwiczenie pięć razy. Przy każdej czynności licz w myślach do pięciu. To ćwiczenie pomoże ci się wyciszyć, poprawić koncentrację i dotlenić mózg.

2. Przyjrzyj się kleksom z farby. Podaj jak najwięcej skojarzeń do przedstawionych form kleksów.

   a. Wymień trzy skojarzenia do każdej plamy w różnych kategoriach: **roślina**, **przedmiot** i **zwierzę**.

3. Przeczytaj wyrazy w ramce. Powiedz, co trzeba zrobić, żeby ze słów zapisanych na czerwono i na niebiesko powstały wyrazy zapisane w ramce.

mapa • góry • rzeki • ramy • mowa

maepa • górry • rzeoki • rammy • moawa

mąpa • gory • rzaki • remy • mówa

4. Przeczytaj wiersz na stronie 123, wskazując ołówkiem jego kolejne linijki.

5. Powiedz, do czego autorka wiersza porównała państwa leżące na mapie.

6. Na podstawie wiersza wymień to, co nas dzieli, a następnie to, co nas łączy.

7. Co można zrobić, żeby tego, co nas dzieli, było jak najmniej?

Ewa Stadtmüller

Co nas dzieli, co nas łączy?

Co za miejsce? – spójrz na mapę.
Ujrzysz różnych państw bez liku.
Leżą jedne obok drugich,
jak pisanek sto w koszyku.

Co nas dzieli? Rzeki, góry,
inna mowa, granic ramy,
obyczaje, uprzedzenia,
no i to, że się nie znamy.

Co nas łączy? Bardzo wiele
wspólnych marzeń, wspólnych dążeń,
chwil spędzonych z przyjacielem,
pięknych filmów, mądrych książek.

Wspólne skarby – to bogactwo,
poznawajmy po kolei
to, co wszystkich nas zachwyca
i co łączy, a nie dzieli.

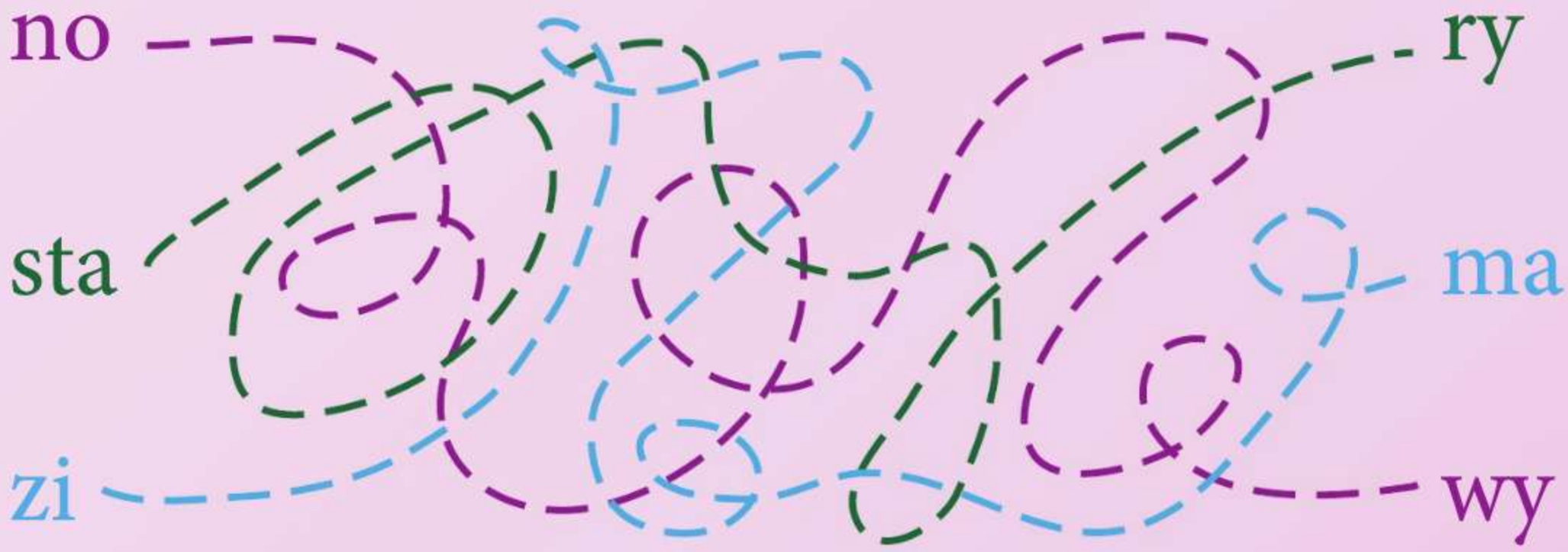

Sposób na czytanie

1. Stań w rozkroku. Potem pochyl się i dotknij lewą dłonią do lewej stopy. Powtórz to ćwiczenie dziesięć razy.

2. Odczytaj wyrazy. Spróbuj nie wodzić palcem po liniach.

3. Co wspólnego mają ze sobą podane wyrazy?

wzrok	barokowy	krok	mrok
rokitnik	urok	szlafrok	sroka

4. Przeczytaj wyrażenie w każdej ramce i chwilę na nie popatrz. Następnie zasłoń je wszystkie kartką. Sprawdź, ile wyrażeń zapamiętałaś / zapamiętałeś.

zimowa noc	ciemny mrok	ludzki wzrok
jasny dzień	czarna noc	złote loki

5. Przeczytaj wiersz na stronie 125, wskazując ołówkiem jego kolejne linijki. Postaraj się nie zaczynać wskazywania od samego początku linijki i nie docierać ołówkiem do jej końca.

6. Wskaż zdania, które nie są zgodne z tekstem wiersza.
   - **a.** Stary Rok miał czarną brodę.
   - **b.** Nowy Rok wesoło biegł w podskokach.
   - **c.** Stary i Nowy Rok szli razem w jedną stronę.

7. Jak się nazywa wieczór, w czasie którego stary rok odchodzi, a nastaje nowy?

Ludwik Jerzy Kern

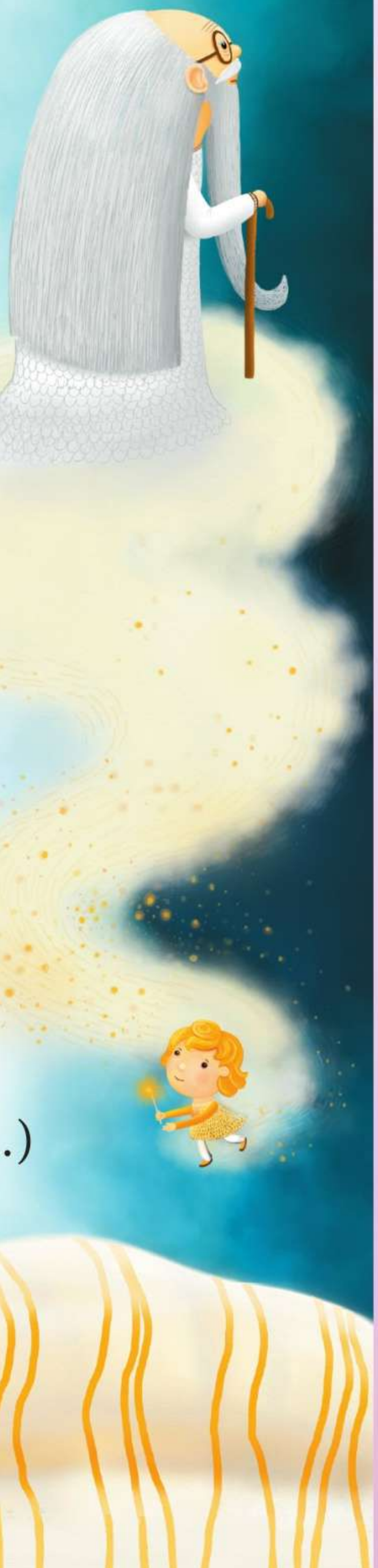
Bajka o starym i nowym roku
(fragment)

O jednej porze,
raz do roku,
w zimowej nocy ciemnym mroku,
gdzieś, gdzie nie sięga ludzki wzrok,
schodzi się z rokiem rok.

Jeden jest wielki z siwą brodą,
drugi jest mały z buzią młodą,
czyli, by rzec innymi słowy:
jeden jest Stary,
drugi Nowy. (…)

Potem w ciemności słychać kroki…
To się rozchodzą oba roki.
W całkiem przeciwne idą strony,
Stary, znużony i zmęczony,
Nowy, o jasnych, złotych lokach,
wesoło mknie w podskokach.

Po chwili cichnie odgłos kroków
w zimowej nocy ciemnym mroku (…)
i znika czarnej nocy cień,
i wstaje nowy, jasny dzień,
i budzisz się,
przecierasz wzrok
i witasz – Nowy Rok.

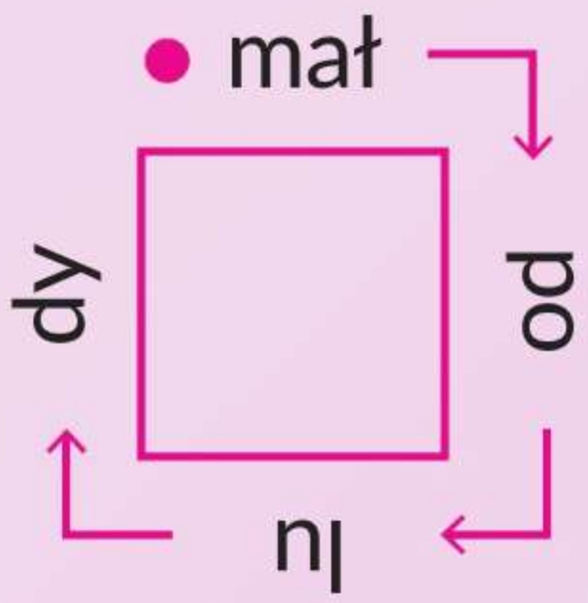

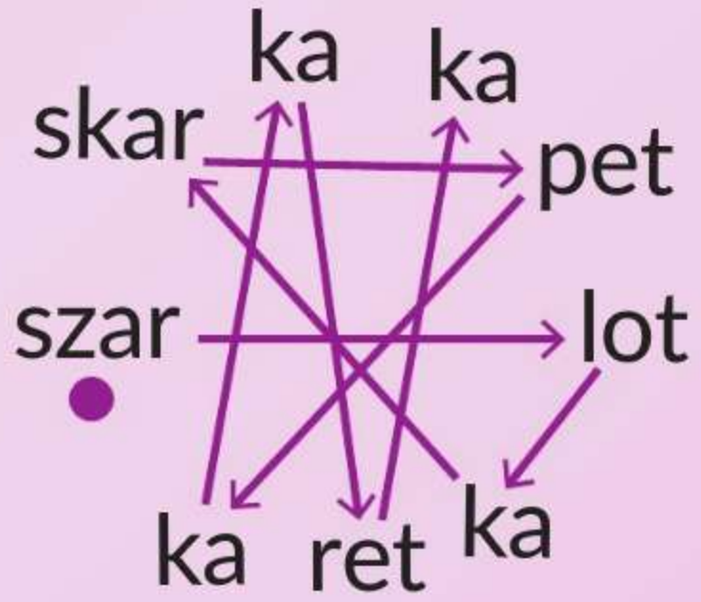
Sposób na czytanie

1. Spróbuj prawą ręką klepać się delikatnie po głowie, a lewą – masować brzuch okrężnymi ruchami. Następnie zamień ręce miejscami: lewą poklepuj się po głowie, a prawą masuj brzuch. Czy łatwo było ci to zrobić?

2. Bez obracania książką przeczytaj sylaby zgodnie z kierunkiem strzałek. Zacznij czytać od sylaby zaznaczonej kropką.

3. Odszukaj w tabeli pięć nazw zawodów.

S	P	O	L	I	C	J	A	N	T	D
T	L	J	A	D	F	W	G	K	U	R
R	I	S	W	N	R	O	J	E	M	N
A	W	U	D	E	T	E	K	T	Y	W
Ż	B	T	H	S	P	F	Z	A	R	U
A	N	R	A	T	O	W	N	I	K	S
K	E	L	N	E	R	C	Z	B	U	A

4. Przeczytaj wiersz na stronie 127, wskazując ołówkiem jego kolejne linijki. Tym razem wskazuj tylko trzy wybrane miejsca w każdej linijce.

5. Powiedz, o jakich wydarzeniach opowiada ten wiersz.

6. Wskaż, który z podkreślonych wyrazów w każdym zdaniu jest zgodny z treścią wiersza.
   a. Naradzają się burmistrz harcmistrz, generał i strażak.
   b. Mój kot przypiął skrzydła i rzekł, że jest krową sową.
   c. Gdy wróci na obiad, to jeszcze coś zmyślę wyślę.

7. Jak myślisz, dlaczego tytuł tego wiersza brzmi „Zmyślanki”? Czy opisane w nim historie mogły się wydarzyć naprawdę?

Marcin Przewoźniak

Zmyślanki

Gość znalazł w szarlotce dziurawą skarpetkę!
Wezwano policję i straż, i karetkę.
Zemdleli kelnerzy z wrażenia półżywi
i śledztwo prowadzą wśród nas detektywi.

Tymczasem na wieży małpolud się szczerzy
i chowa guziki zerwane z kołnierzy.
Naradza się burmistrz, generał i strażak –
jak ściągnąć z tej wieży wstrętnego figlarza?

Mój kot przypiął skrzydła i rzekł, że jest sową.
Pojechał na Księżyc kolejką linową
i teraz z kosmosu przegląda się w Wiśle.
Gdy wróci na obiad, to jeszcze coś zmyślę.

Melania Kapelusz

Broszka i krasnoludek

Dobre wychowanie

ZAKOŃCZENIE

Kiedy Lilka usłyszała, że mama chciała wyrzucić krasnoludka, do oczu napłynęły jej łzy.

– Nie możesz go wyrzucić! – wykrzyknęła. – Nie widzisz, że to nie jest żadna szmatka? Tylko krasnoludek. I to niezwykły. Dostałam go od Niny. Zanim przeprowadziła się do Wielkiej Brytanii. On mi pomaga.

– Pomaga? Nie wiedziałam, kochanie. Nie miałam pojęcia, że to twój krasnoludek. Bardzo cię przepraszam.

– Tak. Pomaga mi być odważną.

– Odważną? W jaki sposób? – spytała mama, nie dowierzając.

– W pierwszej klasie uczyliśmy się takich różnych wierszyków. Pamiętasz?

– Pamiętam. Dobrze ci szło.

– Tak. Ale tylko w domu. W szkole pani kazała nam recytować na środku klasy. Myślałam, że umrę. Strasznie się wstydziłam. Wtedy Nina włożyła mi go do ręki. Tego krasnoludka. „On dodaje odwagi" – szepnęła mi na ucho. „Dasz sobie radę".

– I co?

– Ściskałam go w ręce przez cały czas. I ani razu się nie pomyliłam.

– Naprawdę?

– Tak. A ty chciałaś go wyrzucić.

– No, tak. Nie doceniałam go – powiedziała mama. – Myślisz, że ten krasnoludek ma jakąś supermoc?

– Mamo – zachichotała Lilka – jesteś dorosła. A mówisz takie rzeczy.

– Jakie rzeczy? – Mama się roześmiała.

– To nie on ma moc. Ale jak na niego patrzę, to myślę o Ninie. A jak go ściskam, to tak, jakbym słyszała jej głos: „Dasz sobie radę". Bardzo za nią tęsknię.

Mama przytuliła Lilkę.

– Teraz wszystko rozumiem, córeczko. Krasnoludek jest bardzo ważny. Przepraszam, że chciałam go wyrzucić. To cenna pamiątka.

– No właśnie! – wykrzyknęła Lilka. – Tylko nie wiedziałam, że tak to się nazywa.

– A ja mam pewien pomysł.

– Jaki pomysł, mamusiu?

– Od dzisiaj zacznę częściej nosić broszkę babci. Kiedy będę ją przypinać do ubrania, będę wspominać chwilę, w której babcia mi ją podarowała.

– O tak! – zawołała Lilka. – To będzie twój krasnoludek. I jego supermoc.

Opowiadanie, s. 8–9

Melania Kapelusz

Jak tu się dogadać?

ZAKOŃCZENIE

Następnego dnia Kacper przyszedł do szkoły wcześniej. Ucieszył się, gdy zobaczył, że kurtka Olka wisi na wieszaku. To oznaczało, że jego przyjaciel już jest. Kacper szybko się rozebrał i pobiegł do klasy. Z daleka zobaczył Olka na korytarzu. Już miał do niego zawołać, kiedy spostrzegł, że Olek stoi razem z chłopcem, którego widzieli wczoraj.

– O nie – westchnął Kacper i poszedł do swojej ławki.

Chwilę później Olek wbiegł do klasy w świetnym humorze.

– Rozmawiałem z Oliverem (czytaj: oliwerem)! – wykrzyknął. – Wczoraj. I dzisiaj też.

– Nie znam żadnego Olivera – odparł naburmuszony Kacper.

– To ten, którego trafiłeś śnieżką.

– Ja?! – oburzył się Kacper. – Ty go trafiłeś.

– Nieważne. Zaprosił mnie do siebie na sobotę.

– I co, pójdziesz?

– Pewnie.

– A jak ty będziesz z nim rozmawiał?

– No… normalnie – odparł Olek. – Trochę mi wychodzi. Wiem, że ma na imię Oliver.

– To strasznie dużo wiesz. A ja wiem, jak z nim rozmawiasz. – Kacper zaczął wywijać rękami na wszystkie strony.

– O co ci chodzi? – zapytał Olek.

– Widziałem tę waszą rozmowę. On mówił, a ty machałeś.

– No, tak. – Olek posmutniał. – To wcale nie jest takie proste. Z tym angielskim. Ale trochę rozumiem. Chyba. I będziemy układać klocki. Ma całą kolekcję.

– Z samolotem też?! – wyrwało się Kacprowi.

– Tak. Ma najnowszy zestaw. Pokazał mi w katalogu.

– Naprawdę?

– Nooo – odparł Olek. – Chciałbyś przyjść?

– Czy ja wiem?

– Mogę go zapytać. – Olek, śmiejąc się, zamachał rękami.

– Eeee, nie – odparł Kacper. – Na sobotę mam inne plany.

– Naprawdę? – zdziwił się Olek. – Jakie?

– Takie, takie. Nieważne. Idź sam. Opowiesz mi.

– Dobra, jak chcesz. – Olek wzruszył ramionami.

– Ale – Kacper ściszył głos – może też bym się zapisał na ten twój angielski?

– No! – wykrzyknął Olek. – Byłoby super.

Opowiadanie, s. 68–69

Melania Kapelusz

Niezły pomocnik

ZAKOŃCZENIE

– Mamo, chodźmy na sanki – poprosiła Jagoda.

– A co masz na jutro zadane? – Mama weszła do pokoju i spojrzała na piękny kalendarz.

– Tylko ćwiczenia z matematyki. Zrobię je po powrocie.

– W porządku. Ale dlaczego nie korzystasz z kalendarza? Nic do niego nie wpisujesz.

– Nie jest mi potrzebny.

– Myślę, że jest. Spróbuj nauczyć się planować. Zobaczysz, jak jest przyjemnie, kiedy zrobisz to, co postanowiłaś.

– No dobrze – zgodziła się niechętnie Jagoda. – Zaraz coś wpiszę.

– Zacznij od ćwiczeń z matematyki – zaproponowała mama i wyszła z pokoju.

Jagoda wzięła kolorowy flamaster. Chwilę się zastanawiała, a potem zaczęła wpisywać po jednej literce słowo **sanki**. „Przecież o matmie nie zapomnę" – pomyślała.

Wieczorem spojrzała na kalendarz i uśmiechnęła się z zadowoleniem. Mama miała rację. Sanki były fajne. I były jej pierwszym zadaniem wykonanym z kalendarzem.

– Jeździłam wczoraj na naszej górce – pochwaliła się następnego dnia Emilce.

– Też chciałam iść, ale musiałam robić ćwiczenia z matmy. No i czytam „Detektywa Pozytywkę". Trzy strony dziennie. A tobie jak idzie?

– Ćwiczenia z matmy? O rety! Zapomniałam. I o lekturze też.

– Lepiej sobie to zapisz w kalendarzu. Bo nie zdążysz.

W domu Jagoda zdjęła z półki „Detektywa Pozytywkę" i stanęła przed kalendarzem.

– O nie! Ile tego liczenia! Mamoooo – jęknęła – pomożesz mi? Muszę przeczytać lekturę na poniedziałek po feriach. Nie wiem, jak to zaplanować.

– Pokaż. – Mama wzięła książkę. – Musisz czytać cztery i pół strony dziennie.

– To okropnie dużo! Mogę to wpisać do kalendarza, ale chyba nie dam rady.

– Na pewno dasz – zapewniła mama. – A wiesz, co ci w tym pomoże?

– Co?

– Możemy się umówić, że gdy przeczytasz całą książkę zgodnie z planem, to zabierzemy Emilkę i pojedziemy razem na sanki na tę dużą górę w parku. Chcesz?

– Pewnie! – zawołała Jagoda. – I zaraz to sobie wpiszę w kalendarzu.

Parę tygodni później Jagoda powiedziała do Emilki:

– Mam dla ciebie superwiadomość! Skończyłam czytać „Detektywa Pozytywkę".

– I co w tym takiego super dla mnie? – zdziwiła się Emilka.

– Pojedziemy razem na sanki. Na wielką górę.

– A co „Detektyw Pozytywka" ma wspólnego z sankami?

– To prawdziwa zagadka! – Jagoda się zaśmiała. – Ale pomogę ci ją rozwiązać.

Opowiadanie, s. 90–91

Lena i Tymek poznają świat

cykl opowiadań przyrodniczych

Małgorzata Szczęsna

Co było w pamiętniku prababci?

Cześć! To ja – Lena! Siedzę i myślę o mojej prababci Annie. Gdy byliśmy ostatnio na cmentarzu, czyściliśmy jej grób, stroiliśmy go w chryzantemy i płonące znicze, to tata opowiadał o prababci. Była lekarką. W czasie wojny, gdy brakowało leków, zalecała chorym korzystanie z ziół w celach leczniczych. Opisywała to w pamiętniku. Co robiła Lena z rodziną na cmentarzu? Dlaczego? Po co chodzimy na groby bliskich?

– Podobno pamiątki po twojej prababci Annie ma na strychu ciocia Karina. Może tam jest ten pamiętnik? – powiedział tata i zadzwonił do cioci, która godzinę później pojawiła się u nas, rozpromieniona, ze skrzyneczką z rzeczami babci Anny. Co mogło być w skrzyneczce? Jakie ty masz pamiątki po przodkach?

Powoli wyjmowaliśmy pożółkłe zdjęcia, broszkę, medalik i… stary, pięknie ozdobiony zeszyt z zasuszonymi kwiatami na okładce. Wyobraź sobie ten zeszyt. Jak mógł wyglądać?

– Jak pięknie prababcia pisała! Ja to bazgrzę jak kura pazurem! – powiedziałam.

Tata zaczął czytać na głos:

„We wrześniu zaczęła się wojna. Nam i sąsiadom brakowało wszystkiego, także leków. Ludzie wiedzieli, że zbieram i suszę zioła, więc przychodzili do mnie po ratunek. Dziś pojawiła się zapłakana pani Franka z bardzo kaszlącą Zosią. Dałam im paczkę tymianku. Zaleciłam zaparzenie dwóch łyżek ziół i wdychanie oparów, a także picie trzy razy dziennie naparu z tymianku". Jakie właściwości ma tymianek? Gdzie można się tego dowiedzieć? Jakie znacie inne zioła i co one leczą?

– Ciekawe, czy tej Zosi pomógł tymianek. Przeczytajmy dalej – poprosiłam.

„Minął tydzień i pojawiła się pani Franka z uśmiechniętą Zosieńką. Jako podziękowanie przyniosły mi siatkę jabłek szara reneta".

– Ten zeszyt to taki pamiętnik-zielnik. Są tu zapisane historie z życia babci. Są też opisane i przyklejone zasuszone zioła – powiedziała mama. – To piękna i wartościowa pamiątka. Szkoda znów zamknąć ten zeszyt w szufladzie. Co można zrobić, żeby zapiski z pamiętnika nie zostały zapomniane?

– Może spróbujemy wydać pamiętnik babci jako książkę? Koleżanki z wydawnictwa na pewno doradzą mi, jak się do tego zabrać – zaproponowała ciocia Karina.

Opowiadanie przyrodnicze do tematu: „Właściwości ziół", s. 12

Wieczorem opowiedziałam Tymkowi o prababci Annie i jej pamiętniku-zielniku. Postanowiliśmy od dziś suszyć różne rośliny, wklejać je do zeszytu i opisywać, na co pomagają i jak można je stosować. Co postanowili robić Lena i Tymek? Jak myślisz, w jakim celu? Dlaczego prababcia Anna pisała w pamiętniku o ziołach?

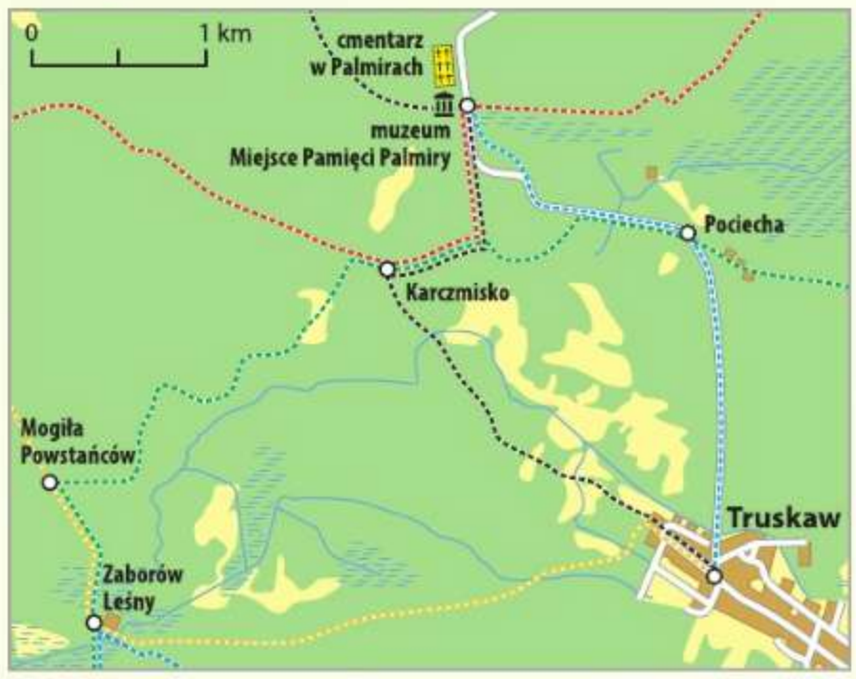
Małgorzata Szczęsna

Co to znaczy, że niepodległość nie jest dana na zawsze?

Cześć! To ja – Tymek! Dziś jest sobota, a my jedziemy na rajd Palmiry! Z naszą panią wyznaczyliśmy trasę: najpierw autokarem do Truskawia w Puszczy Kampinoskiej, później pieszo przez las szlakiem żółtym do Zaborowa Leśnego i do Mogiły Powstańców, potem zielonym do Karczmiska i czerwonym do Palmir. Mogliśmy na ten rajd zaprosić naszych bliskich, więc jadą też Lena i dziadek Karolek. Jak myślisz, co znaczy słowo **rajd**? Dokąd wybrał się Tymek? Jak przebiegała trasa wycieczki?

– Dlaczego jedziemy tak daleko? – zapytała Lena.

– Grupy ludzi z całej Polski jadą tam na zlot, aby przypomnieć o ważnych wydarzeniach z historii naszego kraju, o walkach o naszą niepodległość – wyjaśnił dziadek. – Niepodległość nie jest nam dana na zawsze. Pewnego dnia możemy ją znowu stracić. Dlatego musimy pamiętać o tych, którzy o nią walczyli i zginęli. Co to znaczy, że **niepodległość nie jest dana nam na zawsze**?

Zatrzymaliśmy się przy Mogile Powstańców Styczniowych. Kiedy ta część Polski była pod zaborem rosyjskim, tu doszło do bitwy z wojskami cara. Przy mogile jest krzyż z 76 gwoździami – podobno tylu powstańców leży w tym grobie.

– Zapalmy tu znicze i uczcijmy poległych minutą ciszy – powiedziała pani. Przy czyim grobie zatrzymali się uczestnicy wyprawy? Co zrobili, żeby uczcić poległych?

W Palmirach zwiedziliśmy muzeum i poszliśmy na polanę do Pociechy, gdzie zebrali się uczestnicy zlotu. Tu zjedliśmy wojskową grochówkę i upiekliśmy kiełbaski na ognisku.

– Wszyscy tańczą na polanie! Chodź! – Lena pociągnęła mnie za rękaw.

Nie uwierzycie! Dziadek Karolek tańczył z naszą panią.

Gdy zaczęło się ściemniać, tłumnie ruszyliśmy na cmentarz w Palmirach.

– Aby uczcić wszystkich poległych tu w czasie drugiej wojny światowej, oddamy salwę honorową – powiedział żołnierz prowadzący apel poległych.

Gdy grupy się rozchodziły, my poszliśmy na cmentarz i zapaliliśmy znicze.

Po powrocie do domu długo z Leną i dziadkiem opowiadaliśmy babci Gosi o rajdzie. Wspominaliśmy olbrzymi cmentarz, który rozświetlały tylko lampki postawione na krzyżach. Co działo się na polanie w Pociesze? Co to jest **apel poległych**? Jak na apelu żołnierze uczcili poległych? Jak my możemy uczcić walczących za naszą wolność?

Małgorzata Szczęsna

Co goniło dziadków Tymka w Azji?

Cześć! To ja – Lena! Jest u mnie Tymek, bo jego rodzice musieli wyjechać, a jego dziadkowie wypoczywają w Azji, w Malezji, na wyspie Tioman.

– Mam nową grę o zwierzętach na różnych kontynentach. Zagrajmy! – wymyśliłam.

– Diabeł tasmański, dingo, dziobak, emu, kangur, koala i kolczatka to zwierzęta Australii – wyrecytował Tymek.

– Dobry jesteś, ale zapomniałeś o tych dwóch: niełaz i wombat – uzupełniłam. – Ładny ten niełaz, cały w plamkach. To chyba gatunek zagrożony? Na jakim kontynencie żyją zwierzęta wymienione przez Tymka? O których chłopiec zapomniał?

– Halo, halo, babciu, dziadku! – zawołał Tymek do telefonu. – Leno, dzwonią moi dziadkowie z Malezji! Już was widzimy! Ojej! Wszędzie palmy kokosowe!

– Cześć, Lenko i Tymku. Właśnie babcia karmi bananami małpy makaki. – Dziadek Karolek przesuwał telefon tak, że zobaczyliśmy wszystko wokół nich.

– Dziadku, uważaj! Za tobą jest jakiś olbrzymi zwierz! – zawołał przerażony Tymek. Co to mogło być? Jak mógł wyglądać ten zwierz? Co mogą teraz zrobić dziadkowie?

– Aaaa! Nie martw się! To tylko niegroźny gad, waran. Może mieć ponad dwa metry długości. Przyzwyczailiśmy się już do nich. Jeden taki gość mieszka pod naszym bungalowem. Teraz idziemy na pole golfowe – wyjaśniła babcia Gosia.

– Jak tam pięknie! Z jednej strony dżungla, a z drugiej morze – zachwycałam się.

– Karolku, uciekajmy! W naszym kierunku biegnie całe stado… – Usłyszeliśmy krzyk babci i w tym momencie połączenie się urwało. Co mogło biec do dziadków Tymka przez pole golfowe? Jak dziadkowie powinni się zachować w tej sytuacji?

Nie mogliśmy się dodzwonić do dziadków. Żeby się uspokoić, wróciliśmy do gry. Z Australii blisko do wysp azjatyckich, więc teraz wyciągnęliśmy następne karty.

– Nosorożce, tapiry, tygrysy, orangutany – wymieniał Tymek. – Czy któreś z tych zwierząt goniły moich dziadków? Czy taka sytuacja byłaby możliwa?

W tym momencie zadzwonił dziadek Karolek i wszystko wyjaśnił. Byli bezpieczni!

Goniło ich stado małp, które wcześniej babcia Gosia karmiła bananami. Wyrzucili na pole wszystkie banany z torby, więc makaki się zatrzymały. Ale to nie koniec

przygód dziadków! Żeby ochłonąć, kupili sobie lody i usiedli na trawie. Nagle jedna z małp wyrwała babci z ręki lody i uciekła. Jakie przygody spotkały dziadków Tymka? Dlaczego małpy ich goniły? O czym należy pamiętać, gdy wyjeżdża się w dalekie kraje?

Małgorzata Szczęsna

W czym jesteśmy podobni?

Cześć! To ja – Tymek! Jestem bardzo podekscytowany, bo dostałem list. Od kogo Tymek mógł dostać list? Dlaczego ktoś mógł wysłać mu tradycyjny list? Co mogło być w tym liście? Kiedyś napisałem do chłopca z Afryki. List przekazał mu mój wujek, który w ośrodku misyjnym uczy obsługi komputera. A teraz dostałem odpowiedź. List był napisany w obcym języku, ale tata mi go przetłumaczył.

„Drogi Tymku!

Bardzo dziękuję Ci za list, zdjęcia i piękny rysunek.

Opowiem Ci trochę o sobie. Imię nadała mi babcia. W Ugandzie ludzie mają po dwa imiona: jedno chrześcijańskie – ja mam Joseph (czytaj: dżozef, czyli Józef), drugie – ugandyjskie, które mówi o sytuacji, w jakiej ktoś się narodził. Czasami dziecko otrzymuje jako imię nazwę pierwszej rzeczy, którą widzi matka po porodzie, jak na przykład Krzesło, Sufit. Ja noszę imię Księżyc.

Mieszkam razem z dziadkiem w miejscowości Butansi. W okolicy są pola kukurydzy i fasoli – gdy długo nie ma deszczu, wszyscy się martwią o plony. Dużo pomagam dziadkowi: koszę trawę słoniową, karczuję krzewy, kopię, pomagam przy ścinaniu drzew i w ogrodzie. Karmię kozy liśćmi sorgo. Lubię własnoręcznie robić zabawki, na przykład z drutu zrobiłem samochód i wózek, a z butelek oraz z kory bananowca – piłkę i skakankę. Z czego można jeszcze robić zabawki?

Najbardziej cieszę się z tego, że mogę się uczyć. Wstaję o 7.00 rano i na śniadanie jem porycz – to ugotowana mąka kukurydziana z wodą i z cukrem. Do szkoły idę pół godziny piaszczystą drogą. W szkole o 2.00 po południu jest przerwa na obiad – jem wtedy poszo, czyli gęstą papkę z gotowanej mąki kukurydzianej, czasem z ostrym sosem. Lekcje kończę o 5.00. Po szkole gram z kolegami w piłkę nożną, a potem pomagam dziadkowi w domu. Na kolację jemy banany, smażony plantan – podobny do bananów, potrawy z batatów i prosa, kukurydzę lub placki z sorgo. Jemy rękami. Czasem dziadek opowiada mi przed snem bajki. W czym dzień Josepha jest podobny do waszego, a czym się różni?

Czuję się bardzo dobrze. Często oglądam zdjęcia od Ciebie. Wszystkiego dobrego!

Joseph”

W kopercie znalazłem zdjęcia Josepha i liść sorgo. Zadzwoniłem do Leny i opowiedziałem jej o liście. Postanowiliśmy, że gdy się spotkamy, porobimy sobie różne zabawki z butelek. Czego możecie życzyć Josephowi?

Małgorzata Szczęsna

Czy jest im zimno?

Cześć! To ja – Lena! Siedzimy z Tymkiem na parapecie okna i patrzymy na park. Sypie śnieg i powoli opada na gołe gałęzie drzew.

– Chodźmy odwiedzić naszego pomnikowego kasztanowca Tymka – powiedziałam.

Mama zgodziła się, bo park jest tuż za blokiem, ale kazała nam się ciepło ubrać.

Nasze drzewo rosło pośrodku parku. A wokół niego, jakby tańczyły w kręgu, były zielone drzewa iglaste. Jakie gatunki drzew mogły rosnąć wokół kasztanowca?

– Popatrz, na jego gałązkach pojawiły się brązowe pączki. Są takie lepiące – zauważyłam. Dlaczego pąki kasztanowca są klejące? Czemu to służy?

– Dziadek Karolek kiedyś mi opowiadał, że ten klej to żywica. Chroni ona pączek przed chorobami i zjedzeniem przez ptaki i owady – powiedział Tymek.

– Tymku, zobacz, tam pod drzewem jest coś żółtego! – zawołałam.

Gdy podbiegliśmy, okazało się, że to sikora. Wyglądała na zmarzniętą.

– Dziś jest taki mróz, że ptaszki marzną. Ciekawe, czy nasz kasztanowiec też czuje zimno? – zapytałam. – Boję się, że pęknie od tego mrozu.

Podeszliśmy do niego i przytuliliśmy się do jego grubego pnia. Nie słyszeliśmy żadnego trzaskania. Tymek zaczął mi tłumaczyć:

– Drzewa przygotowują się do zimy. Gdy robi się coraz chłodniej, ich temperatura spada. Hartują się. Dotknij gołą dłonią pnia. Jest tak samo zimny jak powietrze dookoła. W pniu, gałęziach i korzeniach drzewo ma zgromadzone zapasy na zimę. Może spokojnie spać. Ale musi się przebudzić, bo przecież wypuszcza zimowe pąki. Co kasztanowiec robi zimą? Gdzie drzewo gromadzi zapasy na zimę?

– Tymku, pomóżmy sikorce i ucieszmy naszego kasztanowca. Powieśmy na drzewach przysmaki dla ptaków i wiewiórek. Zaraz zrobi się tutaj weselej.

Gdy wróciliśmy do domu, z ziaren i smalcu zrobiliśmy knedle dla ptaków, do małych jabłek i orzechów doczepiliśmy sznureczki. To wszystko zawiesiliśmy na świerkach i jodłach dookoła kasztanowca. Co zrobili Lena i Tymek? Dlaczego? Komu jest to potrzebne? Dlaczego ptaki i inne zwierzęta trzeba dokarmiać regularnie przez całą zimę?

Jak myślisz, czy drzewom jest zimno? Wytłumacz to osobie z ławki tak, jak Lenie – Tymek.

Opowiadanie przyrodnicze do tematu: „Drzewa iglaste", s. 100–101

Źródła ilustracji i fotografii

Okładka: (fot. dzieci – Leny i Tymka) Piotr Ratajski/INTO THE LIGHT/WSiP, (dorysowane ubrania i inne rysunkowe elementy) Emilia Pryśko

Tekst główny:
Ilustracje: (elementy rysunkowe na stronie tytułowej) Emilia Pryśko; ilustracje do bloków i kącików tematycznych, piktogramów: („Świat wokół nas" – zielony liść) Bartosz Wojciechowski, („Sposób na czytanie" – litery) Wojciech Chełchowski, („Ortografia", „Gramatyka", „Czas na poradę!", „Samodzielni", „Damy radę się nauczyć!"; znak zapytania z chmurką, roślina w doniczce) Misha Lesner, („Coś ciekawego", „Dobre wychowanie", „Eksperyment", „Zachęcajka"; siedzący ludzik, pędzel) Joanna Plakiewicz, („Ale sztuka!" – kredka, motyl) Aleksandra Woldańska-Płocińska; s. 4, 5, 16, 28, 29, 38, 39, 48, 49, 60, 61, 72, 73, 82, 83, 94, 95, 106, 107 (dorysowane ubrania, inne rysunkowe elementy na zdjęciach) Emilia Pryśko; s. 6, 10, 18, 23, 30, 31, 36, 40, 42, 44, 46, 50, 52, 58, 62, 64, 70, 74, 86, 96, 102, 104, 110, 112, 114 (obrazki na górnym pasku) Daniel de Latour; s. 6, 62, 127 (ilustracja do wiersza) Monika Pollak; s. 8, 9, 69, 90, 91, 128 (ilustracje do opowiadań wychowawczych) Monika Pollak; s. 19 (kontur Polski) Agnieszka Siwczyk; s. 23 (ilustracja do wiersza) Tomasz Minkiewicz; s. 25 (bitwa pod Grunwaldem) Daniel Rudnicki; s. 26–27 (komiks) Zuzanna Wollny; s. 28 (dziewczynka z książką) Daniel de Latour; s. 30 (oko, ucho, ręka) Joanna Plakiewicz; s. 31 (ilustracje do sposobów uczenia się) Przemysław Surma; s. 34 (ikonki) Daria Brzezińska; s. 35 (mapa myśli) Daria Brzezińska; s. 36 (ćwiczący mózg) Przemysław Surma; s. 37 (symbole do gry) Agnieszka Siwczyk; s. 38–39 (ilustracja z hałasem i ciszą) Marianna Sztyma; s. 39 (litera „h") Emilia Dziubak-Szewczyk; s. 40–41, 114–115 (ilustracje do tekstów) Natalia Berlik; s. 43 (dzwonek, ucho) Natalia Tilszner-Mazurczyk; s. 44 (mapa myśli) Agnieszka Siwczyk; s. 46 (ilustracja do wiersza) Katarzyna Urbaniak; s. 47, 67 (ilustracja do piosenki) Katarzyna Urbaniak; s. 49 (wrona) Daniel de Latour; s. 52 (mapa Europy, turysta z mapą) Tomasz Kozłowski; s. 58–59 (krzewy) Magdalena Babińska, (trawa) Joanna Plakiewicz; s. 61 (chłopiec z książką) Daniel de Latour, (niewidoma dziewczynka, migające dzieci) Marta Kitka; s. 64, 74, 88, 104 (ilustracje do tekstów) Agnieszka Surma; s. 73, 78, 79 (ilustracje do baśni „Dziewczynka z zapałkami") Natalia Berlik; s. 81 (ilustracja do pastorałki, gałązka z ptakiem) Ewa Podleś; s. 82, 84, 86, 93 (kalendarz) Agnieszka Surma; s. 85 (ilustracja do piosenki) Monika Pollak, (kartki z kalendarza) Alicja Gapińska; s. 95 (góra, ogórek) Daniel de Latour; s. 97 (ilustracja do wiersza) Ewa Podleś; 98 (ilustracja do tekstu) Anna Nowocińska-Kwiatkowska; s. 102 (ilustracja do ortografii) Przemysław Surma; s. 103 (dzieci z sankami) Agnieszka Matz; s. 106, 107 (detektyw) Daniel de Latour; s. 107 (wykrzyknik) Wojciech Stachyra; s. 109 (ilustracja do tekstu) Natalia Berlik; s. 111 (historyjka obrazkowa) Natalia Tilszner-Mazurczyk; s. 117 (ilustracja do opowiadania) Natalia Tilszner-Mazurczyk; s. 121 (ilustracja do wiersza) Marianna Sztyma; s. 125 (ilustracja do wiersza) Ewa Podleś

Fotografie:
INTO THE LIGHT/WSiP: s. 4, 16, 28, 33, 39, 42, 45, 48, 50, 60, 72, 82, 93, 94, 99, 106, 131, 133, 135 (dziewczynka – Lena) Piotr Ratajski; s. 5, 16, 25, 29, 32, 38, 45, 48, 50, 61, 66, 72, 83, 93, 94, 99, 107, 131, 132, 134 (chłopiec – Tymek) Piotr Ratajski; s. 5 (książki na półce) Piotr Ratajski
WSiP: s. 18 (tabliczka z nazwą pl. Józefa Piłsudskiego w Warszawie) Joanna Plakiewicz; s. 25 (znak Polski Walczącej) Grażyna Bryk; s. 70 (język migowy: A, M, T) Marta Bielecka-Radziak; s. 89 (kalendarz zdzierak) Grażyna Bryk; s. 81 (dudy wielkopolskie) P. Kubat
Getty Images: s. 6 (Cmentarz na Powązkach w Warszawie) Grand Warszawski; s. 7 (latarnie puszczane na rzekę) nicholashan; s. 42 (dzieci na pufach) Nikada; s. 57 (słoń indyjski) Sourabh Bharti; s. 60 (ludziki) zoom-zoom; s. 86 (kalendarz juliański) agefotostock; s. 94 (obrazek w ramce) Robin-Castle; s. 98 (pąk) Whiteway, s. 100–101 (zimowy krajobraz, kasztanowiec zimą) Robin-Castle, (sosna pospolita) Orest Lyzhechka
East News: s. 20 (Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich) Andrzej Zbraniecki; s. 21 (Wisława Szymborska) Artur Barbarowski
Muzeum Narodowe w Warszawie: s. 18 (Józef Piłsudski – portret) P. Ligier; s. 99 (Stanisław Witkiewicz „Las w Zakopanem zimą") Jan Ligier
Muzeum Narodowe we Wrocławiu: s. 45 (Kurt Schwitters „Klejone światy")
Forum: s. 25 (cmentarz w Palmirach) Szymon Laszewski; s. 112 (Wojciech Mikołuszko – autor książki) Krzysztof Kuczyk
PAP: s. 21 (Czesław Miłosz) Tomasz Gzell; s. 24 (Schlezwig Holstein – Westerplatte); s. 96 (zima stulecia) Andrzej Rybczyński
Wojciech Jaruszewski: s. 37 (nożyczki)
Weronika Misiak: s. 45 („Ptak lipcowy"), werkatworzy.pl
Alamy Stock Photo / BE&W: s. 15 (Lolek z kolegami ze szkoły) AKG IMAGES Gmbh; s. 21 (Nagroda Nobla) Editorial, (Olga Tokarczuk) Krzysztof Kaniewski; s. 22 (dwór w Żelazowej Woli) Rafal Jablonski; s. 24 (pomnik Powstańców Wielkopolskich) Michael Brooks; s. 98 (przekrój pąka) Nigel Cattlin
iStockphoto / Getty Images: s. 13 (grający bard) NSA Digital Archive
Domena publiczna: s. 22 (portret Fryderyka Chopina); s. 27 (zdjęcie Józefa Piłsudskiego z Kasztanką) NAC
Shutterstock.com: ilustracje do bloków tematycznych: („Świat wokół nas" – liście i kwiat) kotoffei, („Gra muzyka!" – nuty i bębenek) © Cienpies Design&Communication, („Złota rączka" – plakietka) Thomas Pajot, (dłoń) © Cienpies Design&Communication, („Sprawa dla detektywa" – lupa) musicman, (odcisk palca) artemiya, („Sposób na czytanie" – książka) Petrianova, („Lektura", „Trening czytania" – książka) Hurca, („Ale sztuka!" – pędzel) Garsya, (pisak) timquo, („Formy wypowiedzi" – koperta) Ratikova, (żarówka z chmurką – żarówka) VectorMachine; s. 3, 4, 16, 28, 38, 48, 60, 72, 82, 94, 106 (kredka – rysunek) kostolom3000; s. 4 (znicz) Mariusz Szczygiel, (pokój – tło) ayarosfaii, (ramki) GoodStudio, (zdjęcie w ramce) Susan Law Cain; s. 5 (notes) GoodStudio, (zeszyt) Kongsak, (nalepki) dromp, (dziewczynki na zdjęciu) Sergey Novikov, (zdjęcie w tablecie) Elzbieta Sekowska, (komoda) Followtheflow; s. 6 (Cmentarz na Pęksowym Brzyzku w Zakopanem); s. 7 (Święto Zmarłych w Japonii) KenSoftTH, (lampiony) dekitateyo, (taniec bon odori) julianne.hide; s. 10 (tablet) GE_4530, (maska do nurkowania) Landscapemania; s. 11 (pamiętnik) Daboost, (kleks z atramentu) Chokchai Tanwan, (kałamarz i stalówka) Santi S; s. 12 (rozmaryn) Scisetti Alfio, (mięta) stockcreations, (cząber) stockphoto-graf, (szałwia, majeranek, tymianek) Zerbor, (bazylia) Bozena Fulawka, (zeszyt zielnik) Jiri Hera, (zasuszona werbena) svrid79; s. 13 (fonograf) Dja65, (tło za fonografem) Khorzhevska, (magnetofon szpulowy) Birgit Reitz-Hofmann, (mikrofon podłączony do komputera) lapandr; s. 14 (łyżwy) Pavel Hlystov; s. 15 (papież Jan Paweł II) Renata Sedmakova; s. 16–17 (Rynek Główny w Krakowie) k_samurkas, (kotylion) Tula L, (flaga Polski) A StockStudio, (balon w kolorze biało-czerwonym) Artmim, (rama obrazu) janniwet, (Zamek Królewski w Warszawie) AsiaTravel; s. 18, 20, 22 (rama obrazu) stevemart; s. 19 (chłopiec z flagą) Djem, (dziewczynka) polya_olya; s. 21 (książeczka z plasteliny) Ekaterina Karpacheva, (plastelinowy ludzik) Alan Mardi; s. 24 (dziewczynka) Khosro, (pomnik Obrońców Wybrzeża na Westerplatte) Curioso.Photography, (dziewczynka z bukietem kwiatów) Anna Shnaider, (krypta z grobem Adama Mickiewicza w Krakowie) Jaroslav Moravcik, (chłopiec) Gelpi, (Kraków) Nahlik; s. 25 (miecze – ikonka) Leremy, (pomnik Zwycięstwa Grunwaldzkiego) Tomasz Wozniak, (pomnik Małego Powstańca w Warszawie) Monika_1, (wieniec nagrobkowy – ikonka) stockvit, (bieg niepodległości w Warszawie) Rafal Olechowski; s. 28 (dzieci w klasie) Iryna Inshyna, (uczeń – rysunek) Max, (zmęczony i wypoczęty uczeń – rysunek) FGC; s. 29 (mapa myśli – rysunek) Nizwa Design, (rysowanie) Rawpixel.com, (park) Ryzhkov Oleksandr, (chłopiec z książką na głowie) Alexander_Safonov, (smartfon) KP Photograph; s. 30 (mózg – chmurka – rysunek) svtdesign, (chłopiec) Josep Curto, (dziewczynka) Tatyana Bakul, (biegacz – rysunek) TotemArt, (mózg – rysunek) phugunfire; s. 32 (dzieci na spacerze w lesie) Monkey Business Images, (mózg – rysunek) Natalia Siiatovskaia,

(gimnastyka w domu) Maria Symchych, (leżący chłopiec) Fabio Principe, (chłopiec przy biurku) Studio113; s. 33 (pokój) Ground Picture, (mózg – rysunek) Natalia Siiatovskaia, (otwarta książka) Sensay; s. 34 (dziewczynka) DenPhotos; s. 36 (gra planszowa) Fotyma, (gra w szachy) Taras Grebinets, (sudoku) spass, (czytanie książki) Maria Sbytova; s. 37 (dzieci – rysunek) Olga1818; s. 38 (helikopter) VO IMAGES, (zatyczki do uszu) Peakstock; s. 39 (rzeźba) Nailya GR; s. 42 (zachód słońca nad jeziorem) Valentin Valkov, (wnętrze pociągu) Felipe Mahecha, (las) Piotr Krzeslak, (biblioteka) Bullstar; s. 43 (liście) Triff, (rozmowa) Goksi, (ruch uliczny) Artens, (budzik) darezare, (samolot) VanderWolf Images, (kosiarka) Tretyakov Viktor, (stołówka szkolna, startująca rakieta) Dima Zel; s. 45 (klej) Shyamalamuralinath, (rama obrazu) stevemart, (praca plastyczna – sowa) Iryna Imago; s. 46 (hipopotam) Maria T Hoffman, (hak) Nomad_Soul, (huśtawka) Kozimierz, (haft) New Africa; s. 48 (planeta Ziemia) Floral Resources, (pokój dziecięcy – tło) Ground Picture, (gra planszowa) curiosity; s. 49 (słońce – ikonka) Studio Barcelona, (Kilimandżaro – tło) Paul Hampton, (żyrafa) Eric Isselee, (Antarktyda – tło) SZakharov, (pingwin) Kotomiti Okuma; s. 50 (sala geograficzna) marino bocelli, (stara mapa) RTimages, (mapa zrolowana) New Africa, (mapa Europy) Alexander Lukatskiy; s. 51 (mapa świata – chłopiec z walizką) Julia Kuznetsova, (mapa świata – samolot, statek – rysunki) Elena Akkurt; s. 53 (napis Francja) Diego Barbieri, (słoń) Thomas Dutour, (flaga Francji) Diego Barbieri, (Francuz) Nursery Art Design, (winogrona) Richard Semik (mapa Francji) Natalia Chuen, (samolot) vaalaa; s. 54 (Antarktyda) Wim Hoek, (Sahara) Fernando Privitera, (Etna) Alberto Masnovo, (Mount Everest) SIHASAKPRACHUM; s. 55 (góra Uluru) structuresxx, (Kanion Kolorado) Galyna Andrushko, (Amazonka) SL-Photography; s. 56 (wrzos zwyczajny) Milosz Maslanka, (sosna zwyczajna) islavicek, (żubr europejski) Martin Fowler, (pelikan różowy) Eric Isselee, (niedźwiedź brunatny) Volodymyr Burdiak, (eukaliptus) frantic00, (koala) Lucie Lang, (kangur rudy) Smileus, (kolczatka australijska) Jukka Jantunen, (śmiałek antarktyczny) Ken Griffiths, (pingwin królewski) stylefoto24, (foka Rossa) Danita Delimont on Offset; s. 57 (żywe kamienie litopsy) Aprily, (baobab) Ragulina, (zebra stepowa) Ondrej Prosicky, (nosorożec biały) Vladimir Wrangel, (hipopotam nilowy) Gaston Piccinetti, (szop pracz) Eric Isselee, (sekwoja wiecznie zielona) Marek Poplawski, (niedźwiedź grizli) toseeg, (bizon amerykański) photomaster, (koliber) Glass and Nature, (kakaowiec właściwy) Wong Gunkid, (pancernik) lalito, (anakonda żółta) cellistka, (alpaka) Galyna Andrushko, (tygrys azjatycki) Eric Isselee, (miłorząb chiński) Stefan_Sutka, (różanecznik) Anakumka, (panda wielka) Canon Boy; s. 58 (chłopiec w przebraniu misia) Pavel L Photo and Video, (laptop) Photoongraphy, (słońce) Kanate, (dziewczynka w stroju żyrafy) ANNA GRANT; s. 59 (ptaszek – ozdoba z papieru) Kanate, (śnieżki) Vladimir Prusakov, (rybka z papieru) Aquarius Studio, (chłopiec w stroju pingwina) Sergey Sukhorukov, (lód) Stone36; s. 60 (rodzina) Evgeny Atamanenko, (chłopiec) Sergey Novikov; s. 60–61 (karteczki) Brovko Serhii; s. 61 (Londyn – tło) elenaburn, (mapa) Viktoriia Hnatiuk, (chłopiec z tabletem) VanoVasaio; s. 62 (ser – rysunek) asnstudio, (zupa – rysunek) kosmofish, (twarz – ikonka) porcelaniq; s. 63 (rodzina z Afryki) Pressmaster, (rodzina z Azji) takayuki, (rodzina z Europy) goodluz, (rodzina z Ameryki) Marcos Castillo; s. 65 (dziewczynki – bliźniaczki) JGA, (wielodzietna rodzina) Liudmila Fadzeyeva; s. 70 (dziewczynka z mamą posługujące się językiem migowym) fizkes, (alfabet Braille'a) Andrii_M; s. 71 (mycie rąk – ikonki) graphixmania, (zegar – ikonka) Blan-k, (ręcznik – ikonka) Palau, (chłopiec) New Africa; s. 72 (pokój – świąteczny wystrój) DMITRII SIMAKOV, (gałązki świerka) kaczor58, (gałązka świerka) Scorpp, (mapa świata na bombce) Nazarii M, (serfujący mikołaj) mikeledray, (fala) Studio77 FX vector; s. 73 (gałązka świerka) kaczor58; s. 75 (choinka – rysunek) Nikiparonak, (bombka) ER_09, (karp) gkrphoto, (barszcz z uszkami) zi3000, (świece) Romolo Tavani, (prezent) Pasko Maksim, (mówienie – ikonka) AVIcon, (rysunek – ikonka) Cube29/Shutterstock.com, (zabawa – ikonka) ksenvitaln; s. 76 (sauna) Soloviova Liudmyla, (świąteczne bombki) Preto Perola, (serfujący mikołaj) mikeledray, (dzieci na plaży) Bellelen, (ozdoby choinkowe – Ukraina) Alyona Raikher, (chłopiec) all_about_people, (wręczanie jabłka) szefie; s. 77 (jemioła) New Africa, (grudnik) Nadezhda Nesterova, (gwiazda betlejemska) Pixel-Shot, (ciemiernik biały) Manfred Ruckszio, (diduch) OSETROVA NATALIIA; s. 82 (kalendarz zdzierak) VizRad; s. 82 (słońce – rysunek) Channarong Pherngjanda, (grudzień) Toncsi, (styczeń) Kuttelvaserova Stuchelova, (luty) iravgustin, (marzec) Volkova Irina, (kwiecień) Kirychun Viktar, (maj) Elena Elisseeva, (czerwiec) nikkytok, (lipiec) kukuruxa, (sierpień) smereka, (wrzesień) Alexander Mazurkevich, (październik) Nataliia Melnychuk, (listopad) Andriy Solovyov; s. 83 (księżyc) Channarong Pherngjanda, (konstelacje) Iryna Shek, (fazy Księżyca) itthinan, (piramidy w Egipcie) Mavka Lisova, (smartfon) Daniel Krason; s. 84, 93 (kalendarz do projektu) 3D Vector; s. 86 (kalendarz Egipcjan) Sompol, (kalendarz Majów) tandemich, (kalendarz) AbstractArtDesign; s. 87 (dziewczynka) StockImageFactory.com, (alarm) dennizn, (dłoń ze smartfonem) FellowNeko, (tablet z kalendarzem) NicoElNino; s. 89 (kalendarz ścienny) Panwa, (kalendarz trójdzielny) WhiteBarbie, (pies) xkunclova, (krajobraz Antarktydy – zdjęcie w kalendarzu) Gaearon Tolon, (kalendarz książkowy) Andrey_Popov; s. 92 (tygodniowy plan zajęć) Nursery Art Design, (tygodniowy plan zajęć na dole) Inna Moreva, (linijka) domnitsky, (ołówek) studiovin, (kolorowe kredki) Lukas Gojda, (nożyczki) Kozak Sergii, (chłopiec) Gelpi; s. 93 (kalendarz z czerwonym paskiem) Pixel Embargo, (kartki) Voin_Sveta, (kalendarz aztecki) SL-Photography, (kartki) Yaska, (kartka wyrwana z notesu) 89studio, (strzałki, dymki) YasnaTen, (kalendarz ścienny) Artitt, (kalendarz – ikonka) artmakerbit; s. 94–95 (pokój – tło) New Africa; s. 94 (lawina) Marcus Placidus, (ramka) Peshkova; s. 95 (zimowa herbata) baibaz, (dłoń z długopisem) Bloomicon, (notes) jesadaphorn; s. 96 (lawina w górach) Lysogor Roman, (zima – tło) Peter Gudella, (zawieja śnieżna) FotoDuets, (gołoledź) stoatphoto; s. 98 (pąk) Bolni, (mrówka na pąku) Andrey Pavlov; s. 99 (rama obrazu) stevemart, (pejzaż z plasteliny) Irina Borsuchenko, (zimowy krajobraz – rysunek) anns_scrawls, (telefon) Alexey Boldin, (ręka z ramką) Tortoon, (zimowy krajobraz widziany z okna) Vic Lab; s. 100 (gałązka sosny z szyszką) de2marco, (świerk pospolity) Petr Svoboda, (gałązka świerka z szyszką) SeDmi; s. 101 (jodła pospolita) Dimitrina Lavchieva, (gałązka jodły z szyszką) COULANGES, (daglezja zielona) Patsy Michaud, (krajobraz zimowy z daglezją) Jacquie Klose, (gałązka daglezji z szyszką) Anastasiia Malinich, (modrzewie w lesie) Real PIX, (modrzew europejski) Danler, (gałązka modrzewia z szyszką) Ioana Rut; s. 103 (fortepian) Mindscape studio, (pianino) Boris Medvedev, (keyboard) Suradech Prapairat, (gra na pianinie) SUKJAI PHOTO; s. 105 (gotowanie – ikonki) Blan-k, (herbata z miodem) Jr images, (pomarańcza) PixaHub, (goździki) SATJA2506, (herbata z miętą) Africa Studio, (dżem) MaraZe, (maliny) Paula Cobleigh, (imbir) Photoongraphy; s. 106 (dzieci i puzzle – rysunek) Colorfuel Studio, (pokój – tło) New Africa, (laptop) otello-stpdc; s. 107 (szkło laboratoryjne) New Africa, (laboratorium – tło) Krakenimages.com, (miska z lodem) KITSANANAN; s. 110 (chłopiec buduje wieżę z klocków) Ro_ksy, (dziewczynka startuje w biegu) Andrii Medvednikov, (znak zapytania) omravestudio, (znak plus i równa się) Olga Zuevskaya, (mózg) Mintoboru, (żarówka) moloko_vector; s. 112 (dziewczynka) Pixel-Shot; s. 113 (ręka z łyżeczką soli) monadinescu, (miska z lodem) KITSANANAN; s. 115 (kaktusy) Katya Rekina; s. 122 (kleks pomarańczowy) Golden Shrimp, (kleks fioletowy) Alvor; s. 123 (rysunki: dzieci na łódce, kontynenty, dzieci i planeta Ziemia) Qvasimodo art

Reprodukcje: s. 17 (Wojciech Kossak „Józef Piłsudski na Kasztance"); s. 20 (Jacek Malczewski „Władysław Reymont – portret"); s. 21 (Henryk Sienkiewicz), (Władysław Reymont)

Mapy: s. 18 (mapa z granicami Polski) Adrian Bergiel; s. 51 (mapa świata) Adrian Bergiel; s. 132 (mapa Palmiry i okolice) Adrian Bergiel

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne oświadczają, że podjęły starania mające na celu dotarcie do właścicieli i dysponentów praw autorskich wszystkich zamieszczonych utworów. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, przytaczając w celach dydaktycznych utwory lub fragmenty, postępują zgodnie z art. 27^1 ustawy o prawie autorskim. Jednocześnie Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne oświadczają, że są jedynym podmiotem właściwym do kontaktu autorów tych utworów lub innych podmiotów uprawnionych w wypadkach, w których twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

WYDAWNICTWA
SZKOLNE
i PEDAGOGICZNE

wsip.pl

sklep.wsip.pl

infolinia: 801 220 555

orke.pl